

Univerzita Palackého v Olomouci

Filozofická fakulta

Katedra psychologie

**EVALUAČNÍ POSTUPY OVĚŘOVÁNÍ ZNALOSTÍ A DOVEDNOSTÍ
ÚČASTNÍKŮ SPECIALIZAČNÍCH STUDIÍ PRO ŠKOLNÍ
METODIKY PREVENCE V OLOMOUCKÉM KRAJI**

**Evaluation methods of examining knowledge and skills of participants of specialist
study programme for school counsellors for prevention in Olomouc Region.**

Bakalářská diplomová práce

Autorka: Mgr. Jitka Škarohlíková

Vedoucí práce: Mgr. Miroslav Charvát, PhD.

Olomouc

2017

Prohlášení

Místopřísežně prohlašuji, že jsem bakalářskou diplomovou prací na téma:

„Evaluační postupy ověřování znalostí a dovedností účastníků Specializačních studií pro školní metodiky prevence v Olomouckém kraji“ vypracovala samostatně pod odborným dohledem vedoucího diplomové práce a uvedla jsem všechny použité podklady a literaturu.

V ..... dne .....

Podpis .....

Poděkování

Děkuji vedoucímu této práce Mgr.Miroslavu Charvátovi PhD., za odborné vedení, čas, cenné připomínky a poznatky při konzultacích a odborné vedení při zpracování praktické části výzkumu.

Děkuji všem odborníkům, kteří přispěli svými podnětnými poznámkami či konstruktivními připomínkami ke vzniku této práce.

Rovněž děkuji všem zúčastněným školním metodikům prevence, za jejich čas a ochotu se na výzkumu podílet a také oblastním metodikům prevence Olomouce, Přerova, Prostějova, Jeseníku a Šumperka a koordinátorce studia KAPPY-HELP Přerov za ochotu a čas strávený při rozhovorech či vyplňování obsáhlých dotazníků.

Obsah

1. Úvod.....	6
2. Terminologie ve školské prevenci.....	7
2.1. Základní pojmy.....	8
2.1.1 Rizikové chování.....	9
2.1.2 Rizikové a protektivní faktory.....	9
2.1.3 Prevence nespecifická.....	10
2.1.4 Prevence specifická.....	11
2.1.5 Prevence primární, sekundární a terciární.....	11
2.2 Rozšiřující pojmy.....	13
2.2.1 Kvalitní program primární prevence.....	13
2.2.2 Neefektivní a efektivní formy primární prevence.....	13
2.2.3 Intervize.....	14
2.2.4 Supervize.....	14
2.2.5 Znalosti, dovednosti, kompetence.....	14
2.2.6 Sebezkušenost.....	14
2.2.7 Nezisková organizace.....	14
2.2.8 Minimální preventivní program.....	15
2.2.9 Standardy odborné způsobilosti.....	16
3. Pedagogičtí pracovníci ve školské prevenci.....	18
3.1 Školní metodik prevence.....	20
3.2 Oblastní metodik prevence.....	22
3.3 Krajský metodik prevence.....	24
3.4 Výchovný poradce.....	24
3.5 Školní psycholog.....	25
3.6 Školní speciální pedagog.....	26
3.7 Školní sociální pedagog.....	26
3.8 Školní poradenské pracoviště.....	27
3.9 Asistent pedagoga.....	27
3.10 Osobní asistent.....	27
4. Vzdělávání školních metodiků prevence.....	29
4.1 Čtyřúrovňový model kvalifikačních stupňů.....	29
4.2 Vzdělávání ŠMP v Olomouckém kraji.....	32

4.3 Specializační studium pro školní metodiky prevence.....	35
4.4 Příklady dobré praxe.....	37
5. Výzkumný problém.....	42
5.1 Výzkumné cíle.....	42
6. Výzkumný soubor.....	43
6.1 Charakteristika výzkumného vzorku.....	43
6.2 Metody výběru výzkumného vzorku.....	43
7. Metodologický rámec a metody výzkumu.....	45
7.1 Typ výzkumu.....	45
7.2 Metody získávání a tvorby dat.....	45
7.2.1 Dotazník.....	45
7.2.2 Polostrukturované interview.....	48
7.3 Metody zpracování a analýzy dat.....	48
8. Výsledky.....	50
8.1 Popis dat a dílčí výsledky.....	50
8.1.1 Poskytovatelé Specializačních studií – popis výsledků.....	50
8.1.2 Oblastní metodici prevence – popis výsledků.....	61
8.1.3 Školní metodici prevence – popis výsledků.....	68
8.2 Analýza dat a hledání souvislostí.....	80
8.4 Odpovědi na výzkumné otázky, interpretace.....	82
9. Diskuze.....	87
10. Závěry.....	89
11. Souhrn.....	90
Seznam použitých zdrojů a literatury.....	92
Seznam tabulek a grafů.....	101
Seznam zkratk.....	102
Seznam příloh.....	103

1. Úvod

Tato práce si klade za hlavní cíl zmapovat konkrétní Specializační studia pro školní metodiky prevence v Olomouckém kraji a zjistit, jakým způsobem se tato studia poskytují, evaluují a jak se ověřují znalosti a dovednosti jejich frekventantů. Výzkum se zaměřuje na studia současná. Motivace do tohoto tématu byla pro autorku velká. Dlouhodobě se věnuje vzdělávání pedagogů v oblasti školské prevence a kombinace se studiem psychologie poskytuje mnohá vysvětlení. Jedná se o psychologii všedního dne, o momenty, které stovky pedagogů denně žijí. To, co se odehrává na školách, má vliv na celou společnost a naopak. Jde o celé současné nastavení společnosti. Vzhledem k intenzitě některých sociálně patologických jevů, přesunu života z aktivního na pasivní, bezhraničnosti a alternativnosti některých rodičů a odklonu od osobní komunikace směrem k virtuální, je potřeba na tyto situace reagovat, nejlépe preventivně. Primární prevence má v posledních letech v České republice dobré jméno, zejména díky propagaci a stmelování jednotlivých projektů a sdílení odborníků. Velkou zásluhu nese profesor Miovský a tým kolem něj, kteří dlouhodobě a systematicky vyšlapávají cestu nerovným terénem na poli primární prevence. Učitelé jsou často přetěžováni, mění se jejich role. Společnost po nich požaduje, aby nejen předávali učivo, ale aby žáky a studenty také vychovávali a vedli. Přitom mají mnohdy, obrazně řečeno, svázané ruce, jak rodiči, tak i legislativou. Ještě těžší to pak mají právě školní metodici prevence. V případě zájmu (svém, školy) mohou sice absolvovat Specializační studium, ale ve své roli pak zůstávají na škole často sami, potýkají se s neochotou kolegů (které mají metodicky vést) či nezájmem ze strany ředitele. Zcela markantní je problém časový, kdy ŠMP stále nemají snížené úvazky. Velkým cílem a snem mnoha preventistů po celé republice je, aby si učitelé dokázali dělat prevenci na školách sami. A to prevenci dobrou, kvalitní, návaznou. K tomu slouží různá školení, semináře a v neposlední řadě především Specializační studium pro ŠMP. A to je předmětem této práce.

V teoretické části jsou popsány kapitoly o pojmech ve školské prevenci, o pedagogických pracovnících, podílejících se na školské prevenci, o vzdělávání školních metodiků prevence a příklady dobré praxe. V praktické části jsou pak shrnuty výsledky získané z rozhovorů a dotazníků tří zúčastněných stran výzkumu – školních metodiků prevence, oblastních metodiků prevence a poskytovatelů Specializačních studií pro školní metodiky prevence v Olomouckém kraji.

2. Terminologie ve školské prevenci

Celá tato práce má být praktická a přínosná, jak na poli školské primární prevence, tak i na poli psychologie, protože se jedná o záležitost psychologie všedního dne. Na začátku je třeba si vymezit několik základních pojmů, které se k problematice výzkumu vztahují, nebo se objevují v praktické části práce. Není cílem zde předložit kompletní výčet systému prevence nebo doslovný přepis legislativních nařízení, ale ve zkrácené formě se to jeví účelně.

Za důležité považujeme také nastínit situaci, ve které se školní metodik prevence v současnosti nachází – situace a spolupráce ve škole nebo celospolečenské nastavení. Kaufová (2011) ve svém výzkumu například zmiňuje, že spolupráce s rodinami ve formě konzultačních hodin využívá 67,8% rodičů.

Dnešní děti mají jiné nároky, jiné povinnosti, jiná práva. Americká sociální pracovnice Florence Kelley (nedat.) na počátku 20.století uvedla, že se zvýšila citlivost vůči dětem a je možné dobu označit jako "Století dítěte". Označení se vžilo a situace se začala měnit.

V centru pozornosti stálo dítě a jeho blaho. Snahou společnosti bylo a dosud je odstranění nebo alespoň eliminace sociálně patologických jevů. V roce 1924 Liga národů přijala první tzv. ženevskou Deklaraci práv dětí, která poprvé zakotvila skutečnost, že dítě pro svou tělesnou a duševní nezralost potřebuje zvláštní záruky, péči a zvláštní právní ochranu před narozením i po něm. Liga národů byla v roce 1945 nahrazena Organizací spojených národů, která v listopadu 1959 vyhlásila Chartu práv dítěte, někdy označovanou jako Deklarace. Deklarace práv dítěte je předchůdkyní modernější Úmluvy o právech dítěte. Cílem přijetí Deklarace bylo, aby děti mohly prožít šťastné dětství, užívat práv a svobod v ní uvedených ku prospěchu vlastnímu i prospěchu společnosti (Vaníčková, 2009).

Bylo provedeno bezpočet výzkumů na toto téma, které již od 20.let 20.století poukazují na nevhodné zacházení s dětmi. Jmenujme například do té doby tabuizovaná témata jako týrání a zanedbávání, jimiž se zabývali přední čeští odborníci Jiří Dunovský, Zdeněk Dytrych a Zdeněk Matějček (1995). Dalším velkým tématem moderní doby je šikanování (Kolář, 2011). Zejména od 70.let 20.století přibyla snaha o ochranu dětí a mládeže v oblasti zneužívání návykových látek (Nešpor, Csémy & Pernicová, 1998).

Další velká změna přišla po revoluci. Hranice se otevřely, možnosti se začaly rozrůstat. A rostou až dodnes. Žijeme v době internetu, vyspělé technické vymoženosti,

otevřenosti ve všem, rovných příležitostí, neomezeného cestování, relativního blahobytu a práv všeho druhu. Bylo by nasnadě věřit, že sociálně patologické jevy budou na ústupu, ale opak je pravdou, neboť ruku v ruce s vyspělostí společnosti jde také odcizení se mezi lidmi, rozvrat rodiny jako základní jednotky společnosti, poškozování přírody, nekvalitní životní prostředí a nekvalitní strava i životní styl. Rodičům často chybí pevné hranice, které by sami měli předávat dětem, zmizelo tradiční uspořádání rodin a generační spolusoužití (Bendl, 2005).

To vše se pak podepisuje na dospělých a především na dětech a mládeži. V současné době škola mnohdy supluje neexistující nebo nefungující výchovu v rodinách. V kompetenci učitelů tak již není pouze vzdělávání a předávání informací, ale také utváření osobností dětí a práce se vztahy mezi dětmi, tedy, aby ve škole byli rádi (Kantorková, 2000). Jako kritérium k posouzení situace můžeme použít již vžitý termín well-being, neboli pocit osobní pohody samotných dětí i pedagogů (Vaníčková, 2009).

Požadavky na znalosti a dovednosti člověka v současnosti se neustále mění a člověk, aby mohl fungovat, musí své znalosti a dovednosti neustále prohlubovat a rozšiřovat. Už neplatí, že to, co člověk vystuduje, mu profesně vystačí po celou dobu jeho ekonomické aktivity. Vzdělávání a sebezdokonalování se v moderní společnosti stává celoživotním procesem. A v tomto procesu sehrávají stále větší roli organizované vzdělávací aktivity (Koubek, 2007).

Toto zcela jistě platí i v prostředí konkrétní školy ve vztahu ke vzdělávání v oblasti primární prevence a jejího výkonu. Skopalová (2014) v této souvislosti podotýká: „Některým školám se daří sociálně negativní jevy rozpoznávat a škola ve spolupráci s rodinou podnikne přiměřené kroky. Předpokladem naplňování cílů v oblasti prevence je však vzdělaný pedagog, který ovládá metody práce se skupinou, je schopen vyučovat za aktivní účasti dětí a je silnou pozitivní osobností. Děti mají často tendenci se s učitelem ztotožňovat, pod vlivem osobnosti učitele přejímat hodnoty, postoje a vzorce chování.“

2.1. Základní pojmy

Následující kapitola je schématicky rozdělena do krátkých popisných pasáží jednotlivých pojmů, vztahujících se k primární prevenci, které na sebe logicky navazují a pro uchopení výzkumu jsou důležité, aby se čtenář mohl dostatečně a rychle zorientovat v problematice tématu.

2.1.1 Rizikové chování

Pod pojmem rizikové chování se rozumí takové chování, v jehož důsledku dochází k prokazatelnému nárůstu zdravotních, sociálních, výchovných a dalších rizik pro jedince nebo společnost. Tento pojem nahrazuje dříve používaný termín sociálně patologické jevy (Nevoralová, 2011). Širůčková (2009) jej považuje za atribut dospívání. Na problematiku rizikového chování vývoje dětí a dospívajících se podrobně zaměřuje například výzkum Blatného, Polišenské, Balaščíkové a Hrdličky (2005) uveřejněný v časopise *Československá psychologie*.

Jednotlivé formy rizikového chování je možné ještě více specifikovat. Jsou to:

- mezilidské agresivní chování (násilí, šikana, týrání, extremismus, rasismus, sektářství),
- delikventní chování ve vztahu ke hmotnému majetku (krádeže, vandalismus),
- špatné zdravotní návyky (nezdravé stravovací návyky, příliš málo pohybových aktivit, nepřiměřená fyzická zátěž vzhledem k věku, kouření, užívání drog),
- rizikové sexuální chování (promiskuita, nechráněný pohlavní styk),
- rizikové chování ve vztahu k institucím (záškoláctví, neplnění studijních povinností),
- prepatologické hráčství,
- rizikové chování v dopravě (jízda pod vlivem návykových látek nebo bez použití bezpečnostních pásů),
- rizikové sportovní aktivity (extrémní a adrenalinové sporty),
- okruh poruch a problémů spojených se syndromem týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte (syndrom CAN),
- oblast poruch příjmu potravy (anorexie, bulimie) (Širůčková, 2012).

2.1.2 Rizikové a protektivní faktory

Rizikové faktory jsou vlastnosti jedince nebo okolí, které zvyšují pravděpodobnost výskytu rizikového chování. Velmi podrobně specifikuje rizikové i protektivní faktory Metodický pokyn MŠMT (2016) k prevenci a řešení šikany ve školách a školských zařízeních. Protektivní faktory jsou ochranné vlastnosti jedince nebo společnosti, které snižují pravděpodobnost výskytu rizikového chování. Pavlas Martanová (2012) definuje rizikové i protektivní faktory obecněji:

Tabulka č.1 Rizikové a protektivní faktory

	RIZIKOVÉ FAKTORY	PROTEKTIVNÍ FAKTORY
Jedinec	případná odlišnost, poruchy chování, nízká výkonnost, ateismus, slabé sociální dovednosti, handicap, chronická traumatizace, neadekvátní sociální vazby	jeho sebevědomí, které je zdravé, náboženská víra, dobrý zdravotní stav, dobré sociální dovednosti, adekvátní sociální vazby, schopnost přiměřeně a zdravě zvládat stres
Rodina	výraznější projevy RCH v rodině, nedostatek vzájemné citové vazby rodič-dítě, nejasná pravidla soužití aj.	stabilní socioekonomický status, jasná pravidla fungování rodiny odpovídající věku dítěte, dostatek vzájemné vazby dítě-rodič, dostatečná péče a přiměřený dohled, prostor a podpora pro kvalitní záliby, možnost otevřené komunikace a emocionálního vyjádření, jasné postoje rodiny k projevům RCH
Škola	neefektivní programy primární prevence, nejasná pravidla soužití, nepřátelská nebo negativní atmosféra, zaměření na výkon, podceňování spolupráce s rodiči	jasná pravidla týkající se forem RCH, aktivní zapojení žáků i rodičů do aktivit školy, vstřícná atmosféra, efektivní Minimální preventivní program
Vrstevníci	extrémní postavení ve skupině s RCH nebo pozitivní postoj k RCH u vrstevníků, vazba na rizikové skupiny či organizace	respekt mezi členy vrstevnické skupiny, protidrogové postoje, vazby na skupiny s dobrým programem
Společnost	příliš velká tolerance k jednotlivým formám RCH, lhostejnost, přímá podpora, dostupnost pomůcek či zázemí pro RCH, zpochybňování hodnot, norem a pravidel společnosti, stres, náhlá změna společenského klimatu, špatná ekonomická situace aj.	stabilní ekonomická situace, dostatek příležitostí k uplatnění při studiu nebo v zaměstnání, jasně stanovené normy a hodnoty k formám RCH, aktivní zapojení obyvatel a organizací do oblasti prevence

Pavlas Martanová (2012)

2.1.3 Prevence nespecifická

Slovo prevence v obecném významu pochází z latinského slova *praevenire*, které znamená „předejít, zabránit“ (Rejzek, 2001). Nespecifická prevence tvoří základ pro prevenci specifickou. Vychází z podstaty člověka naplňovat vlastní potřeby a vede k přirozenému poznání, dítě se učí přirozeně, v běžném životě a nejsou mu zatajovány pravdivé informace. Pravdivá informace, která je přiměřenou formou vzhledem k věku podaná dítěti včas, tvoří podstatu nespecifické a následně i specifické prevence. Spadají sem všechny aktivity podporující zdravý životní styl a vedoucí k přijetí zodpovědnosti za svůj život a své zdraví. Nespecifická prevence se nevztahuje na aktivity, které mají přímou

souvislost s rizikovými jevy. Naopak jde o aktivity, které obecně pomáhají snižovat riziko vzniku a rozvoje jakýchkoli nežádoucích forem chování a to skrze lepší využívání a organizování volného času. Mají tedy protektivní charakter (SVČ Ostrov Poznání, nedat.)

Nespecifická prevence je významná z hlediska vyhodnocování efektivity specifických programů (Prevence-info, nedat.).

Cíleně je zaměřená na postoje, motivaci, komunikaci, řešení problémů, psychosociální klima nebo strategie zvládání stresu a situací (Pavlas Martanová, 2012).

2.1.4 Prevence specifická

Specifickou prevenci tvoří jednotlivé programy a aktivity, které jsou úzce zaměřeny na oblast konkrétního rizikového chování (Pavlas Martanová, 2012). Tyto programy by neexistovaly, pokud by neexistovaly rizikové projevy chování ve společnosti (MŠMT, 2016). Je u nich jasně daná časová a prostorová ohraničenost provádění (zmapování potřeb, plán programu, příprava programu, provedení a zhodnocení programu a návaznost) a aktivity jsou zacíleny na konkrétní cílovou skupinu (Černý, 2012).

Jmenovitě jde o tyto rizikové jevy - záškoláctví, šikana a extrémní projevy agrese, kyberšikana, rizikové sporty, rizikové chování v dopravě, rasismus a xenofobie, negativní působení sekt, sexuální rizikové chování, prevence v adiktologii (kouření, alkohol, léky a nelegální drogy, hráčství, jiné návykové a závislostní chování), spektrum poruch příjmu potravy, okruh problémů spojených se syndromem CAN, základní vzorce bezpečného chování napříč typy rizikového chování, právní vědomí napříč rizikového chování a prekriminální a kriminální chování napříč typy rizikového chování (Pavlas Martanová, 2012).

2.1.5 Prevence primární, sekundární a terciární

Specifickou prevenci lze rozdělit do tří typů – a.) podle intenzity programu, b.) podle prostředků a nástrojů, které program využívá, c.) podle míry zapojení cílové skupiny. "Obecně platí, že čím větší je hloubka a intenzita programu, tím více využívá speciálně pedagogických, psychologických či psychoterapeutických metod a postupů" (Černý, 2015, s.61).

Jedná se o následující typy:

- prevence primární - je to oblast prevence, která je považována za první, tedy primární a jejím cílem je zabránění vzniku poškození, nemoci či poruchy ještě ve stádiu plného zdraví. Je tvořena třemi typy - všeobecnou, selektivní a indikovanou

(Galla, 2005).

1. *prevence všeobecná* – zaměřuje se na běžnou populaci dětí a mládeže bez rozdělování na méně či více rizikové skupiny, zohledňuje pouze její věkové složení (Pavlas Martanová, 2012). Jedná se o typ programu např. masmediální kampaně, školní programy orientované na všechny studenty, nebo konkrétně preventivní program EUDAP. (Miovský & Čablová, 2015). Jde o úroveň prevence, na kterou pro vykonávání v praxi dostačuje úplné vzdělání školního metodika prevence a pracuje se s větším počtem osob (např. celou třídou) (Černý, 2015).
  2. *prevence selektivní* – zaměřuje se na skupiny osob, u kterých jsou ve zvýšené míře přítomny rizikové faktory pro vznik a rozvoj různých forem rizikového chování, tj. jsou více ohroženy než jiné skupiny populace (Pavlas Martanová, 2012). Takovou specifickou skupinou jsou například školáci se zvýšeným rizikem problémů s chováním a užíváním návykových látek, tj. děti z rodin se závislostí na alkoholu, mládež z center velkých měst apod. (Miovský & Čablová, 2015). Většinou se zde pracuje již s menším počtem osob nebo s jednotlivci. Příkladem programu pak může být sociálně-psychologický program posilující např. sociální dovednosti, komunikaci či vztahy. Je zde již kladen důraz na vyšší vzdělání preventisty (speciální pedagogika, psychologie, adiktologie aj.) (Černý, 2015).
  3. *prevence indikovaná* – zaměřuje se na jedince, u kterých jsou ve zvýšené míře přítomny rizikové faktory pro vznik a rozvoj rizikového chování, tj. jsou více ohroženi než jejich vrstevníci a jiné osoby běžné populace, případně ti, u kterých se již vyskytly projevy rizikového chování (Pavlas Martanová, 2012). Snahou je podchytit problém co nejdříve, správně posoudit a vyhodnotit potřebnost specifické intervence a tyto intervence zahájit. Je zde nutná schopnost preventisty posoudit individuální povahu a specifika daného případu a následně navrhnout postup řešení. Tato úroveň již nutně vyžaduje speciálně-pedagogické, psychologické či jiné podobné vzdělání s přípravou pro práci preventisty (Černý, 2015).
- *prevence sekundární* – snahou sekundární prevence je příslušné rizikové jevy včas zachytit a bránit jejich prohlubování a šíření. Účinnými metodami se pak stává včasná intervence, poradenství a léčení. Cílovou skupinou jsou konkrétní ohrožené skupiny, jako je mládež, osoby sociálně slabé a menšiny (Petrušek, 1996).
  - *prevence terciární* - terciární prevence se snaží zabránit opakování trestných činů, onemocnění, drogové závislosti a podobně. Je cílená na osoby právě vyléčené, či

propouštěné z výkonu trestu. Terciární prevence je zaměřená na jedince, u nichž se už negativně projevilo rizikové chování. Cílem je zmírnění následků, například zabránit v recidivě nebo protizákonnému jednání. Může nabývat i podoby výběru z možnosti menšího zla, například metadonový program při léčbě závislosti na heroinu (Hartl, 2000). Efektivními nástroji jsou v této oblasti prevence proces doléčování, sociální rehabilitace, podpora abstinence i prevence zdravotních rizik. (Petrová, 2015).

2.2 Rozšiřující pojmy

2.2.1 Kvalitní program primární prevence

„Je takový program primární prevence, který je efektivní, integrovaný do širšího systému preventivního působení, má jasně vymezený cíl, splňuje kritéria daná Standardy a odpovídá potřebám zájemců o programy a klientům“ (Pavlas Martanová, 2012, s.27).

2.2.2 Neefektivní a efektivní formy primární prevence

MŠMT (2016) v Metodickém doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních definuje neúčinné formy primární prevence. Jedná se například o zastrašování, moralizování, triviální nekomplexní přístup k primární prevenci, politiku nulové tolerance na škole, testování žáků jako náhražku za kontinuální primární prevenci, stigmatizování a zneužívání osobních postojů žáka, potlačování diskuze nebo pouhé předávání informací a pořádání jednorázových akcí bez zpětné vazby. Naproti tomu efektivní primární prevence je založena na přístupu evidence-based. Ucelené zásady pro efektivní prevenci rizikového chování u dětí a mládeže popsali Miovský, Skácelová & Zapletalová (2015) a souhlasně je pak podpořilo i MŠMT.

Nešpor, Csémy, & Pernicová (1999) tento výčet konkretizují a vymezují zásady efektivního programu: začíná pokud možno brzy a odpovídá věku, je malý a interaktivní, zahrnuje většinou část žáků, bere v úvahu místní specifika, zahrnuje získávání sociálních dovedností, využívá pozitivní vrstevnické modely, je soustavný a dlouhodobý, je komplexní a používá více strategií.

2.2.3 Intervize

Neboli intervizní setkávání je nástroj, který (stejně jako supervize či metodická podpora) umožňuje pracovníkům uvažovat nad kvalitou své práce, zvyšovat schopnosti reflexe a sebereflexe a tím rozvíjet své profesionální a osobnostní kompetence (Jurystová & Charvát, 2012). Jedná se konkrétně o případové studie, sdílení zkušeností, vzájemnou podporu a reflexi mezi kolegy.

2.2.4 Supervize

Supervize je systematická pomoc při řešení profesionálních problémů v neohrožující atmosféře, která umožňuje pochopit osobní a emoční podíl pracovníka na jeho profesním problému. Hlavním cílem supervize je zvyšování hodnoty práce pro klienty, profesionalizace procesů péče a stanovených standardů. Mezi další cíle pak patří podpora profesionálního růstu a rozvoj možností a schopností daného pracovníka (Pavlas Martanová, 2012). MŠMT (2013) vydalo Metodický pokyn pro poskytování supervize, ve kterém upravuje podmínky poskytování supervize ve školách a školských zařízeních.

2.2.5 Znalosti, dovednosti, kompetence

Znalosti jsou učením osvojené informace a jsou dvojího druhu – faktické znalosti a teoretické znalosti. Dovednosti jsou schopnosti používat znalosti, obecně jde například o dovednost řešení problémů a situací nebo ovládání specifických pracovních prostředků - například dovednost pracovat se třídou interaktivní formou. Kompetence jsou schopnosti používat znalosti a dovednosti v určitém kontextu, vyznačují se určitou mírou samostatnosti, odpovědnosti a mírou složitosti prostředí (Charvát, Jurystová & Miovský, 2012).

2.2.6 Sebezkušenost

Sebezkušenost je zkušenost sebe sama a cílem je rozvoj sebepoznání, získávání náhledu na vlastní motivaci pro práci, zvyšování vědomí sebe sama a ukotvení sebe sama v sociálních vztazích. Ekvivalentem sebezkušenosti může být také prožitek. Za sebezkušenost se nepovažuje interaktivní forma programů (tamtéž).

2.2.7 Nezisková organizace

Pro účely práce je vhodné začlenit i pojem nestátní nezisková organizace (dále v

textu jako NNO), protože nabízí vzdělávání na poli primární prevence. V současné době je to také institut, který ve velké míře zastupuje odbornou prevenci na školách. Pokud si ji z jakéhokoliv důvodu nemohou nebo nechtějí dělat školy samy, mohou si objednat program vytvořený a lektorovaný právě NNO.

Jejich programy by měly být akreditované MŠMT a dosahovat určitého záběru a hloubky, které odpovídají pozici odborníků v dané oblasti. Řídí se Standardy odborné způsobilosti poskytovatelů programů školské primární prevence rizikového chování viz.kap.2.2.9). Jejich služby preventivních programů, nabídky konzultací i jako možnost celoživotního profesního vzdělávání by měly být dostupné všem školním preventistům. K tomu je zapotřebí navázaná dlouhodobá a kontinuální spolupráce NNO a škol (Majtnerová Kolářová, 2015). Školy mají díky Standardům možnost kdykoliv ověřit, zda daná organizace naplňuje požadavky na kvalitu a zda je smysluplné si organizaci ke spolupráci přizvat.

2.2.8 Minimální preventivní program

Minimální preventivní program (dále v textu jako MPP) je komplexním dlouhodobým programem prevence školy či školského zařízení. Je součástí školního vzdělávacího programu, který vychází z příslušného rámcového vzdělávacího programu nebo je přílohou osnov a učebních plánů. Je konkrétním dokumentem školy zaměřeným na výchovu žáků ke zdravému životnímu stylu, na jejich osobnostní, sociální a komunikační rozvoj a je součástí specifické intervence, která pomáhá žákům osvojovat si kompetence, vedoucí ke snížení výskytu rizikového chování. Předpokládá se podpora vlastní aktivity žáků, zapojení celého pedagogického sboru i zákonných zástupců (MŠMT, 2013).

Návrh MPP, tak jak ho v rámci projektu VYNSPI připravil tým Miovský, Skácelová, Čablová, Veselá & Zapletalová (2012), se týká zatím pouze základních škol. Důvodem je snazší zpřístupnění diskuze o MPP, hledání správné cesty a očekávání potvrzení finální cesty. Z praxe vyplynulo, že není možné vytvořit jeden správný unifikovaný vzor či přesné definování obsahu MPP. Cílem je mít definiční rámec, který by jasnou a srozumitelnou formou poskytl systematické informace, z čeho má MPP vycházet a z čeho se má skládat. Každá škola musí mít volnost zvolit cestu, jak k výsledné podobě MPP dojde, přičemž bere v potaz své personální, materiální, finanční a technické podmínky. MPP se vždy zpracovává na jeden příslušný rok dopředu. Zároveň je možné jej v průběhu školního roku upravovat dle potřeb a doplňovat. Za MPP zodpovídá školní metodik prevence a ředitel školy. MPP podléhá kontrole ČŠI. MPP je průběžně

vyhodnocován a písemné vyhodnocení účinnosti je součástí výroční zprávy školy (tamtéž).

MPP by měl mít několik součástí.

1. podrobná charakteristika školy a její vnitřní i vnější zdroje,
2. jasně definované pozice školních preventivních pracovníků,
3. krátkodobé i dlouhodobé cíle,
4. jednotlivé preventivní aktivity + charakteristiky programu
5. monitorování situace a evaluace přípravy, procesu i výsledků (Korych, 2013).

ŠMP by měl průběžně interně dokumentovat několik oblastí, ze kterých pak čerpá nebo je přímo integruje do MPP (krizové plány k výskytu RCH, deník školního metodika prevence, přípravy na metodická vedení učitelů, zápisy z jednání preventivního poradenského týmu, evidence akcí s preventivní tematikou a výsledky anket, dotazníků, sociometrických průzkumů, SWOT analýzy, hodnocení od třídních učitelů aj.) (Miovský, Skácelová, Čablová, Veselá & Zapletalová, 2012).

V závěru je důležité zmínit, že mnoho povinností z výše zmíněného leží na bedrech školního metodika prevence. Ten ale sám o sobě nemá žádné reálné pravomoce k zavádění změn nebo akcí a je nutné, aby byl podporován ze strany vedení, konkrétně ředitele. Ředitel pomáhá navrhnout efektivní způsob implementace MPP ve škole a má také zásadní slovo při kontrole a vyhodnocení reálných výsledků MPP.

2.2.9 Standardy odborné způsobilosti

Standardy odborné způsobilosti poskytovatelů programů školské primární prevence rizikového chování (dále v textu jako Standardy) jsou rozsáhlým a významným dokumentem, které revidovalo a přijalo MŠMT již v roce 2005, tedy před více než deseti lety. Poté znovu v roce 2008 a nakonec v roce 2012, v rámci projektu VYNSPI, kdy došlo k rozšíření na všechny typy rizikového chování. Od tohoto data se také na základě Standardů posuzuje kvalita programu v primární prevenci všeobecné, selektivní i indikované zaměřených na jakýkoliv typ rizikového chování.

Miovský (2012) podotýká, že smyslem Standardů je seznámit poskytovatele preventivních aktivit s požadavky a kritérii, které musí splňovat. Standardy se stále mění, vyvíjí, přizpůsobují novým či aktuálním potřebám a reagují na výsledky výzkumů.

Není záměrem vypisovat podrobnosti Standardů, které směřují spíše k programům v primární prevenci než do vzdělávání pedagogických pracovníků. Přesto jsou důležitou součástí celého systému a procesu a jejich zmínění zde má navést čtenáře k jejich bližšímu

prostudování, protože jsou zaměřeny na hodnocení, evaluaci a systematizaci služeb. Nemálo účastníků Specializačních studií pro ŠMP zažilo po jejich nastudování tzv. Aha efekt (Perkins, 2001), kdy jim v krátké době vyvstalo mnoho souvislostí a mohli se pak rozhodnout pro skutečně kvalitní služby preventivních programů na svých školách.

3. Pedagogičtí pracovníci ve školské prevenci

Klima školy ovlivňuje mnoho faktorů. Mohou to být obecně faktory fyzikální (prostor, osvětlení, barvy stěn, nábytek aj.) nebo psychosociální. Psychosociální faktory je možné dělit ještě na stabilní (trvalejší sociální vztahy, neboli klima třídy) a proměnlivé (krátkodobé interakce mezi členy čili atmosféra ve třídě) (Čapek, 2010).

Pokud by základní a širší rodiny vytvářely pro své členy dostatečně silný pocit životní pohody a spokojenosti, tzv. well-being, nebylo by třeba klást takový důraz na výchovu ve škole. Ale protože jsou školy kolektivním zařízením, kde děti a mladí tráví většinu svého života a mnoho rodičů děti doma nekoriguje nebo koriguje nevhodně, tak se do velké míry formují právě zde, ve škole. Učitelé a pedagogičtí pracovníci školy mají velkou moc ovlivnit, jak se budou děti chovat a smýšlet. Mohou velkou měrou ovlivnit jejich názory, postoje, motivaci, zvládání stresu a celkové směřování v životě. Např. Tomyň a Cummins (2011) provedli dvouletý výzkum na 351 studentech ve věku 12-20 let a zkoumali jejich well-being. Zajímavý a rozsáhlý výzkum v oblasti well-being nalezneme také u Hamplové (2006).

V českých podmínkách se těžiště těch, kteří se především mají starat o vytváření klimu ve škole nebo ve třídě, přesouvá na preventisty - školní metodiky prevence. Ti spolupracují s dalšími odborníky, jako je výchovný poradce, školní speciální pedagog nebo školní psycholog a samozřejmě ředitel, který za prevenci na škole zodpovídá. Fundovanou radu může školní metodik prevence hledat u oblastního nebo krajského metodika prevence. Zároveň je na školním metodikovi, aby koordinoval prevenci na své škole. Aby směřoval své kolegy do oblasti efektivní prevence, aby dokázal vzbudit zájem a motivaci o vytváření pozitivního klimatu. Protože tam, kde vládnu spokojené vztahy a přátelské ovzduší, je možné dosahovat dobrých studijních výsledků mnohem snadněji. Čáp (1993) uvádí klíčové vlastnosti osobnosti učitele - humánní vztah k dětem, empatii, porozumění, snahu pomoci a kladný emoční vztah, který působí v komunikaci se žáky a projevují se v něm rozvinuté učitelovy sociální dovednosti označované jako pedagogický takt. Například program Škola podporující zdraví nabízí již ověřenou strukturu efektivních postupů, které vedou žáky ke spolupráci, vnímání vlastní zodpovědnosti za odvedenou práci, přijímání nových poznatků s radostí apod. (Nejedlá, 2015).

V rámci současné školské prevence jsou důležitým pojmem tzv. Life skills, neboli dovednosti pro život. Jejich osvojení se promítá ve vztahu k vlastnímu tělu a k prevenci rizikového chování. Life skills jsou dovednosti, které umožňují dětem a dospívajícím chovat se zdravým způsobem a zvládat každodenní problémy (Čablová, 2015).

Škola je schopná zajistit výuku life skills v rámci standardní docházky. Jedná se o investici nejen do života dětí, i když to především, ale i do chodu samotné školy a do práce učitelů. Life skills tvoří základ vzdělávání s cílem podpořit well-being a prosociální chování, které jsou obě v současném světě pro kvalitní život velmi důležité. Souhrnně se jedná o platformu efektivního vzdělávání v primární prevenci (Botvin & Griffin, 2004). Life skills významně souvisí s úrovní znalostí, osobními postoji a hodnotami jedince. V praxi zlepšují mezilidskou komunikaci, schopnost kreativně řešit problémy, rozvíjí kritické myšlení a usnadňují zvládání stresu nebo náročných životních situací (Miovský, Skácelová, Čablová, Zapletalová & Veselá, 2015).

Konkrétně se dovednostmi pro život myslí dvě oblasti – dovednosti sebeovlivnění a sociální dovednosti. Zde je stručný výčet, který může poskytnout představu o tom, co je skutečně důležité pro efektivní prevenci, kvalitní vzdělávání a především pro výchovu zodpovědných a zdravých budoucích generací.

Tabulka č.2 Life skills

Life skills – dovednosti pro život	
1. Self-management skills – dovednosti sebeovlivnění	2. Social skills – sociální dovednosti
Motivace ke zdravému způsobu života	Schopnost čelit sociálnímu tlaku
Oddálení uspokojení nebo potěšení	Schopnost asertivity
Ochrana a posilování zdravého sebevědomí	Schopnost empatie
Plánování času, vyvážený životní styl	Schopnost komunikace, nacházení kompromisu
Zvládání rizikových duševních stavů (úzkost, hněv, radost, nuda)	Dovednost rozhodování se a předvídání následků daného jednání
Schopnost uvolnit se, odpočívat	Schopnost tvořit zdravé vztahy
Výživa, cvičení, zdravotní péče aj.	Mediální gramotnost
	Racionální hospodaření s penězi
	Volba vhodného zaměstnání a fungování v něm
	Zvládání přechodu do nového prostředí, copingové strategie
	Rodičovské dovednosti

(Miovský, Skácelová, Čablová, Zapletalová & Veselá, 2015)

A zde je styčný bod mezi vykonáváním efektivní primární prevence a vzděláváním pedagogických pracovníků ve školské prevenci. Tak, jak budou kvalitně připravené vzdělávací programy, tak budou také kvalitně odvádět práci sami preventisté na školách. Budou schopni metodicky vést, koordinovat, motivovat, a to jak žáky, tak kolegy. Samotná pozice školního metodika prevence klade na učitele vysoké nároky, z praxe se ozývají hlasy, že oni mají učit, ale vzdělavatelé a úřady z nich chtějí mít psychology, poradce, odborníky. Učitel má ale ze zákona povinnost se dále vzdělávat. Pro učitele, který vykonává na škole prevenci, to platí dvojnásob, neboť on sám musí mít nejprve zvládnuté to, co má předávat dál, čili životní dovednosti. Teprve potom má smysl a efekt pracovat na dalších odborných znalostech, dovednostech a kompetencích, které školní preventista potřebuje. Dostáváme se k samotnému popisu jednotlivých pozic preventivních pracovníků tak, jak fungují v českém školství.

Primární prevence je vykonávána jak v působnosti přenesené (výkon státní správy), tak i v působnosti samostatné (samosprávy kraje) a probíhá na dvou úrovních.

1.) Horizontální úroveň představuje meziresortní spolupráci na úrovni ministerstev.

2.) Na vertikální úrovni je primární prevence rizikového chování vykonávána v hierarchii

- krajské (krajský školský koordinátor)
- oblastní (oblastní metodik prevence)
- školní (školní metodici prevence) ((Pilař, Budínská & Holická, 2015).

Poskytování poradenských služeb na školách je zpracováno do vyhlášky č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních a následně v její novele, vyhláška č.116 ze dne 15.dubna 2011, kterou se mění vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních. Řídí se ale i řadou dalších zákonů a vyhlášek (Spurná, 2014).

3.1 Školní metodik prevence

Tento ústřední pojem výzkumu značí pozici školního preventisty. Jeho úloha je mnohdy nelehká a podmínky k vykonávání své práce má v praxi často spíše obtížné než dobré. Již několik let je velkou snahou prosadit snížení jejich úvazku, aby mohli plně věnovat své síly i na poli prevence, ne jen výuky. Bohužel, zatím k posunu nedošlo, další příslib je na září 2017 (Tematická zpráva ČŠI, 2016).

Školní metodik prevence (dále v textu jako "ŠMP") svou činnost vykonává jako stávající učitel při plném úvazku (plné výši počtu hodin přímé pedagogické činnosti). Být

preventistou je náročné, protože role má mnoho úkolů nad rámec přímé pedagogické práce. Úroveň služeb má na školách různou kvalitu a odvíjí se od kvality práce, osobnostních kvalit, odborné přípravy, motivace a nasazení ŠMP.

Povinnosti ŠMP jsou zakotveny jako standardní činnosti ŠMP v příloze č.3 k vyhlášce č.72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a a školských zařízeních a v Koncepti poskytování poradenských služeb ve škole (2005).

Výchozím předpokladem pro výkon ŠMP je statut pedagogického pracovníka – vykonávajícího přímou pedagogickou činnost na základních a středních školách – tedy učitel. Všichni pedagogičtí pracovníci mají ze zákona povinnost dalšího vzdělávání, které vede k obnově, upevnění či doplnění kvalifikace (zákon č.563/2004 Sb.). Dalším kvalifikačním předpokladem ŠMP je absolvování studia k výkonu specializovaných činností v oblasti prevence sociálně patologických jevů (vyhláška č.317/2005 Sb.). Studium musí být v rozsahu nejméně 250 hodin, musí být zakončeno obhajobou závěrečné písemné práce a závěrečnou zkouškou před komisí. Úspěšný student získá osvědčení o absolvování. Dle výše zmíněného zákona se takovému absolventovi poskytuje příplatek ve výši 1000 až 2000 Kč měsíčně. Škola musí zajistit pro práci ŠMP provozní podmínky – důstojné prostředí pro konzultace s žáky i rodiči, potřebné pomůcky a prostor pro vedení evidence a dokumentace o žácích, podléhající Zákonu o ochraně osobních údajů č.101/2000 Sb. (Slavíková & Zapletalová, 2015).

Náplní práce školního metodika prevence jsou čtyři oblasti působení: metodické, koordinační, informační a poradenské. Jedná se konkrétně o následující činnosti:

Metodická a koordinační činnost: koordinace tvorby a kontrola realizace preventivního programu školy, koordinace a podílení se na realizaci aktivit školy zaměřených na prevenci RCH, metodické vedení činnosti učitelů školy v oblasti PRCH, koordinaci vzdělávání pedagogů školy v oblasti PRCH, koordinace přípravy a realizace aktivit zaměřených na multikulturní prvky do vzdělávacího procesu a na integraci žáků/cizinců, přičemž prioritou je prevence rasismu a xenofobie, koordinace spolupráce školy s orgány státní správy a samosprávy, které mají v kompetenci problematiku PRCH, s metodikem prevence v pedagogicko-psychologické poradně a s odbornými pracovišti, působícími v oblasti prevence (poradenská, terapeutická, preventivní či krizová zařízení), kontaktování odborného pracoviště v případě akutního rizikového chování, participace na intervenci a následné péči, shromažďování odborných zpráv a informací o žácích v poradenské péči specializovaných, poradenských zařízení a zajištění těchto zpráv a informací v souladu se zákonem o ochraně osobních údajů, vedení písemných záznamů

umožňujících doložit obsah a rozsah činnosti ŠMP, navržená a realizovaná opatření.

Informační činnost: zajišťování a předávání odborných informací o problematice RCH (o nabídkách programů a projektů, o metodách a formách specifické primární prevence) ostatním pedagogům školy, prezentování výsledků preventivní práce školy, získávání nových odborných informací a zkušeností, vedení a aktualizování databáze spolupracovníků školy pro oblast PPRCH (orgány státní správy a samosprávy, PPP, SPC, SVP, PČR, OSPOD, zdravotnická zařízení, centra krizové intervence apod.

Poradenská činnost: vyhledávání a pedagogická diagnostika žáků s rizikovými projevy, poskytování poradenských služeb těmto žákům a jejich rodičům nebo zákonným zástupcům, případně zajištění péče jiného odborného pracoviště, spolupráce s třídními učiteli při zachycování varovných signálů spojených s případným rozvojem rizikového chování u jednotlivých žáků či tříd, příprava podmínek pro integraci žáků s poruchami chování a pomoc při poskytování poradenských a preventivních služeb těmto žákům školou a specializovanými pracovišti (vyhláška č.72/2005 Sb.)

Kromě přímé práce má dle přílohy č.3 vyhlášky č.72/2005 Sb. ŠMP také úkoly v oblasti dokumentace: Minimální preventivní program – tvorba, koordinace, aktualizace, evaluace MPP), Deník školního metodika prevence, Evidence akcí s preventivní tematikou, Evidence kontaktů - organizace pracujících v oblasti prevence, linky pomoci, zápisy z řešení problémů, zápisy z jednání se žákem, s rodiči (Havrlantová, 2010).

3.2 Oblastní metodik prevence

Oblastní metodik prevence (dále v textu jako OMP) pracuje buď na celý nebo na poloviční úvazek. V Olomouckém kraji jsou na pozici OMP především psychologové a speciální pedagogové, místem jejich působení je pedagogicko-psychologická poradna a v současné době je pět OMP – pro Olomouc, Přerov, Prostějov, Jeseník a Šumperk (PPP Olomouc, nedat.)

OMP koordinuje práci ŠMP, nabízí jim poradenskou a informační činnost a svolává pravidelná setkání: 1x ročně Krajská konference PP, cca 2x - 3x ročně schůzka s ostatními OMP v PPP a SPC Olomouckého kraje, cca 2x ročně porady ŠMP v PPP a SPC Olomouckého kraje, dle potřeby 1x - 3x ročně tematické pracovní skupiny zaměřené na aktuální požadavky praxe, 2x ročně pracovní skupina pro pokročilé ŠMP - absolventy specializačního 250-ti hodinového studia, 1x za 2 roky Konference primární prevence rizikového chování (PRCH) ve spolupráci s Katedrou psychologie FF UP a Konference pro

výchovné poradce a metodiky prevence, kontinuálně pak probíhá spolupráce na projektech zaměřených na vzdělávání pedagogů, třídních učitelů, ŠMP, výchovných poradců a školních psychologů v oblasti PPRCH (Krajský plán primární prevence na léta 2015-2018).

Práce OMP zahrnuje zejména tyto oblasti činnosti:

- Spolupráce se školami a školními metodiky prevence - probíhá na úrovni osobních návštěv – metodiků v poradně nebo formou návštěv oblastního metodika na školách, telefonických konzultací situace na školách a organizováním společných hromadných schůzek ŠMP.
- Spolupráce s dalšími oblastními metodiky a s krajskými metodiky prevence se koná převážně formou metodických schůzek a společných setkání. Ve vzájemné spolupráci a na základě informací získaných z jednotlivých škol je každoročně vyhodnocována situace výskytu negativních jevů na školách.
- Spolupráce s dalšími institucemi na poli prevence - pozornost je věnována prohlubování spolupráce s dalšími institucemi na poli prevence.
- Zajišťování dalšího vzdělávání pro ŠMP - OMP průběžně zajišťuje vzdělávání nových ŠMP, vzdělávání v oblasti psaní projektů a s tím spojeného zajišťování finančních prostředků na prevenci na školách a další semináře dle poptávky škol. Se ŠMP je soustavně diskutována otázka potřeb dalšího vzdělávání a oblastní metodik pružně reaguje na jejich potřeby a podněty.
- Terénní práce – konzultace, besedy, práce se skupinou na školách (programy primární prevence pro žáky, intervenční práce se třídami, besedy pro žáky, pomoc při řešení konkrétních sociálně patologických jevů na školách).
- Ostatní aktivity - OMP se průběžně vzdělává v oblasti primární prevence, psaní projektů a získávání zdrojů pro financování prevence ve školství, studiu právních aspektů zneužívání návykových látek ve školách, vztažných zákonů a příkazů policejního prezidenta. Prostřednictvím internetu získává mnoho materiálů a informací. Všechny tyto informace a poznatky předává dále ŠMP.

3.3 Krajský metodik prevence

Krajský školský koordinátor, dále v textu jako "KMP", pracuje na plný úvazek. Pro Olomoucký kraj pracuje jeden krajský metodik prevence a místem jeho působení je krajský úřad. KMP se z titulu své funkce podílí zejména na zpracování krajské strategie primární

prevence; dále zpracování dlouhodobého záměru vzdělávání, rozvoje vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy v PP a zpracování příslušných výročních zpráv. Také má v kompetenci koordinaci činností oblastních metodiků prevence v PPP a SPC Olomouckého kraje i školních metodiků prevence, spolupráci s dalšími koordinátory, orgány kraje i pracovními skupinami v této oblasti, koordinaci financování primární prevence v přenesené i v samostatné působnosti, koordinaci naplňování státní i krajské politiky ve výkonu primární prevence a zajišťování publicity potřebných témat - Zpravodaj školství Olomouckého kraje, webové stránky, odborný tisk atd. (Kubičková, 2015).

Krajský školský koordinátor spolupracuje s protidrogovým koordinátorem kraje, krajským manažerem prevence kriminality, krajským romským koordinátorem, se zástupcem regionálního pracoviště probační a mediační služby, krajským metodikem sociální prevence a zástupcem Krajského ředitelství policie ČR (preventivně-informační skupina). Tito odborníci tvoří tzv. Pracovní skupinu prevence kriminality, která ve vybraných faktorech koordinuje mimo jiné i oblast primární prevence rizikového chování. KMP se účastní schůzí Výboru pro výchovu, vzdělávání a zaměstnanost, který slouží jako poradní orgán zastupitelstva Olomouckého kraje a zabývá se koncepčními a finančními souvislostmi primární prevence. Zřízena je rovněž Komise pro prevenci kriminality a drogových závislostí Rady Olomouckého kraje, kde krajský školský koordinátor působí jako stálý host a konzultant komise (Pilař, Budínská & Holická, 2015).

Dále KMP spolupracuje s Policií ČR, úsekem prevence Krajského hasičského záchranného sboru a se Zdravotním ústavem v Olomouci a podílí se také na mezikrajské spolupráci primární prevence rizikových jevů mezi Olomouckým, Moravskoslezským a Zlínským krajem (Krajský plán primární prevence na léta 2015-2018).

3.4 Výchovní poradce

Výchovní poradce působí na škole jako poskytovatel poradenských služeb spolu se školním metodikem prevence, případně školním psychologem či školním speciálním pedagogem a jejich konzultačním týmem složeným z vybraných pedagogů školy (Věstník MŠMT, 2005).

Výchovní poradce na škole působí zároveň také jako učitel, ale rozsah jeho přímé pedagogické činnosti je ze zákona snížen o jednu až pět hodin týdně, podle počtu žáků dané školy (Nařízení vlády č. 75/2005 Sb.).

Náplní práce výchovního poradce je péče o žáky se specifickými poruchami učení

na I. a II. stupni ZŠ a jejich evidence, péče o integrované žáky, poskytování poradenských služeb žákům se specifickými vzdělávacími potřebami, poskytování informací v oblasti přijímacího řízení a kariérového poradenství, spolupráce s metodikem prevence, rodiči, třídními učiteli, evidence žádostí o IVP a dohled nad jeho vypracováním. O všech těchto činnostech vede písemnou dokumentaci (Zapletalová, 2015).

3.5 Školní psycholog

Školní psycholog vykonává činnosti konzultační, poradenské, diagnostické, metodické a informační, pracuje se žáky, pedagogy i rodiči. Školní psycholog vytváří systém včasné identifikace žáků s výukovými obtížemi, provádí diagnostické činnosti zaměřené na osobnostní a intelektové charakteristiky žáků, na poruchy chování a učení, výukové obtíže, na styly učení, na školní selhávání, na výchovné problémy a patologické jevy. Zabývá se adaptačními problémy, vztahovými problémy i problémy spojenými s volbou profese. Dále se zabývá individuálními formami reedukace a terapie dětí se specifickými poruchami učení. Podílí se také na integraci dětí se zdravotním postižením a pomáhá dětem v náročných životních situacích. Samostatnou kapitolou jeho činnosti je metodická podpora učitelů a zajištění krizové intervence (RVP, nedat.)

Školní psychologové pracují na školách na část úvazku nebo na plný pracovní úvazek. Plný úvazek není zatím v současné době zcela běžný, ale po nástupu inkluzivního vzdělávání je snahou tuto situaci zlepšit.

Pozice školního psychologa není pro školu povinná, ale doporučená. Pokud má škola k dispozici školního psychologa, ať už jako svého kmenového zaměstnance nebo jako externistu, výrazně se tím posilují možnosti školního poradenského pracoviště.

Dokumentaci o svých činnostech vede v souladu s předpisy o ochraně osobních údajů a etickým kodexem školního psychologa. Školní psycholog spolupracuje se specializovanými školskými a dalšími poradenskými zařízeními, zejména pedagogicko-psychologickými poradnami, dále se zařízeními a institucemi zdravotnickými a sociálními, s orgány státními i nestátními a s organizacemi péče o děti a mládež apod. (vyhláška č.72/2005 Sb.).

3.6 Školní speciální pedagog

Školní speciální pedagog vykonává činnosti zaměřené na odbornou podporu integrovaných žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a všech ostatních žáků, kteří

potřebují speciálně pedagogickou podporu a péči založenou na krátkodobých či dlouhodobých podpůrných opatřeních. O svých činnostech vede písemnou dokumentaci v souladu se zákonem č. 101/2000 Sb. Obdobně jako školní psycholog může být kmenovým zaměstnancem nebo externistou a jeho úvazek může být částečný, poloviční či plný (vyhláška č. 72/2005 Sb.)

V praxi má mnohdy škola buď pouze školního psychologa nebo pouze školního speciálního pedagoga.

3.7 Školní sociální pedagog

Tato pozice je na českých školách nová a prozatím spíše vzácná. Jedná se o pozici, která se zaměřuje na práci s rodinami i dětmi, což ji zásadně odlišuje od ostatních pozic školního poradenského pracoviště. Pracuje nejen s dětmi z rizikových skupin a znevýhodněných skupin, ale především s celou populací. V případě potřeby poskytuje sociální pedagog pomoc při aktivitách ve škole, mimo školu či v rodině. Tyto služby jsou bezplatné (ZŠ Javorník, nedat.)

Do náplně práce školního sociálního pedagoga patří spolupráce s obecními a městskými úřady, zdravotnickými zařízeními, policií, soudy, státními zastupitelstvími a dalšími zainteresovanými orgány a organizacemi, provádění sociálně právního poradenství a sociální terapie s problémovými jedinci, zprostředkování pomoci odborných poradenských a zdravotnických pracovišť, vytváření podmínek pro navázání kontaktu a pomáhajícího vztahu s rodinami v oblasti vzdělávání a spolupráce s rodinou, zaměření se na včasné odhalení ohrožených dětí (izolace, týrání, zanedbávání, sociálně patologické jevy, kriminalita aj.) a pomoc rodinám, ve kterých nejsou podmínky pro domácí přípravu dětí do školy (zprostředkování přípravy na vyučování, přijímací zkoušky) (ZŠ a MŠ Brno, nedat.).

3.8 Školní poradenské pracoviště

Výše zmíněné pozice pedagogických pracovníků mohou vytvořit školní poradenské pracoviště, které je součástí školy a je vymezeno ve Věstníku MŠMT (2005). Kompletní ŠPP umožňuje přerozdělování povinností, lepší komunikaci, vzájemné setkávání, lepší plánování a strategické jednání.

Uvnitř ŠPP je nutné jasné rozdělení náplně činnosti všech poradenských odborníků. Na většině škol tvoří tým výchovný poradce a školní metodik prevence. Dalšími členy

mohou být školní psycholog či školní speciální pedagog. Na mnoha školách také již fungují asistenti pedagoga a sociální pedagogové (Zapletalová, 2015).

Realizace pedagogicko-psychologického poradenství na škole předpokládá vytvoření vnitřního systému komunikace ve škole, na které se bude podílet ředitel školy ve spolupráci především s třídními učiteli, s učiteli volby povolání, učiteli-metodiky pro práci s nadanými žáky, případně dalšími pedagogy (Věstník MŠMT, 2005).

Standardní činnosti poradenských pracovníků školy zahrnují služby, které jsou poskytovány žákům, jejich zákonným zástupcům a pedagogickým pracovníkům (Zapletalová, 2015).

3.9 Asistent pedagoga

Asistent pedagoga má na starosti buď a.) přímou pedagogickou činnost ve třídě, ve které jsou vzděláváni žáci se speciálními vzdělávacími potřebami nebo ve škole s integrovanými žáky, anebo b.) pomocné výchovné práce ve škole nebo školském zařízení.

Práce asistenta s žáky probíhá formou skupinové nebo individuální aktivity. Mohou se účastnit výuky společně s ostatními, nebo odcházet do jiných, samostatných prostor. Dále do kompetence asistenta pedagoga spadá doučování žáků se speciálními vzdělávacími potřebami v odpoledních hodinách v mimoškolním prostředí, kontrola plnění úkolů žáků, opakování instrukcí poskytnutých učitelem a opakování a procvičování již probrané látky (Asistent pedagoga.cz, nedat.)

3.10 Osobní asistent

Pro potřeby práce je ještě pro úplnost krátce zmíněna pozice osobního asistenta. Nejedná se o pedagogického pracovníka a ani není zcela běžné, aby na českých školách osobní asistenti byli hojně zastoupeni. Nicméně, právě díky nově zavedenému trendu inkluze se dá očekávat, že se počet osobních asistentů zvýší, aby bylo dosaženo komfortního stavu u dětí se zdravotním znevýhodněním i všech ostatních.

Osobní asistent je především pomocník v běžných úkolech a úkonech každodenního života. Důležitou oblastí, kde může být také nápomocen je oblast sdílení, povídání a vzájemného času. Pomáhá ale především v oblastech s péčí o sebe, osobní hygienou, podáním jídla a s dalšími úkony běžného života (Osobní asistent.cz, nedat.)

Služba osobní asistence jako jediná ze všech výše zmiňovaných nenáleží dle § 39 Zákona o sociálních službách 108/2006 Sb. do služeb sociální prevence, ale patří do oblasti

služby sociální péče a jedná se o službu terénní.

4. Vzdělávání školních metodiků prevence

4.1 Čtyřúrovňový model kvalifikačních stupňů

Jak již bylo zmíněno, vývoj na poli školské prevence jde už několik let rychle vpřed. Ne všude jsou změny znát, stále je mnoho škol, které o ně ani nejeví zájem a prevenci považují za cosi podřadného až nedůležitého. Ale na místech, kde jsou lidé aktivní, ochotní měnit nefungující modely a učit se novým věcem, tam dochází ke změnám velice citelně.

Již před několika lety byl navrhnout model, který je slučitelný se současnou praxí a trendy. Jedná se model čtyř kvalifikačních stupňů a návazného systému vzdělávání pro pracovníky v primární prevenci (Charvát, Jurystová & Miovský, 2012). Model rozšiřuje Standardy pro primární prevenci, které samy o sobě nenabízí hodnotitelné parametry a obsahují pouze jednu pozici preventivního pracovníka, a to školního metodika prevence. Tým autorů zahrnuje do prevence i další odborné pracovníky – speciální pedagogy, psychology, adiktology, sociální pracovníky, policisty, zdravotnické pracovníky a ve všech zmiňovaných oblastech i dobrovolné pracovníky + odborné preventisty z NNO. Koordinace tohoto modelu zůstává na Ministerstvu školství, mládeže a tělovýchovy.

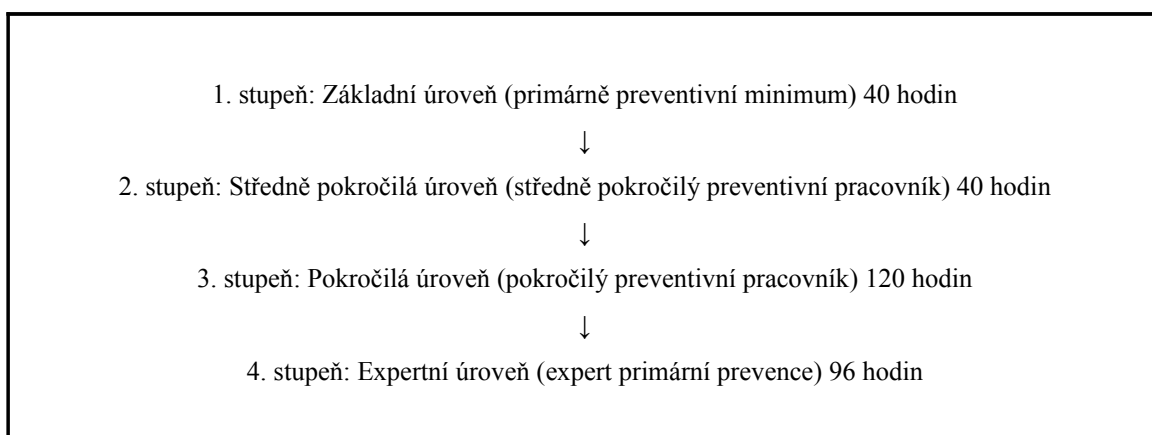
Téma této práce je především o vzdělávání pedagogických pracovníků, ověřování jejich znalostí a dovedností a tím přímému působení v praxi – nakolik jsou schopni skutečně kvalitně předávat a šířit to, co získali v průběhu specializačního studia. Čtyřúrovňový model tvoří platformu výstupů, kterými se mohou specializační studia pro ŠMP také řídit a poskytuje ukotvení ve způsobech, jak je možné na ověřování znalostí, dovedností a kompetencí nahlížet a systémově je provádět.

Sušičová (2011) píše: „Profesní klíčové kompetence učitele jsou také ukotveny v rámcových vzdělávacích programech, které vychází z mezinárodních výzkumů a studií a kurikulárních reforem, které probíhaly v evropských zemích. V České republice jsou klíčové kompetence popsány v tzv. Bílé knize, která obsahuje Národní program rozvoje vzdělávání v ČR.“ Klíčové kompetence jsou definovány jako soubory vědomostí, dovedností, schopností, postojů a hodnot, které jsou důležité pro osobní rozvoj jedince, ovlivňují dále jeho aktivní zapojení nejen do společnosti, ale také v jeho budoucím životě (Tureckiová, 2008).

Popis kvalifikačních stupňů a jejich hodnocení

Model rozlišuje čtyři kvalifikační stupně a návazný systém vzdělávání pro pracovníky v PPRCH ve školství. První úroveň je základní, tzv. preventivní minimum, druhá úroveň nese název středně pokročilý preventivní pracovník, třetí úroveň je pokročilý pracovník a čtvrtý expertní. Úrovně jsou odstupňovány dle náročnosti provádění preventivních aktivit a vždy platí, že vyšší úroveň musí zároveň naplňovat požadavky všech předchozích nižších. Návrh čtyřúrovňového modelu reaguje na požadavek, aby byla daná preventivní pozice zastávána kvalifikovanou osobou. Získaná kvalifikace musí být ověřená a ověřitelná, cílem je kompetentnost (Charvát, Jurystová & Miovský, 2012).

Tabulka č.3 Systém úrovní Čtyřúrovňového modelu

(Charvát, Jurystová & Miovský, 2012)

Specializačnímu studiu pro ŠMP v rozsahu 250 hodin odpovídá 3.úroveň – pokročilý preventivní pracovník, kde dochází k součtu hodin za 1., 2. a 3.úroveň, z toho je 64 hodin sebezkušenosti. Níže uvedené způsoby ověření znalostí, dovedností a kompetencí, jakožto konkrétních požadovaných výstupů ze 3.úrovně, mohou být užitečné a návodné i pro organizátory Specializačních studií pro ŠMP.

Tabulka č.4 - Kvalifikační standard pro 3.úroveň

ZNALOSTI	ZO	DOVEDNOSTI	ZO	KOMPETENCE	ZO
Zná současné trendy, aktuální programy a metodiky v PP	USTZK TEST PIPR	Umí efektivně vést dokumentaci o činnostech v PPRCH	PRAXE	Umí vytvořit dobrý minimální preventivní program a udržovat jej aktuální	PIPR
Zná legislativu v	USTZK	Umí vytvořit síť	PRAXE	Implementuje a	PRAXE

oblasti PPRCH a návazných oblastí	TEST ONTEST	aktivních kontaktů na odborné instituce v PPRCH	PIPR	udržuje efektivní systém PPRCH na pracovišti	OPOS
Zná podrobně jednotlivé formy RCH i jejich zjišťování	USTZK TEST	Ovládá základní metody evaluace a zhodnocení stavu RCH	PIPR OPOS	Pracuje s monitorovacími a evaluačními nástroji za cílem zhodnocení a zjišťuje potřeby cílových skupin	PIPR PRAXE OPOS
Zná základy poradenské a školní PSY, speciální pedagogiky a psychopatologie	USTZK TEST PIPR	Umí efektivně komunikovat s dospělými a motivovat je ke spolupráci	DEMO OPOS MODEL	Umí kolegům poskytnout odbornou radu	PRAXE KAZU NASL
Zná doporučené krizové postupy pracoviště kde pracuje, v případě výskytu RCH	USTZK TEST PIPR	Dokáže vést poradenský či motivační rozhovor	DEMO OPOS MODEL	Umí vést program indikované prevence či včasné intervence	DEMO NASL VIDEO
Chápe rizika a úskalí preventivní práce s jednotlivci a skupinami	USTZK PIPR	Uplatňuje etické a profesionální standardy	OPOS PRAXE	Je příkladem spolupracujícího přístupu, celoživotního vzdělávání, mravní bezúhonnosti a zdravého životního stylu	OPOS PRAXE

(Charvát, Jurystová & Miovský, 2012)

DEMO – demonstrace, praktické předvedení

KAZU – kazuistika, případová studie

MODEL – modelová situace, popis řešení předložené modelové situace

NASL – náslehy zkoušejícího při preventivní práci adepta

ONLINE – online administrovaný test

OPOS – odborné posouzení zkoušejícího

PIPR – písemná práce (seminární, závěrečná)

PRAXE – absolvovaná praxe, která dokládá dané znalosti a dovednosti

PROJ – projekt, vypracování projektu

TEST – písemný test

USTZK – ústní zkouška

VIDEO – videonahrávka, podléhá etickým požadavkům a je třeba mít informované souhlasy

Kvalifikační zkoušky

Naplnění kvalifikačních požadavků je posuzováno u kvalifikačních zkoušek. Jejich podrobnější popis je rozpracován v Návrhu zkušebního manuálu pro ověřování znalostí, dovedností a kompetencí. Ověřování provádí tzv. autorizované osoby (které samy získaly autorizaci od MŠMT) a uchazeč musí způsobem stanoveným v hodnotícím standardu prokázat všechny kompetence uvedené v kvalifikačním standardu. Pokud je prokáže, obdrží celostátně platný doklad – osvědčení o získání kvalifikace. Celý proces kvalifikace je legislativně zakotven a řídí se zákonem č. 179/2006 Sb. o ověřování a uznávání výsledků dalšího vzdělávání a o změně některých zákonů.

Závěr ke kapitole

Jedná se o návrh, který je promyšlený, kvalitní a jeho cílem je systematizace a zefektivnění celého procesu vzdělávání v primární prevenci. V současné době, od ledna 2017, se v Olomouckém kraji započalo systematicky na Čtyřúrovňovém modelu pracovat. P-centrum, spolek nabízí možnost absolvovat prozatím 1. a 2. úroveň.

4.2 Vzdělávání ŠMP v Olomouckém kraji

Dlouhodobé specializační kurzy pro ŠMP spadají do oblasti tzv. neformálního vzdělávání. Cílem neformálního vzdělávání je rozšíření či získání nových znalostí, dovedností či kompetencí důležitých pro jejich práci. Průcha, Walterová & Mareš (2003, s. 136) definují neformální vzdělávání jako to „*které je organizované, systematické, realizované mimo vzdělávací systém. Zahrnuje programy funkční gramotnosti pro dospělé, zdravotní výchovu, různé rekvalifikační kurzy atd.*“

Jedná se o proces celoživotního učení, nebo také jinak vzdělávání dospělých. Absolvent neformálního vzdělávání zpravidla získá osvědčení nebo certifikát, které potvrzuje jeho účast ve vzdělávání (Čepa, 2014).

Co se týče dalšího vzdělávání ŠMP, jde o problémovější situaci, neboť stanovený vzdělávací program se věnuje několika oblastem. První oblastí je překonávání těžkosti ve školní a vyučované praxi, ve které jsou tyto těžkosti určovány z hlediska sociálních, kulturních nebo individuálních dispozic či handicapu jedinců. Druhou oblastí je získání schopností v rámci řešení hromadných či společných problémů dané sociální skupiny. Do třetí oblasti řadíme rozvíjení komunikace, flexibility, ale také sem spadá schopnost

spolupracovat v týmu. Aktuální výchovná témata jako jsou prevence šikany, xenofobie, rasismu, výchova k toleranci, výchova ke zdravému životnímu stylu apod. je čtvrtou oblastí. Je nutné, aby školní metodici prevence byli dostatečně připraveni na všechny zmiňované oblasti (Průcha, 2009).

Kohnová (2004) definuje několik způsobů vzdělávacích možností, jak mohou potřebné znalosti, dovednosti a kompetence ŠMP získat – jedním z nich je právě Specializační studium, o kterém celý tento výzkum pojednává a kde preventista získá nové důležité kompetence pro výkon specifické funkce. Jedná se o akreditovaný specializovaný kurz v délce nejméně 250 hodin, vhodný zejména pro začínající školní metodiky prevence.

Nutnost zajištění podmínek dalšího vzdělávání pedagogů v oblasti primární prevence rizikových projevů chování, i s nutnou garancí a definicí základního vzdělanostního minima, si uvědomují i odborníci ve veřejné správě školství v ČR a proto je Specializační studium zahrnuto i v celonárodně závazné aktuální Strategii primární prevence rizikových projevů chování na léta 2013 - 2018, jejímž garantem je MŠMT (Spurná, 2014).

V Olomouckém kraji jsou v současné chvíli tři poskytovatelé Specializačních studií: P-centrum, KAPPA-HELP a AZ-Help. Kromě zmíněných, aktuálně nabízejících, organizací, se v předešlých letech na realizaci Studií podílela také FF UP Olomouc, katedra psychologie a PPP Olomouc. Nabízející organizace budou pouze krátce popsány z pohledu jejich služeb, protože obsah i forma jimi poskytovaných Specializačních studií je předmětem praktické části této práce.

P-centrum, spolek Olomouc je nezisková organizace, která poskytuje služby v oblasti prevence, péče o rodinu s dětmi, poradenství, léčby a doléčování závislostí. P-centrum se dělí na 5 podcenter, z nichž každé vykonává službu samostatně a nezávisle na ostatních. Poradna pro alkoholové a jiné závislosti poskytuje odborné, poradenské a terapeutické služby lidem, kteří mají potíže s alkoholem, drogami či hazardní hrou u sebe nebo svých blízkých. Služby jsou poskytovány lidem, kteří je sami vyhledají, protože chtějí pomoc při zorientování se v jejich situaci a podporu při řešení problémů spojených se závislostí. Doléčovací centrum prostřednictvím poskytovaných služeb podporuje klienty po léčbě v jejich ukotvení, stabilizaci, začlenění do společnosti a zvládnání nároků každodenního života bez návykových látek a hazardní hry. Součástí doléčovacího centra je i chráněné bydlení. Rodinné centrum nabízí několik dalších specifických služeb, určených rodičům, aby dokázali zlepšit komunikaci v rodině, lépe vycházeli se svými dětmi nebo zlepšili situaci dítěte ve škole. Konkrétně se jedná o pomoc rodinám (poradenství, case

management, pedagogické poradenství, zprostředkování další pomoci, rodičovské skupiny), mediační službu, poradenství pro pěstouny a poradenství pro školy. Centrum primární prevence je odborným centrem, které poskytuje služby v oblasti specifické primární prevence třídním kolektivům základních a středních škol, jednotlivým žákům, rodičům, pedagogickým pracovníkům a vysokoškolským studentům převážně v Olomouckém kraji. Dále je vzdělávací institucí realizující kurzy a vzdělávací programy pro pedagogické pracovníky a preventisty zastřešené akreditací MŠMT. Jedním z nich je i Specializační studium pro školní metodiky prevence. Centrum pracuje v oblasti všeobecné, selektivní i indikované prevence. Posledním z center je Galerie U Mloka. Jejím posláním je prezentace současného mladého umění, umění kladoucí otázky, jenž se snaží nabourávat předsudky a vést člověka k větší zodpovědnosti a toleranci. Je zázemím multižánrového kulturního prostoru v Olomouci, čistého prostoru nejen pro mladé a místem pořádání galerijních animací pro žáky ZŠ a SŠ. P-centrum také provozuje kavárnu Naše Café. (P-centrum, nedat.).

KAPPA-HELP Přerov je občanské sdružení, jehož cílem je pomoci lidem, kteří se dostali do tíživé sociální situace a hrozí jim sociální vyloučení, ať již z důvodů užívání drog či jiných návykových látek. Kromě pomoci takto ohroženým skupinám se věnuje preventivním aktivitám určeným převážně pro děti a mladé lidi a vzdělávání veřejnosti i jednotlivých profesních skupin, zejména pedagogů, vychovatelů, metodiků prevence a dalších odborných skupin. Je také, podobně jako P-centrum, rozdělena na několik dílčích částí, které dále specifikují své služby – Kontaktní centrum, Terénní programy, Centrum sociální prevence, Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež METRO, Centrum pomoci a bezpečí a Studium Kappa 250.

Resocia Domaželice v současnosti již neexistuje, byla nahrazena sdružením AZ-Help, zapsaný spolek Vidnava. Podle Spurné (2014) by se mělo jednat o občanské sdružení pro všestranný kulturní, sociální a tělesný rozvoj dětí a mládeže a pro další vzdělávání pedagogických pracovníků. Bohužel se ale nepodařilo dohledat žádné webové stránky ani kontakty, na kterých by bylo možné nějaké bližší informace získat.

Spurná (2014) napsala: „*Studijní programy realizované opakovaně všemi třemi NNO pro budoucí školní metodiky prevence za účelem získání kvalifikace pro výkon specializovaných činností v primární prevenci, jsou v systému veřejné správy Olomouckého kraje považovány za velmi kvalitní, o čemž svědčí cílená podpora těchto programů územně příslušnými městskými úřady a krajským úřadem, přičemž tato podpora směřuje především do oblasti informační a finanční*“.

Zároveň ve svém výzkumu porovnávala, jaká je nabídka studií, co se týče kapacity naplnění, financování studia a poměru teorie a praxe. Zabývala se studií v letech 2008-2012. Vyhodnotila, že nabídka vzdělávacích programů poskytovatelů těchto služeb je v Olomouckém kraji stabilní, ve srovnání se sousedními kraji dostatečná a že každá z organizací uplatňuje odlišnou strukturu vzdělávacích programů (i při zachování nařízených standardů studia), čímž přispívá k širší nabídce s ohledem na cílovou skupinu a její preference. Důležitým poznatkem jejího výzkumu byl fakt, že podoba nároků spojených s ukončováním vzdělávacích programů a jejich průběžného hodnocení je výrazně odlišná a vytváří tak velký rozdíl v kvalitě. Formální výstup je však udělen všem stejně.

Nabízí se tedy požadavek nutnosti sladění požadavků na úrovni krajské i národní, který bude přesně definován a vymezen a k němuž může výrazným způsobem přispět aplikace výše zmíněného Čtyřúrovňového modelu.

Krátký výzkum na téma Specializačních studií provedla také Veselá (2012). Ta se zaměřila na srovnání studií P-centra a KAPPY-HELP a to především po stránce obsahové.

4.3 Specializační studium pro školní metodiky prevence

Specializační studia jsou určena učitelům či pedagogickým pracovníkům, kteří se připravují nebo již vykonávají funkci metodika prevence. V České republice existuje tzv. vertikální systém, jehož základním článkem jsou právě ŠMP. Ti nejvíce pracují s žáky a studenty. Pomyslně nad nimi stojí oblastní metodik prevence, který pro ně pořádá setkání, sdružuje je a metodicky vede. Vše ještě zajišťuje krajský metodik prevence. Tato práce oslovila školní metodiky prevence jako účastníky studií, oblastní metodiky prevence jakožto poradce a posuzovatele a organizátory Specializačních studií v roli poskytovatelů vzdělávání.

Studium je určeno podle §22 odst. 1 písm. a) zákona č.563/2004 Sb.pedagogickým pracovníkům, absolventům magisterských studijních programů učitelských oborů nebo absolventům magisterského studia neučitelského zaměření doplněného o studium pedagogiky, přičemž druh aprobace není rozhodující. Obsah kurzu naplňuje požadavky vyhlášky č. 317/2005 Sb. § 9 c) – standardu DVPP – studium k výkonu specializovaných činností – prevence rizikových forem chování.

Studijní program včetně stáží na odborných pracovištích musí trvat nejméně 250 hodin rozdělených do dvou let, musí být ukončen obhajobou závěrečné písemné práce a

závěrečnou zkouškou před komisí a musí obsahovat následující okruhy – poradenské systémy a primární prevence ve školství, legislativní rámec pro práci ŠMP, primární prevence v podmínkách školy, systém primární prevence ve školství, školní třída, její vedení a diagnostika, rodina a komunikace s rodiči či osobami zodpovědnými za výchovu, sociálně nežádoucí jevy a monitorování a evaluace primární prevence (Slavíková & Zapletalová, 2015).

MŠMT na žádost dané organizace uděluje, na základě splněných příslušných požadavků, akreditaci k realizaci tohoto Specializačního studia. Akreditaci mohou získat vysoké školy i další subjekty. MŠMT pravidelně aktualizuje seznam vzdělávacích institucí, jimž byla akreditace dosud udělena a zveřejňuje je na svých webových stránkách v sekci Vzdělávání, v podsekci Speciální vzdělávání, Prevence, Institucionální výchova (MŠMT, nedatováno).

Cílem těchto studií je, aby dotyčný pedagog byl zdatně vyškolen v mnoha směrech jak po stránce teoretické, tak i po stránce dovednostní a dokázal tyto nabyté zkušenosti ve své praxi bezezbytku využít. Jsou to například konkrétně legislativa, systémy fungování prevence, strategie a standardy primární prevence, oblast adiktologie, komunikace v mezilidských vztazích, práce se třídou, kontakty s OSPOD, PPP či PČR, jednotlivé sociálně patologické jevy a další. Po praktické stránce by měl ŠMP umět sestavit preventivní program, adaptační pobyt, dokázat jednat v krizových situacích, pracovat s kolegy učiteli na MPP, evaluovat svoji práci a také by si měl odnést dovednost jak odpočívat a relaxovat.

Školní metodik, který je nejméně 250 hodinami proveden výše zmíněnými tématy si zároveň tvoří komplexní síť odborných kontaktů a učí se pracovat systematicky.

Nepochybně dalším benefitem takového vzdělávání je navazování kontaktů s dalšími, stejně zaměřenými učiteli. Tím se otevírá prostor pro sdílení, řešení kazuistik či neformální setkávání.

Toto vše je ideální stav situace. Jak jej naplňují jednotliví poskytovatelé? Jaká je skutečnost a jak tyto nároky vnímají samotní ŠMP a OMP? Odpovědi jsou předmětem praktické části tohoto výzkumu.

4.4 Příklady dobré praxe

Poslední kapitola teoretické části přímo uvádí do problematiky Specializačních studií v konkrétních případech. Nastiňuje pak kapitolu 8.1.1 v praktické části, kde jsou

porovnány Specializační studia v Olomouckém kraji.

Prvním příkladem dobré praxe pro Olomoucký kraj i s celonárodní platností může být zcela jistě projekt "A nebo..." realizovaný v letech 2005-2007. Projekt realizoval akreditované vzdělávání školních metodiků prevence v Olomouckém kraji, na kterém se podíleli odborníci především z katedry psychologie FF UP.

Aktuálnějším výstupem jsou příklady dobré praxe z projektu VYNSPI, na které se následující text zaměřuje.

V letech 2009-2012 byl Centrem adiktologie PK VFN a 1. LF UK v Praze (nyní Klinika adiktologie) spolu s Institutem pedagogicko - psychologického poradenství (nyní Národní ústav pro vzdělávání) realizován projekt VYNSPI. Řešitelé se zaměřili na vytvoření systematického vzdělávání v prevenci rizikového chování pro pedagogické pracovníky škol a školských zařízení. Hlavním cílem projektu bylo vytvoření systému celoživotního vzdělávání v této oblasti na národní úrovni, spolu s nástroji pro hodnocení úspěšnosti. Důraz byl kladen především na využitelnost výstupů při přípravě Minimálního preventivního programu a krajských strategií vzdělávání (PCPP, nedatováno).

Klinika adiktologie a 11 regionálních organizací v rámci projektu zorganizovalo 10 kurzů (každý v trvání 250 hodin), které navštívilo celkem 224 školních metodiků prevence (Štefunková, Tisková zpráva, Klinika adiktologie, 2012). Na závěrečném setkání realizátorů byla vedena diskuze na jednotlivá témata týkající se Specializačního studia. Snahou bylo najít nejlepší možnou shodu mezi pozitivními příklady z praxe a tu pak zobecnit a aplikovat pro další organizace.

Cílem bylo vytvořit komplexní program, který má pomoci vybavit učitele znalostmi a dovednostmi především v oblasti primární prevence a zároveň je posilovat v kompetencích mezilidské komunikace. Realizátoři nakonec vydefinovali několik oblastí, které cíleně dále rozvíjeli:

Jakým způsobem plnit kurzy? Sepisovat dohody? Koho vybírat – lépe heterogenní pracovní pozice v prevenci? Kolik a jakých dní výuky - výhody a nevýhody? Víkendové pobyty ano či ne? Pokud ano, jakou formou? Adaptační a konečný víkendový pobyt? Kolik lektorů má studium mít? Kolik "kmenových" vedoucích? Jaké mají mít vzdělání? Dodržování pravidel – jaká nastavit a jak dohlížet? Kolik % má být povolená absence? Jak nahrazovat? Sebezkušenost ano či ne? Jakou formou? Know how jednotlivých organizací – e-learning, exkurze, třídní email..? Jaká konkrétní témata výukových bloků zařadit? Jak rozdělit na teorii, praxi a sebezkušenost? Vytvářet manuály? Jaké poskytovat materiály z

výuky? Evaluace – obsahu, formy, vedení, výstupů? Problematika ověřování znalostí, dovedností a kompetencí u PP pracovníků - písemné práce včetně obhajoby (závěrečná a průběžná), praktická zkouška, písemný test, ústní zkouška, videotrénink, stáže + výstup ze stáže, praktický nácvik před skupinou, hodnocení, ověřování dovedností v průběhu celého kurzu, přihlížení k osobnostním charakteristikám? Toto vše jakým způsobem? Opakovaná zkouška – umožnit? Za jakých podmínek? Kolik pokusů? Plagiátorsví – vracet práce?

Každá ze zúčastněných organizací školila svým vlastním systémem. Na společném setkání realizátorů v závěru projektu (červen, 2012) proběhla v Praze skupinová diskuze a sdílení zkušeností. Na základě této společné diskuze pak vznikla určitá doporučení. Předkládáme dva příklady dobré praxe, které dávají možnost porovnat vzájemné shody a rozdíly a jsou výstupem projektu VYNSPI. Jedná se Specializační studia pro školní metodiky prevence v Brně a v Olomouci v letech 2010-2012.

Tabulka č.5 - Příklady dobré praxe "250"

Specializační studium pro školní metodiky prevence – příklady dobré praxe (2012)		
	Macková & Skácelová a kol. (Brno, 2012)	Tomanová & Charvát a kol. (Olomouc, 2012)
Akreditace	Dle MŠMT	Dle MŠMT
Realizační tým (počet)¹⁾	<p>Odpovědný garant (1)</p> <p>Odborní lektori (10)</p> <p>Administrativa (1)</p> <p>Evaluace (1)</p>	<p>Hlavní koordinátor (1)</p> <p>Odborní lektori (?)</p> <p>Administrativa (1)</p> <p>Evaluace (1)</p> <p>Supervize (1)</p>
Materiální zázemí	<p><i>Financování</i> – ESF, rozpočet, dotace, spolufinancování</p> <p><i>Prostory</i> – dataprojektor, flipchart, zázemí vhodné pro interaktivní prostor</p> <p><i>Pomůcky</i> – základní výtvarné +</p>	<p><i>Financování</i> – ESF, dotace, spolufinancování</p> <p><i>Prostory</i> – dostupnost MHD, v dosahu stravování, prostorné, světlé, útulné, umožňující volný pohyb, sezení v kruhu, koberec, umyvadlo, WC, + v případě výjezdních pobytů vhodné</p>

	<p>specifické</p> <p><i>Občerstvení – káva, čaj³⁾</i></p>	<p>prostory i tam²⁾</p> <p><i>Pomůcky – veškeré dobře dostupné technické zázemí poplatné době</i></p> <p><i>Občerstvení – káva, čaj, voda, sušenky³⁾</i></p>
Časová struktura	<p>2 roky → 4 semestry → 4x dvoudenní setkání → vždy čtvrtek+ pátek → 8+8 hodin</p> <p>celkem 14 výukových bloků → z toho 1 ke konzultacím + jeden k závěrečným zkouškám</p> <p>nutné absolvovat 80% docházky</p>	<p>2 roky → 4 semestry → střídavé dny školení, ne víkendové dny!⁴⁾</p> <p>setkání 1x14 dní, dle preference studentů</p> <p>nutné absolvovat 80% docházky</p>
Cílová skupina	<p>Učitelé ZŠ i SŠ ve funkci ŠMP, pedagogická veřejnost, pracovníci v PPRCH</p> <p>Maximálně 25 osob</p>	<p>Náhodná, dle potřeb regionu, zastoupení různého věku, zkušeností, obě pohlaví</p> <p>Pedagogové z různých typů škol a školských zařízení, oblastní metodici, ředitelé, speciální pedagogové⁵⁾</p> <p>Velikost skupiny cca 25 osob⁶⁾</p>
Průběh programu	<p><i>Průběh programu – dohoda o podmínkách studia s řediteli daných škol, v úvodu organizační informace – docházka, prezenční listina, index, protokol, ročníková a závěrečná práce + obhajoba, stáže, forma závěrečných zkoušek⁷⁾</i></p> <p><i>Výukové lekce⁸⁾</i></p> <p><i>Interakce ve skupině – organizační pravidla + pravidla k bezpečí a důvěře ve skupině (mlčenlivost, tolerance), založení třídního mailu ke sdílení.</i></p>	<p><i>Průběh programu - seznamovací pobyt, odborné stáže, závěrečné práce, závěrečné zkoušky, závěrečný pobyt</i></p> <p><i>Výukové lekce⁹⁾</i></p> <p><i>Interakce ve skupině – základní pravidla bezpečí ve skupině, nastavení přátelské atmosféry, úskalím pak může být porušování hranic, "smlouvání" o pravidlech¹⁰⁾, přílišná otevřenost studentů</i></p> <p><i>Komunikace lektorů - náročné na přípravu pro lektory, nutné dobré lektorské dovednosti a zkušenosti,</i></p>

	<i>Komunikace lektorů – navzájem nebyla, pouze přes garanta, riziko je neprovázanost lekcí</i>	důležitá spolupráce
Evaluace	Průběžně i celkově – dotazníky (kvalitativní a kvantitativní část), pozorování Hodnotí studenti i lektor Doporučení jasně a srozumitelně propojovat témata	Systematický sběr hodnocení od studentů po celou dobu studia Metody – pozorování, rozhovory, zpětná vazba v komunitním kruhu, anonymní dotazníky, řízená skupinová diskuze v závěru studia
Odborná podpora	Literatura, webové stránky, přílohy - vzory	Literatura, webové stránky, přílohy - vzory

- 1) oba týmy realizátorů shodně doporučují dobrou komunikaci uvnitř týmu – formou přímého setkávání, porady, intervize, supervize nebo nepřímé, tj. emaily, zpětné vazby
- 2) bližší specifikaci je možné najít přímo v publikaci
- 3) formou příspěvků do společné kasy
- 4) z důvodu duševní hygieny nepovažují autoři vhodné zařazovat jako školící dny víkendy, pouze v případě výjezdních pobytů (adaptační pobyt a rozlučkový pobyt), které jsou v hravé a zábavné podobě. Školící dny vznikají na základě domluvy všech účastníků studia a jsou pohyblivé, učitelé tak nepřichází o stále stejné dny výuky
- 5) pestrost zastoupení je výhodou z hlediska předávání mezioborových zkušeností
- 6) snahou je napodobit efektivní práci ve třídě, s běžně početnou třídou (výuka, sebezkušenost, komunikace, navazování vztahů)
- 7) test odborných znalostí + obhajoba závěrečné práce (formou powerpointové prezentace) před komisí (garant a dva lektori) s následnou diskuzí + ústní zkouška (bezprostředně po obhajobě)
- 8) seznam témat výukových lekcí: 1. Vědomí a prezentace sebe, 2. Poradenské systémy ve školství, 3. Právní vědomí pro pedagogy a legislativní rámec pro práci ŠMP, 4. Školní třída, její vedení a diagnostika, 5. Sebekontrola, sebeovládání, seberozvoj, 6. Primární prevence sociálně nežádoucích jevů ve škole, 7. Dětská práva a role ŠMP ve škole, 8. Metodika preventivních programů, práce se skupinou, 9. Rodina a komunikace s rodiči (osobami zodpovědnými za výchovu), 10 Interpersonální dovednosti, 11. Krizová intervence a práce s problémovou třídou, 12. Profesionální self-management a výchova k etice a důstojnosti, 13. Školní nekázeň, 14. Týmová spolupráce

- 9) seznam témat výukových lekcí: 1. Pozice a role ŠMP, 2. Ve dvou se to lépe táhne, 3. Prevence je a není terapie, 4. Rodina, 5. Třída může být tým, 6. Šikana, 7. Sociální poruchy a problémové chování, 8. Drogy a závislosti, 9. Menšiny, migranti, cizinci, 10. Zdravý životní styl, poruchy příjmu potravy, sebepoškozování 11. Jiné rizikové a nežádoucí jevy, 12. Sexuální a rodinná výchova, 13. Diagnostika a evaluace, 14. Leglativní rámec PPRCH, 15. Tvorba MPP, 16. Píšeme projekty – jak, o čem, pro koho, za kolik, 17. Primární prevence v systému veřejné zprávy a její vztah k tvorbě školního kurikula, 18. Školní poradenské systémy u nás a ve světě, 19. Vybrané problémy z vývojové psychologie, 20. Obtížné rozhovory, 21. Komunikační techniky, 22. Výběr témat a konzultace závěrečných prací, 23. Kazuistický seminář, 24. Prevence syndromu vyhoření
- 10) což je jev, který je podobný práci s dětmi a pravidly, pohotový lektor může citlivým přístupem využít pro hlubší pochopení k práci s dětmi

5. Výzkumný problém

Výzkumným problémem jsou evaluační postupy ověřování znalostí a dovedností účastníků Specializačních studií pro školní metodiky prevence v Olomouckém kraji. Evaluace proběhne na základě zjištěných výpovědí od samotných školních metodiků prevence, dále od oblastních metodiků prevence a konečně od poskytovatelů-realizátorů Specializačních studií v Olomouckém kraji. V praktické části budou předloženy výsledky a doporučení pro praxi.

5.1 Výzkumné cíle

Na základě výzkumného problému jsme vytyčili výzkumné cíle:

- 1) prozkoumat aktuální situaci v oblasti dlouhodobého vzdělávání ŠMP v Olomouckém kraji, jak jsou nastaveny podmínky a okolnosti a tím i efektivita
- 2) porovnat jednotlivé nabídky poskytovatelů "250", zaměřit se na formu i obsah provedení studia a hodnocení ze strany respondentů
- 3) analyzovat a porovnat výpovědi respondentů vztahující se k dlouhodobému vzdělávání, zda v absolvování Studia spatřují zisk či výhody pro sebe či situace v každodenní praxi a účast na Studiu vidí jako efektivní.

6. Výzkumný soubor

6.1 Charakteristika výzkumného vzorku

Cílovou skupinou byli všichni školní metodici prevence Olomouckého kraje, včetně těch, kteří pozici nevykonávají přímo v Olomouckém kraji, ale dlouhodobé studium absolvovali v některé z organizací Olomouckého kraje. Výzkumu se mohli zúčastnit i ti pedagogičtí pracovníci, kteří se na funkci metodika teprve připravují, nebo pouze participují na vykonávání prevence na škole, dále ti, kteří ji vykonávají a také ti, kteří jako školní metodici prevence nepracují, protože jsou v jiné roli pedagogického pracovníka (ředitel školy, psycholog v pedagogicko-psychologické poradně, pracovník neziskové organizace, který splňuje podmínky MŠMT k absolvování takového studia).

Osloveno bylo přibližně 300 respondentů, mužů i žen, školních metodiků prevence, působících jak na základních, tak na středních školách, a to formou osobního kontaktu face to face a emailovou. Tento počet je zároveň i populací. Výzkumníci požádali oblastní metodiky prevence o předání odkazu na dotazník osobně na jejich setkáních, dále o přeposlání odkazu emailem, dále byli osloveni organizátoři studií s prosbou o přeposlání odkazu minulým i současným studentům studií a konečně výzkumníci sami rozeslali odkaz kontaktům ve své databázi. Návratnost dotazníků je přibližně třetinová, celkem 102 respondentů.

6.2 Metody výběru výzkumného vzorku

Vzhledem k povaze smíšeného výzkumu bylo třeba vybrat jak z pravděpodobnostních metod výběru vzorku, tak také z nepravděpodobnostních. Metody se v takovém případě mohou kombinovat (Dolejš, 2010). Výběr vzorku musí být reprezentativní – musí reprezentovat populaci, která výzkumníka zajímá (Ferjenčík, 2000). Byla použita metoda totálního výběru a metoda záměrného účelového výběru. Metoda totálního výběru výzkumného vzorku je výhodná v případě, že se jedná o extrémně malý počet prvků základního souboru (Miovský, 2006). V případě tohoto výzkumu se jednalo o nutnost – počet oblastních metodiků prevence olomouckého kraje, jakožto výzkumný soubor, je zároveň souborem základním. Z oslovených šesti metodiků se jich do výzkumu

pět zapojilo. Rovněž výběr organizací poskytujících dlouhodobé vzdělání pro školní metodiky prevence je nutné posuzovat jako metodu totálního výběru. Maximální počet organizací, které v posledních 20-ti letech studium nabízely nebo nabízí je pět.

Hendl (1999) zařazuje metodu totálního výběru mezi postupy, kdy dopředu známe strukturu výběru, což je v případě kvalitativního přístupu méně obvyklé.

Metoda záměrného účelového výběru je charakterizována jako cílené vyhledávání těch jedinců, kteří splňují určité kritérium či mají určitou vlastnost. Jedná se o nejrozšířenější metodu výběru vzorku (Miovský, 2006) a pro potřeby tohoto výzkumu je velmi vhodná.

7. Metodologický rámec a metody výzkumu

7.1 Typ výzkumu

Celý výzkum je konstruován jako smíšený, tedy kvantitativní i kvalitativní a snaží se kombinovat výhody obou. V kvantitativním pojetí hovoříme o sběru dat, která nazýváme jako tvrdá data. V kvalitativní části hovoříme o měkkých datech a ta doplňují a dokreslují výsledky z tvrdých dat a nabývají interaktivní povahy mezi výzkumníkem a participanty (Manuál pro psaní diplomových prací, 2015).

Smíšený design byl zvolen záměrně z toho důvodu, že se jedná o tři zúčastněné strany respondentů. Jedna metoda napomáhá doplňovat a upřesňovat druhou, je umožněno porovnávání výpovědí.

Výzkum má deskriptivní charakter (Ferjenčík, 2000), snaží se popsat a zorientovat v problematice Specializačních studií na Olomoucku a především v evaluaci jejich výstupů.

7.2 Metody získávání a tvorby dat

7.2.1 Dotazník

Pro sběr dat byl použit dotazník. Dotazník je metoda, která se často používá u sběru většího množství dat u početné skupiny respondentů. Je to „soustava předem připravených, promyšleně seřazených a pečlivě formulovaných otázek, na které dotazovaný respondent odpovídá písemně“ (Chráška, 2007, s.163).

Jednalo se o dotazník vlastní konstrukce, vytvořený přímo pro potřeby tohoto výzkumu. Otázky byly voleny na základě zkušeností autorky, která se v oblasti tématu práce pohybuje. Konstrukce dotazníku proběhla na základě doporučení získaných v rámci výuky s doktorem Dolejšem (2016).

Dotazník měl pro sběr dat několik zásadních výhod. Nebyl finančně nákladný, byl

časově úsporný, autorka výzkumu mohla problém zkoumat sama, dotazník byl snadno opakovatelný a dotazované osoby měly čas na rozmyšlení, resp. mohly odpovídat kdykoliv, kdy se jim to hodilo. Navíc v případě zvolené formy internetového dotazníku bylo možné oslovit v krátké době velký počet respondentů, dotazník byl flexibilní a vyplněná data byla přímo ukládána do databáze a částečně vyhodnocována. Nevýhodou pak byla nemožnost ověřit, zda odpovědi odpovídají tomu, co a jak respondent myslí nebo dokonce, zda se výzkumu nezúčastní nežádoucí respondenti.

Dotazník byl vytvořen v internetovém prostředí, na portálu "vyplnto.cz" a byl administrován neveřejně, pouze rozesíláním odkazu konkrétní cílové skupině – školním metodikům prevence Olomouckého kraje, případně studentům, kteří absolvovali či absolvují dlouhodobé studium v některé organizaci poskytující toto studium a náležející Olomouckému kraji. Pro doplnění bylo několik desítek kusů dotazníků také vytištěno a nabídnuto respondentům osobně. Této možnosti však nikdo nevyužil a všichni upřednostnili možnost vyplnit dotazník elektronicky.

Stejná forma dotazníku byla také využita pro oblastní metodiky prevence, kterým, především z časového důvodu, nevyhovovala možnost polostrukturovaného interview. V tomto případě jim byl po předchozí domluvě do emailu zaslán odkaz rovněž na webové stránky "vyplnto.cz", kde byl přichystán polostrukturovaný rozhovor v písemné formě, tvořený z větší části otevřenými otázkami.

A konečně, písemnou formu, bez osobního kontaktu, využila i jedna z poskytujících organizací. Na vyžádání jim byly zaslány otázky, přichystané pro polostrukturované interview. Po vyplnění nabídli ještě možnost telefonického upřesnění.

Všechny dotazníky byly anonymní a řídily se zákonem č.101/2000 Sb. O ochraně osobních údajů.

V případě interview pořádajících organizací naopak o anonymitu nešlo a cílem bylo podpořit spolupráci a sdílení v oblasti prevence a vzdělávání školních metodiků prevence či pedagogických pracovníků obecně.

V závěru dotazníku byl prostor pro dobrovolné uvedení kontaktu (emailu), na který je možno po ukončení výzkumu zaslat výsledky práce. Tuto možnost respondenti často využívali. Tento kontakt nebude použit k žádným jiným účelům, nežli výše uvedeným a poté bude smazán.

Výzkum nebyl zamýšlen jako test retest a tudíž nebylo nutné jednotlivé dotazníky označovat a párovat. Naopak, cílem výzkumu bylo zhodnotit současnou a momentální situaci, zachycující potřeby a názory školních metodiků a skutečnost tak, jak ji z náhledu

své pozice vnímají oni sami i oblastní metodici prevence. Nedílnou součástí je pak reakce ze strany organizátorů studií, kteří mají odpovídat na poptávku a řídit se aktuálními trendy a příklady dobré praxe.

Dotazník byl tématicky členěn na tři podoblasti - celkem 24 otázek. První část, 7 otázek, se týkala zjištění údajů o osobě respondenta, důležitých pro potřeby výzkumu. Druhá část byla zaměřena na jeho názory, zkušenosti, potřeby a motivaci, týkající se přímo jeho práce školního metodika prevence. Třetí, poslední podoblast zjišťovala názory, postoje a zkušenosti respondenta z konkrétního absolvovaného dlouhodobého studia.

Dotazník obsahoval otázky s různými typy odpovědí:

- Respondent mohl odpovídat na uzavřené otázky výběrem ano/ne nebo výběrem z více možností, přičemž mohl zvolit vždy pouze jednu, nebo polouzavřené, kdy poslední z nabízených odpovědí byla volba "jiná + možnost doplnit odpověď vlastními slovy".
- Dále byly pokládány otázky s otevřenou, volnou odpovědí, kde respondenti dopisovali čísla, slova či věty dle zadání a svého uvážení.
- Třetí možností byla škála Likertova typu, která byla zaměřená na zjišťování především postojů respondenta, případně intenzity daného jevu. Byly stanoveny 4 stupně (rozhodně ano, spíše ano, spíše ne, rozhodně ne), bez možnosti stupně "nevím" nebo "neutrální odpověď" a to z toho důvodu, aby byla zvýšena vypovídající hodnota dané odpovědi a výzkumníci se vyhnuli problému středního stupně.
- Posledním způsobem získání odpovědi byla numerická škála - ohodnocení daného jevu číslem, známkováním jako ve škole – jednička znamená nejlepší, pětka nejhorší.

Celý dotazník byl psán v mužském rodě, za účelem zjednodušení textu a respondenti s tím byli předem obeznámeni. Některé otázky byly nastaveny jako nepovinné, protože se předpokládalo, že ne vždy bude respondent mít s danou situací zkušenost. Respondenti měli v závěru možnost debriefingové otázky, kdy se mohli vyjádřit k samotnému dotazníku. Dotazník byl před administrováním konzultován s některými odborníky (pracovníky v oblasti prevence). Vyhodnocení dotazníku proběhlo popisně.

Průměrná doba vyplňování dotazníku školními metodiky prevence se pohybovala kolem 15 minut. Data byla sbírána od 13.10.2016 do 31.11.2016.

7.2.2 Polostrukturované interview

Pro tvorbu dat byl zamýšlen polostrukturovaný rozhovor. Na zakázku respondentů však častěji docházelo k vyplnění předchystaného seznamu otázek a získávání dat by se dalo označit spíše jako dotazník s většinovými otevřenými otázkami či strukturované interview. Dva rozhovory proběhly po telefonu, jeden osobně a dva byly vyplněny jako dotazník s nabídnutou možností doplnění či rozšíření odpovědí po telefonu.

Rozhovor je nejobtížnější, ale také nejvýhodnější metoda získávání kvalitativních dat, kdy dochází k propojení rozhovoru s pozorováním. Interview je takový rozhovor, který je moderovaný, prováděný s určitým cílem a za účelem výzkumné studie a zároveň počet respondentů je jeden až tři. Specifickým případem je právě telefonické interview, které se „od klasického liší tím, že výzkumník nemá možnost využít výhody pozorování“ (Mioviský, 2006, s.156). Díky telefonickému rozhovoru byla získána data od respondentů, kteří by jinak byli nezastižitelní.

Polostrukturované interview je nejrozšířenější podobou rozhovoru. Vyžaduje náročnější přípravu. Je zde definované jádro interview, což je minimum otázek, které je nutné zodpovědět. Pořadí otázek se pak může do jisté míry přeskupovat (Mioviský, 2009). Výzkumník má možnost kreativně využívat volné chvíle k přirozené komunikaci a pokládat doplňující a upřesňující odpovědi.

7.3 Metody zpracování a analýzy dat

Výstupem dotazníku či interview byla série dat – odpovědí. "Pokud jsou tyto odpovědi přiměřeným způsobem utřizeny a zpracovány, dostává výzkumník odpovědi na své výzkumné otázky, jež formuloval na začátku výzkumu" (Ferjenčík, 2000, s.101).

Data byla nejprve utřizena a vyčištěna v programu Microsoft Excel. Poté byla upravena pro potřeby analýzy, některé z odpovědí byly kategorizovány, jiné kódovány. Následně proběhla systematizace, tj. proces dokončení úprav pro interpretaci výsledků.

Pro vyhodnocování odpovědí od organizátorů studií a pro oblastní metodiky byla využita metoda vytváření trsů, čímž vznikly obecnější jednotky. Pro vyhodnocování písemného dotazníku byla využita metoda deskripce. Deskriptivní přístup předpokládá, že procesy utřídění, klasifikace a deskripce jsou samy o sobě analytickým postupem. Kvalitní deskripce může mít velkou hodnotu. Nevýhoda je však v tom, že přístup je velmi omezující a ochuzující, protože jiné analytické nástroje jsou mnohem dokonalejší a dokáží

získat více validních informací. Proto můžeme deskriptivní přístup chápat jako první stupeň analytické práce a deskripce by měla vždy předcházet jakékoliv interpretaci (Miovský, 2006).

8. Výsledky

8.1 Popis dat a dílčí výsledky

V této části nyní zhodnotíme výsledky naší práce. Budeme se zabývat aktuální situací v oblasti Specializačního vzdělávání pro ŠMP v Olomouckém kraji, porovnávat jednotlivé nabídky organizací, které toto studium realizují, analyzovat výpovědi respondentů vztahující se ke Specializačnímu vzdělávání a porovnávat výpovědi respondentů ŠMP a OMP vzhledem k hodnocení a případnému efektu absolvování Specializačních studií.

Velmi důležité je na tomto místě znovu zmínit, že autorka výzkumu je zároveň koordinátorkou Specializačního studia v P-centru Olomouc. Může to přinášet výrazná negativa v podobě neobjektivního hodnocení, neschopnosti odstupu od zpracování tématu nebo vnášení domněnek. Na druhé straně osobní angažovanost přináší hlubší porozumění tématu, orientaci v celé problematice a především snahu vytvářet kooperující prostředí pro kvalitní studium, založené na podložených výzkumech, příkladech dobré praxe a stále probíhajícího zájmu o věc, ve prospěch všech zúčastněných.

V příloze č.3, 4 a 5 jsou k dispozici dotazníky i vzory pro interview.

8.1.1 Poskytovatelé Specializačních studií – popis výsledků

Nejmenší skupinou respondentů byli poskytovatelé Specializačních studií. Na Olomoucku jsou pouze tři. Všichni byli osloveni. Za KAPPU-HELP byly informace zprostředkovány koordinátorkou studia magistrou Dianou Hlubkovou, za P-centrum koordinátorkou studia magistrou Jitkou Škarohlídkovou. S AZ-Help proběh pouze jeden krátký kontakt, telefonát s magistrem Petrem Spurným.

Spolupráce P-centra a KAPPA-HELP byla bezproblémová a vstřícná. Původně byl pro tvorbu dat zamýšlen strukturovaný rozhovor. Paní Hlubkové, jakožto koordinátorce "250" v Kappě Help, byly na její žádost, za účelem přípravy, předem zaslány otázky, které měly posloužit k polostrukturovanému rozhovoru. Nakonec jsme výsledky obdrželi již hotové v psané formě. Byla nám nabídnuta možnost dalšího upřesnění formou emailu nebo telefonátu, čehož jsme ještě 2x využili.

Spolupráci s organizací AZ-Help se bohužel, i přes opakované pokusy, nepodařilo navázat. Nejsou k dispozici ani žádné webové stránky, na nichž by se organizace AZ-Help prezentovala.

V následujícím textu se tedy budeme zabývat popisem a srovnáváním Specializačních studií ve dvou ze tří poskytujících organizací, KAPPA-HELP Přerov a P-centrum Olomouc.

Celý rozhovor byl rozdělen do pěti tématických kategorií, kterým se věnují následující řádky.

1. První kategorie - Srovnání formy a organizačních parametrů Studií pro ŠMP.

Struktura zpracování se snaží držet stejný formát jako v kapitole 4.4 Příklady dobré praxe. Obě dvě organizace mají studium řádně akreditováno MŠMT. Tomu také odpovídá **nastavení požadavků k přijetí** studentů ke studiu (viz.kap. 4.3) Obě organizace prezentují studium jako kombinované, v délce dvou let, rozčleněné do čtyř semestrů. Rozsah hodin je pohyblivý, ale vždy přesahuje povinné minimum 250-ti hodin, dosud se vždy jednalo o počet hodin mezi 260 a 270. KAPPA-HELP má oproti P-centru mírně vyšší kapacitu.

Zásadním rozdílem mezi oběma organizacemi je **účastnický poplatek** za studium. V KAPPA-HELP zaplatí studenti celkem 5.000 Kč a mohou využít možnosti platit jednorázově nebo ve dvou splátkách. V P-centru zaplatí 16.000 Kč a také mají možnost poplatek rozdělit – jednorázově, na dvě splátky nebo na čtyři splátky. P-centrum hradí účastníkům výjezdové pobyty.

Co se týče **prostor, kde školení probíhají**, je situace následující. KAPPA-HELP se v lednu 2014 přestěhovala do 1.patru přístavby ZŠ B. Němcové v Přerově. Díky tomu získala samostatnou učebnu, které slouží pouze pro účel studia. S ohledem na účel byla třída vybavena moderním nábytkem a dalším nutným vybavením. Dle potřeb jednotlivých lekcí je možné třídu přizpůsobit. Prostory nejsou bezbariérové. P-centrum již mnoho let využívá pro studium prostory Klubu, který je součástí P-centra a kde se programy jednotlivých center střídají. Probíhají zde lekce primární prevence pro školy i programy rodinného centra (viz.kap. 4.2). Prostor je vybaven kobercem, proto se využívají přezůvky či návleky, které jsou k dispozici. Prostor je tvořen s ohledem na potřeby dětí a mládeže, poskytuje členité rozmístění, dostatek místa a možnost sedět na židlích, sedacích kostkách či polštářích. Klub dále disponuje sedacími vaky, karimatkami, dekami a lezeckou sítí. Prostory jsou přízemní, ale ne zcela bezbariérové. S vybavením po technické stránce jsou

na tom obě organizace podobně – notebook, plátno, magnetická tabule, dataprojektor, flipchart, wi-fi a výtvarné potřeby různého rozsahu.

Zcela jiné jsou **dny setkávání**. KAPPA-HELP zvolila dva pátky v měsíci, v čase od 9:00 do 15:15. Důvodem je snaha o minimální zasahování do běžného pracovního týdne studentů a možnost oznámit zaměstnavateli studenta předem podmínky studia. Podle slov paní Hlubkové se pátek osvědčil již dlouhodobě, byl vyhodnocen jako nejvhodnější den ze strany studentů, realizátorů i ředitelů/zaměstnavatelů. Výjimečně probíhají lekce také v sobotu ve stejný čas. Školí se po celý rok, mimo letní prázdniny. P-centrum má, také na základě své osvědčené praxe, školicí dny úterý a soboty, každé 1x do měsíce, frekvence je přibližně po čtrnácti dnech. Úterní školení jsou v čase 8:00-16:00 a sobotní 9:00-17:00. Setkání probíhají v semestrálních cyklech, září-prosinec a únor-květen/červen.

Součástí studia jsou v obou případech **víkendové pobyty**. KAPPA-HELP realizuje dva třídní pobyty, jejichž náplní jsou zážitkové techniky. P-centrum má zařazeny tři víkendové pobyty, kdy první je čistě seznamovací, zážitkový, ve formě adaptačního pobytu, jaký by měli ŠMP být schopni sami vytvořit. Druhé je praktické a nácvikové, účastníci tvoří interaktivní programy a zadávají je skupině, skupina program skutečně absolvuje, i když ne vždy celý (někdy to není z časového hlediska možné) a poté následuje skupinová diskuze, reflexe, konstruktivní připomínkování. Třetí víkendovka je ve formě praktických zkoušek – studenti prezentují své závěrečné práce, diskutuje se, sdílí, interviduje.

Povolená absence je rovněž odlišná. KAPPA-HELP stanovila 20%. Koordinátorka studia v KAPPA-HELP absenci každého studenta průběžně monitoruje. V případě vyšší absence studenti musí absolvovat individuální konzultace a zpracovat písemně zameškaná témata. Student je povinen si témata, na kterých nebyl přítomen, nastudovat samostatně. Mimořádné případy během studia (např. rizikové těhotenství) se řeší individuálně. V P-centru účastníci nesmí překročit povolenou absenci 15%, přičemž účast na víkendových setkáních je bez možnosti náhrady povinná. Docházku organizátorky pravidelně monitorují a na konci každého semestru dávají studentům možnost využít tzv. náhradu – což je seminární práce na zameškané téma, kazuistika, aktualita či aktivita pro skupinu. Není to povinné, ale podle jejich slov se ještě nestalo, že by se možnost náhrad nevyužila. Předchází se tím totiž situaci, která by pak mohla nastat v závěru studia, a to, že studenti najednou zjistí, že mají příliš mnoho absence a osvědčení tím pádem není možné vydat. Pozitivum je také v tom, že náhrady jsou "šité na míru" každého účastníka, takže zpracováním daného tématu má účastník možnost se do něj ponořit, jakoby na setkání byl.

Získané informace jsou přehledně porovnány v následující tabulce.

Tabulka č.6 Srovnání formy a organizačních parametrů Specializačních studií

Srovnání formy a organizačních parametrů Studií pro ŠMP		
	KAPPA-HELP Přerov	P-centrum Olomouc
Akreditace MŠMT	ano	ano
Požadavky k přijetí uchazeče	dle MŠMT	dle MŠMT
Forma studia	kombinovaná	kombinovaná
Celkový počet hodin	Cca 270	Letos 266
Poplatek za celé studium	5.000 Kč	16.000 Kč
Počet účastníků studia	Minimálně 12 maximálně 22	Minimálně 12 maximálně 20
Prostory k výuce	Samostatná učebna, ZŠ, 1.patro	Klub P-centra, přízemí
Technické vybavení	Notebook, dataprojektor, plátno, wifi, flipchart...	Notebook, dataprojektor, plátno, wifi, flipchart...
Dny setkání	2x pátek/měsíc, 9:00-15:15 (mimo červenec a srpen)	1x úterý (8:00-16:00) + 1x sobota (9:00-17:00) /měsíc (mimo červenec, srpen a leden)
Víkendové pobyty	Ano, 2	Ano, 3
Povolená absence	20%	15%

2. Druhá kategorie - Personální zabezpečení.

KAPPA-HELP poskytuje studium nepřetržitě od ledna 2010. Současný běh studia je čtvrtý. Jejich někteří lektori spolupracovali například na projektech VYNSPI, organizace jako taková byla zapojena do některých studií projektů tohoto typu v rámci programů primární prevence. V rámci ladění studia bývalý ředitel spolupracoval s několika subjekty. Současné vedení organizace mělo s podobnými studijními projekty v jiné oblasti zkušenosti. P-centrum naproti tomu poskytuje studium mnohem déle, ale s přestávkami. Navíc s velkými proměnami, jak formálními a obsahovými, tak personálními. Zásadním bodem změny byla účast v projektu VYNSPI, kde organizace přímo participovala na procesu. S jinými organizacemi P-centrum v rámci spolupráce na studiu zkušenost nemá.

Koordinátorka KAPPY-HELP pracuje na pozici od ledna 2015, jedná se o její druhý běh a materiály a podklady o studiu od předchozí kolegyně obdržela písemnou formou. Práce ji baví, zejména pro její administrativní, organizační, plánovací a komunikativní charakter. Kromě pozice koordinátora studia pracuje ještě jako pracovník v sociálních službách na Nízkoprahovém zařízení pro děti a mládež - METRO (o.s. KAPPA-HELP). Koordinátorka P-centra studium koordinuje od roku 2010, kdy ho převzala už v započatém stavu. Kromě pozice koordinátorky lektorovala programy primární prevence

pro školy, v současné chvíli je ale na rodičovské dovolené. Letos v únoru začali čtvrtý běh, na jehož vedení se podílí. Předchozí kolegyně vše předala v písemné a elektronické podobě, nabídla pomoc s vysvětlením.

Obě koordinátorky mají pro svou práci dobrou **motivaci** – viz tabulka č.7.

Na otázku, zda je něco **významného z minulosti**, resp.historie daných studií, **z čeho se lze poučit**, odpověděly následovně:

„Studium vylepšujeme průběžně – na základě pravidelného vyhodnocování průběhu studia realizačním týmem studia, jako podklad pro drobné změny je evaluace studentů, lektorů, koordinačního týmu, supervizora. Nic zásadního negativního v minulosti nebylo, co bychom měnili razantně. Sama jsem od nadřízených dostala možnost studium KAPPA 250 absolvovat. Domnívám se, že pro pozici koordinátora byla tato zkušenost "studenta" velmi cenná a dodnes z ní při koordinaci studia čerpám - vím, co se od studentů očekává, a proto se jim snažím poskytnout vše, co považuji pro studium za prospěšné a důležité“.

„Z minulosti jsem se poučila v tom, že nemůže být kvalitní studium pro účastníky, když tým organizátorů není sehraný, odborný, aktivní, spolupracující a nadšený“.

Dále bylo zjišťováno, **jak je studium členěno** a kdo jednotlivé části zaštiťuje. V KAPPA-HELP se *„teorie a praxe vzájemně prolíná, není striktně rozdělena. Většina lekcí zahrnuje jak teoretickou část, tak praktickou, v podobě nácviku modelových situací, technik práce s kolektivem apod., dále jsou součástí studia stáže v jednotlivých návazných zařízeních, se kterými školní metodik v rámci své praxe spolupracuje (PPP, Rodinná poradna, Kontaktní centrum, Psychiatrické zařízení apod.) – koncept studia je navržen tak, aby se všechny složky vzájemně prolínaly (přednášky, semináře, zážitkové lekce, poznávací a praktické stáže). Témata studia vycházejí ze závazných dokumentů MŠMT, s tím, že přidáváme nové oblasti vycházející ze současné praxe, nových vyhlášek apod. (např. inkluze, novinky z vyhlášky pro nadané žáky apod.)“*

P-centrum: *„Některá setkání jsou vyloženě teoretická, například Strategie primární prevence, Standardy, Legislativa... tam moc praxe vymyslet nejde, takže formou výuky je např. přednáška, prezentace, výklad, diskuze. Další jsou půl napůl – například jednotlivé formy rizikového chování – zahajuje se teorií k ukotvení znalostí a navazuje praktická část, techniky, prožitek. Některé jsou jen praktické a některé zásadně sebezkušenostní. Učební témata vychází ze Standardů + aktualizujeme a přidáváme nové dle současných potřeb a trendů“.*

Sebezkušenost je součástí v obou případech studií, v KAPPA-HELP si studenti v

rámci lekcí a zejména na víkendech sami na sobě zkoušejí aktivity, které pro ně lektor připraví. V P-centru jsou sebezkušenostní setkání dlouhodobě začleněna v harmonogramu, v současném běhu vyčlenili 106 hodin teoretické výuky, na praktickou výuku 51 hodin a na sebezkušenost 77 hodin. K tomu ještě náleží 32 hodin povinných praxí.

V KAPPA-HELP se **organizační tým** skládá z ředitelky organizace Mgr. Ivany Smětalové, ekonomky organizace Bc. Kateřiny Mozrové a koordinátorky Mgr. Diany Hlubkové. Povinnosti jsou rozděleny. Magistra Hlubková absolvovala 3.běh studia a účastnila se tak všech setkání. V současném 4.běhu se všech setkání neúčastní, je přítomna vždy, když lektoruje nový lektor. Stará se také o občerstvení. V P-centru tým tvoří vedoucí Centra primární prevence Bc. Markéta Rodryčová, která má na starosti komunikaci se školami a řediteli, se studenty v organizačních záležitostech a evaluaci. Mgr. Jitka Škarohlídková (autorka tohoto výzkumu) má na starosti komunikaci s lektory a tvorbu harmonogramu. Obě pak řeší jednotlivé výstupy studentů ze studia – testy, písemné práce apod. Pravidelně se střídají, na každém setkání je vždy jedna z nich. Zajištění občerstvení je různou formou, bylo už více variant (zajišťovaly organizátorky, zajišťovali studenti sami i byla externí služba, která vše zajistila). Garantem studia je ředitelka P-centra PhDr. Dagmar Krutilová.

Obě organizace mají kromě základního organizačního týmu ještě širokou základnu **externích lektorů**. KAPPA-HELP má cca 30 lektorů, s nimiž se domlouvá 4-6 měsíců dopředu. Harmonogram je stanoven obvykle na celý semestr. Lektori poskytují studijní materiály před lekcí a po lekci s lektorem probíhá ještě reflexe. S lektory uzavírají dohodu o provedení práce. P-centrum má cca 25 lektorů. Snahou je, aby každou oblast školil skutečně odborník z praxe, který má ideálně přesah do školství. Kontaktují se elektronicky emailem, výjimečně telefonicky. Harmonogram se tvoří na celé dva roky dopředu, takže 1.kontakt je vždy na začátku studia a pak před daným semestrem, kdy mají školit. Zpravidla pak ještě těsně před školením, ale to už jen čistě pro potvrzení. Lektori pracují na dohodu o provedení práce nebo na fakturu a po výuce je od nich požadován materiál k jejich školení, ze kterých pak mohou studenti čerpat ke zkouškám, dále krátká písemná reflexe na průběh výuky a doporučené otázky ke zkouškám, které vnímají v tématu jako stěžejní. V kontaktu mezi sebou zpravidla nejsou, výjimku tvoří lektori, kteří mají stejná nebo podobná témata. Tam je důležité, aby se navzájem nepřekrývali a věděli o sobě.

Tabulka č. 7 Srovnání personální zabezpečení Specializačních studií

Srovnání personálního zabezpečení

	KAPPA-HELP Přerov	P-centrum Olomouc
Zkušenost organizace	Od roku 2010	Od roku 2001
Zkušenost koordinátora	Od ledna 2015	Od roku 2010
Motivace koordinátora	Organizování, plánování, komunikace, administrativa	Práce s lidmi, vzdělávání, radost ze smysluplné činnosti
Složení základního týmu	3 osoby	2 osoby
Složení externích lektorů	Cca 30	Cca 25
Členění studia	Teorie + praxe + sebezkušenost	Teorie + praxe + sebezkušenost

3. Třetí kategorie - Evaluační postupy ověřování znalostí a dovedností účastníků

KAPPA-HELP uvedla, že **povinné praxe** nemají, ale stáže ano. V P-centru mají studenti každý semestr 8 hodin povinné praxe, organizaci si sami volí, kam chtějí jít, praxi si sami zajišťují. Jedinou podmínkou je, aby se daná praxe vztahovala ke školské prevenci. Nepožaduje se žádný zápis z praxe, jen potvrzení o absolvování od dané organizace. Studenti pak své zkušenosti z praxí sdílí v rámci 2. a 3.víkendovky.

Povinné písemné práce mají obě organizace. V KAPPA-HELP studenti vypracovávají ročníkovou práci v druhém semestru studia, v rozsahu minimálně 10 stran. Ve čtvrtém semestru vypracovávají závěrečnou práci v rozsahu minimálně 30 stran s praktickou částí. Studenti jsou s povinností psát písemné práce seznámeni ještě před začátkem studia. Témata si volí sami, pokud nemají vlastní téma, je k dispozici konzultace s ředitelkou nebo koordinátorkou. Konzultace je k dispozici i v průběhu vypracovávání prací, mohou se obrátit i na lektory. Část prací je vždy na téma MPP. Požadavky na práci jsou přesně předem stanoveny. V P-centru mají studenti také dvě povinné práce a jedná se o důležité výstupy ze studia, bez jejichž odevzdání a uznání nelze přistoupit ke zkouškám. První je ročníková seminární práce, téma si volí z nabídnutých možností, které se vždy týkají nějakého rizikového jevu v aktuální podobě v oblasti primární prevence nebo teorie v primární prevence. Doporučují, aby si studenti zkusili do práce zapojit i nějaký drobný průzkum. Cílem je vyzkoušet si zmapování, monitorování a evaluaci v praxi. Druhá práce je závěrečná a je v podobě Minimálního preventivního programu. Studenti vlastně vytvoří MPP pro svou vlastní školu a v upravené podobě (rozšířené o některé kapitoly pro potřeby studia) ho odevzdávají. Cílem je opět zaměření pro praxi.

Nahlížení na **užívání testů** se v obou organizacích výrazně liší. KAPPA-HELP testy nedává, sledují aktivitu studentů v rámci seminářů a lekcí zaměřených prakticky a zážitkově a v rámci individuální supervizní konzultace. Oproti tomu P-centrum zařadilo

testů několik, ale žádný z nich není hodnocen známkově ani nijak posuzován ze strany studenta, všechny jsou anonymní. První test je mapovací a píše ho noví studenti hned na prvním setkání. Je to signál pro organizaci, jak si skupina stojí vůči nejzákladnějším pojmům v primární prevenci. Úplně stejný test pak píše na posledním setkání. Jedná se vlastně o test-retest a je vyhodnocován a zakládán. Druhá forma testu je velký znalostní test – za 1. a 2.semestr a pak za 3. a 4.semestr. Tyto testy mají být přínosné především pro studenty, protože si na nich sami vyzkouší, co si ze studia pamatují, nebo v čem mají naopak nejistoty. Jde o jakési průběžné zjišťování efektivity. Testy se pak společně vyhodnocují, diskutují a účastníci si je mohou nechat. Kdo nenapíše dobře druhý velký test, tak ví, že musí ještě zabrat, aby nepohořel u ústních zkoušek. Studenti mají možnost cokoliv, co se týče studia, s organizátory konzultovat. Mohou využít emailu nebo předem domluveného termínu k osobní konzultaci.

Pokroky jsou posuzovány průběžně. Tím, že jsou organizátorky na setkáních přítomny a také samy lektorují a vyhodnocují jednotlivé výstupy, tak tu možnost mají. Metodou je zúčastněné i nezúčastněné pozorování a následná interní diskuze.

Co se týče **praktického nácviku tvorby programů**, tak studenti KAPPA-HELP tvoří program ve své závěrečné písemné práci, v praktické části. V P-centru se jedná o přímou součást praktického zkoušení, každý účastník sestavuje konkrétní preventivní program, který pak skupině zadává a program se skutečně, i když někdy zkráceně, odvede.

Závěrečné zkoušky probíhají v obou organizacích ve více etapách. První je obhajoba závěrečné písemné práce a poté ústní zkouška před komisí. KAPPA-HELP dává seznam okruhů již při prvním setkání, P-centrum až v závěru, dle úprav, aktualizací a doporučení lektorů. KAPPA-HELP má tříčlennou komisi, P-centrum pětičlennou, zastoupenou kromě organizátorek ještě psychologem, školním metodikem z praxe a garantkou studia, ředitelkou P-centra. Bez rozdílu si studenti v obou organizacích losují dvě otázky, na které pak odpovídají. V KAPPA-HELP navíc dostanou od komise zvlášť praktickou otázku, zaměřenou např. na konkrétní postup řešení. V P-centru je praktické zaměření součástí otázek. Po úspěšném složení zkoušek dostanou v obou organizacích studenti osvědčení o absolvování.

Nesložení zkoušky znamená náhradní opravný termín, případně opravu práce. KAPPA-HELP zatím zkušenost s nevydáním osvědčení neměla. P-centrum již jednou akreditované osvědčení nevydalo, studentce, která neměla magisterský titul. Byla s ní v začátku studia uzavřena dohoda, že dostane potvrzení o absolvování za organizaci, pokud vše úspěšně absolvuje, ale nikoliv osvědčení s číslem akreditace od MŠMT.

Konkrétní **evaluace** studií v organizacích probíhá podobně. KAPPA-HELP dává studentům po každém školení anonymní evaluační dotazník, stejně tak i P-centrum. KAPPA-HELP navíc evaluuje po každém semestru formou solution focused dotazník a studenti mají možnost individuální supervize, kde se mohou ke studiu vyjádřit. P-centrum hodnotí studium jako takové písemně až na konci, formou dotazníku vlastní konstrukce, s uzavřenými i otevřenými otázkami. Probíhá také průběžná evaluace na základě pozorování a rozhovorů.

Tabulka č.8 Srovnání evaluačních postupů ověřování znalostí a dovedností Specializačních studií

Srovnání evaluačních postupů ověřování znalostí a dovedností účastníků		
	KAPPA-HELP Přerov	P-centrum Olomouc
Praxe, stáže	Ano	Ano
Písemné práce	Ročníková, závěrečná	Ročníková, Závěrečná
Testy	Ne	Ano, 4
Praktická tvorba programů	Ne	Ano, každý účastník
Závěrečné zkoušky	Obhajoba práce + ústní zkouška před komisí	Praktické a obhajoba práce na víkendovém pobytu + ústní zkouška před komisí
Evaluace studia	Po lekci + semestrálně + individuální supervize	Po lekci + v závěru studia + možnost individuálně formou připomínek, pozorování a rozhovorů

4. Čtvrtá kategorie - srovnání názorů koordinátorek na studium a přesah do praxe.

Zde jsou obě organizace zajedno. Bez **sledování aktuálního dění** se nelze obejít. Sledují nové vyhlášky, metodiky MŠMT, trendy, výzkumy. Reagují na podněty i přímo od studentů a lektorů. Zaměřují se na praxi, na účelnost studia, na požadavky úředních orgánů, na posilování účastníků v jejich pozicích. P-centrum dodává, že věří, že už přichází doba, kdy nebude vše kolem prevence na bedrech ŠMP, ale spravedlivě se podělí s kolegy v rámci školního poradenského pracoviště, ideálně i s ostatními učiteli, nebo aspoň s těmi, co věří, že prevence má smysl.

Za nejdůležitější **dovednost, kterou by si měli studenti ze studia odnést** považuje KAPPA-HELP schopnost řešit výskyt rizikového chování u žáků, podat jim a jejich rodině pomocnou ruku. P-centrum vidí nejdůležitější přínosy ve schopnosti dobře se zorientovat v

praxi a v dané situaci, důvěru sám v sebe a poznání sebe, vymezení svých hranic, zázemí kolegů ze studia pro sdílení, síť odborných kontaktů a kompetentnost vykonávání své pozice.

Na otázky, **proč by si měli zájemci vybrat dané studium**, shrnuje KAPPA-HELP, že mají velmi dobře nastavenou komunikaci se studenty, velmi dobře propracovanou koncepci studia, vychází z nejnovějších vědeckých poznatků, atmosféra spolupráce je pozitivně nastavená a mají přijatelnou, oproti jiným subjektům, celkem nízkou cenu za studium. P-centrum uvádí, že se snaží o opravdu kvalitní službu se všemi náležitostmi, neustále na systému pracují, sledují nové trendy, naslouchají studentům a zároveň se snaží stát nohama na zemi a při výuce uvažovat i selským rozumem.

Výzkum se zaměřil i na zmapování **atmosféry v daném studiu**. Mgr.Hlubková říká: *„Atmosféra v kurzu vždy závisí na tom, jaká skupina studentů se sejde. Sama se snažím o vytváření přátelské atmosféry, kde se nikdo nemusí bát na nic zeptat, kde je prostor pro sdílení zkušeností, kde se navazují přátelské vztahy mezi studenty samotnými i mezi studenty a lektory. Lektori studia jsou profesionálové nejen v oboru, ale i v komunikaci, umí dávat zpětnou vazbu a vytvářet tvořivou a pozitivní atmosféru“*. Mgr.Škarohlídková doplňuje: *„To je spíše otázka na účastníky, ale myslím, že příjemná, pohodová, zábavná, stmelený kolektiv. Proces je vždy podobný. Pracujeme i s dynamikou skupiny, ve skupině zákonitě vznikají vztahy, buduje se důvěra, navazují se kontakty. Stejně jako ve třídě“*. Mgr.Hlubková ještě dodává, že skupinu, kterou absolvovala ona, tvořily spíše menší skupinky a formálnější vztahy. Naproti tomu, současná skupina funguje velmi dobře již od prvního setkání a působí dojmem vzniku nových přátelství. V P-centru organizátorky vyzdvihují seznamovací víkendový pobyt. Už při něm totiž dochází k tykání, padá ostych, navazují se první kontakty, účastníci zažijí pohodu a zábavu. Zpětné vazby jsou pozitivní, účastníci reflektují, že kromě zábavy zažili i pocit důvěry. Na to se pak z pohledu lektora, když přichází školit, dobře navazuje. A to je vlastně i podstatným cílem studia – účastníci mohou sami na sobě pozorovat, jaké to mají žáci, když přichází do nové třídy, jaké to je se seznamovat, jaké to je s těmi lidmi pak pravidelně být a jaké to je mít společné nejen úkoly a povinnosti, ale i zážitky a radosti.

Další otázka byla zaměřena na **rozdíl studenta na začátku a na konci studia**. Mgr. Hlubková si myslí, že student po absolvování studia umí řešit jednotlivé situace na svém pracovišti, je sebevědomější a kompetentnější v oblasti výkonu funkce ŠMP a má velmi dobrý teoretický přehled. Mgr.Škarohlídková vnímá rozdíl spíše mezi studenty obecně. Dříve byla většina studentů spíše "nezkušených" a studium byli nuceni dělat. Dnes

je to tak půl napůl, někteří si vyhledávají i sami, někteří již mají za sebou dlouhou praxi a mnoho školení, jiní jsou čerstvě po škole. Rozdíl mezi začátkem a koncem studia spatřuje v sebejistotě absolventů – vědí, co umí, vědí co dělají, proč to dělají a jak to dělají a vědí tedy, co mohou i nemohou lidem kolem sebe nabídnout.

Ani jedna z organizací nepořádá **setkání pro absolventy**. KAPPA-HELP je plánuje, protože studenti o to stojí. P-centrum ponechává tuto aktivitu na absolventech samotných, protože i když zájem o setkávání opakovaně je, nejsou organizačně a časově tuto záležitost schopni zajistit.

5. Pátá kategorie - zaměření na hypotetický konstrukt „Jak by mělo...?“

Tato kategorie pouze doplňuje vše výše uvedené, předpokládá, že vše podstatné již bylo řečeno, ale zároveň dává prostor k zamyšlení se, jak by mohlo Specializační studium fungovat v případě jiných okolností, podmínek, vedení a umožňuje sdělit či doplnit **ideální představy**.

Tabulka č.9 Ideální představy v rámci Specializačních studií

Srovnání názorů ideálních představ		
	KAPPA-HELP Přerov	P-centrum Olomouc
Víte o něčem, co by se dalo v rámci studia zlepšit?	Zlepšování probíhá průběžně (na základě evaluace, supervize, pozitivní zpětná vazba od účastníků, lektorů, supervizora)	Dlouhodobou snahou je, aby byly obě koordinátorky přítomné vždy na všech setkáních, kvůli návaznosti a propojenosti témat.
Jak si představujete ideální vzdělávání pro ŠMP?	Co nejvíce prakticky, přizpůsobeno potřebám ŠMP ze základních škol a potřebám ŠMP ze středních škol.	Více času na intervize, supervize a kazuistické setkání, protože to ve školství skutečně chybí.
Jak by měly být průběžně hodnoceny znalosti a dovednosti účastníků?	V rámci skupinových workshopů s možností zpětné vazby od lektorů a kolegů studentů.	Současný nastavený systém ve vlastní "250" považují za dobrý.
Jak by měly probíhat zkoušky?	Ústní ověření teoretických i praktických znalostí a dovedností.	Zatím také tak, jak je to nastaveno. ¹⁾
Měl by mít ŠMP ještě další vzdělání nad rámec "250"?	Jako základní forma vzdělávání je studium dostačující. Spíše je potřeba průběžného dalšího vzdělávání (nové vyhlášky, novinky, supervize ve školství pro metodiky prevence apod.)	Základní ne, "250" je dostačující. Velmi vhodná by ale byla dobrá příprava v oblasti komunikace. Je to paradox, ale mnoho učitelů profesionálů komunikovat s lidmi efektivně vůbec neumí. A rozhodně

		by učitelé měli mít povinné intervize a supervize!
Plánujete do budoucna nějaké zásadní změny ve studiu?	Ne	Ne
Vaše spokojenost se způsobem a systémem poskytování "250" v Olomouckém kraji?	Bez výhrad	Malá kapacita kurzů, protože 2 roky je dlouhá doba, tak se často nedostane na všechny zájemce

¹⁾ „Studenti často volají po kolokviální formě, ale zatím o tom neuvažujeme. Jednak toto naše zkoušení simuluje zkoušení ve škole a za druhé, ti kteří se připravují poctivě, tak je jim jedno, jestli jsou sami nebo ve skupině. Naopak, pro některé je to ještě větší stres, kdyby je měli ostatní poslouchat. Také slyšíme návrhy jen na písemné testy. Máme na to názor, že pedagog profesionál musí ovládat především verbální projev, i když je pod tlakem. Takže zatím si to představujeme, jak to máme nastavené“.

8.1.2 Oblastní metodici prevence – popis výsledků

Vzhledem k úzké cílové skupině budou výsledky prezentovány některé v grupách otázek, některé samostatně, některé doprovázeny graficky. Výzkumu se zúčastnilo 5 oblastních metodiků z celkových 6, protože v době sběru dat docházelo ke změně, jedna z metodiček odcházela na mateřskou dovolenou a přicházela nová kolegyně. Do výzkumu se zapojily obě.

Sběr dat a tvorba dat proběhla 3x elektronicky, 1x telefonicky a 1x osobně. Průměrná doba vyplnění byla 46 minut.

Výzkumu se zúčastnili 2 muži a 3 ženy, jejichž průměrný věk byl 39 let, přičemž nejmladší respondent měl 32 let a nejstarší 51 let. Doba vykonávání funkce OMP se velmi lišila - 0,25 let, 3 roky, 5 let, 10 let a 12 let zkušeností. Čtyři z pěti OMP jsou zároveň psychology a dva zastávají i další pozice, jedna OMP je speciální pedagožka a v současnosti vykonává pozici na plný úvazek.

Další otázka byla zaměřená na motivaci k vykonávání funkce OMP. Hodnotili předem dané možnosti na škále Likertova typu (rozhodně souhlasím – spíše souhlasím – spíše nesouhlasím – rozhodně nesouhlasím). Čtyři respondenti odpověděli, že funkci rozhodně nedostali přidělenou, jeden spíše ano. Pro čtyři respondenty je rozhodně motivací, že se jedná o celkově zajímavou práci, pro jednoho spíše zajímavou práci. S motivací v oblasti zájmu o prevenci souhlasí na škále „rozhodně ano“ tři respondenti, na

škále „spíše ano“ dva respondenti. Finanční motivace je pro dva respondenty spíše ano, pro jednoho spíše ne a pro dva rozhodně ně. Týmová spolupráce hraje roli pro dva respondenty v rovině rozhodně ano, pro dva spíše ano a pro jednoho spíše ne. A konečně motivaci jako formu vlastního vzdělávání a sebezdokonalování berou tři respondenti jako rozhodně ano a dva spíše ano.

Tři OMP jsou absolventi Specializačních studií (P-centrum, 2013/2014; Anebo - katedra psychologie FF UP, 2005; Resocia Domaželice, 2014/2015), jeden momentálně studuje (P-centrum, 2016/2017) a jeden žádné studium neabsolvoval.

Všichni zúčastnění **OMP doporučují svým studentům Specializační studium** v P-centru Olomouc, čtyři z pěti doporučují KAPPU-HELP a jeden katedru psychologie FF UP. Důvody jsou dostupnost, působnost ŠMP, pozitivní osobní zkušenost. Resocia Domaželice, resp. AZ-Help nebyla doporučena nikým.

Velmi důležitá otázka byla, **co považují OMP za důležité, aby měli absolventi studií za znalosti, dovednosti a kompetence**. Víceméně se v požadovaných výstupech shodují. Nejvíce se objevovala orientace v základních teoretických pojmech primární prevence a rizikového chování a dobrá znalost legislativního rámce. Z praktických dovedností nejčastěji zaznívalo mít vytvořenou kvalitní síť spolupracujících organizací, znát konkrétní osoby; mít sebezkušenost (sebedůvěra, dovednosti, pocity, postoje, hodnoty, vnitřní motivace, smysl své práce, skupinová dynamika), schopnost vést kolektiv a umět pracovat se skupinovou dynamikou, umět vést rozhovory, efektivně komunikovat a vést základní krizovou intervenci. Jednotlivě pak ještě zaznělo: umět vytvořit a realizovat MPP na škole, mít zásobu technik a aktivit, dokázat zajistit DVPP pro kolegy pedagogy, umět pracovat s dokumentací a informacemi, respektovat etická pravidla, umět řešit šikanu, rozumět drogové problematice, kreativita, přiměřená psychická odolnost vůči stresu, aktivní zájem a ochota se vzdělávat a působit důvěryhodně na žáky i učitele, umět udělat program i pro učitele na vztahy. Podle jedné výpovědi by stačilo, kdyby to vše ŠMP uměl rozdelegovat.

Podle velikosti regionu je také počet ŠMP, kteří spadají pod jednotlivé OMP. Nejvíce je zastoupen Olomouc, který zastřešuje podle odpovědí respondentek 100 ŠMP (odhadem 50% jsou absolventi „250“). Dále je Přerov s 95 školními metodiky prevence (asi 20% jsou absolventi „250“), pak Šumpersko, kde je 77 ŠMP a studium absolvovalo asi 20% a konečně Jesenicko, kde je 22 školních metodiků prevence a studium absolvovalo 12% učitelů. Pro oblast Prostějova se nepodařilo získat podklady. Právě probíhající studium má podle odpovědí OMP v Přerově a Jeseníku pět učitelů, v Olomouci deset a v

Šumperku OMP neví, tipuje ale přibližně 10.

Otázka č.14 se zaměřila na zjištění, **v čem OMP v praxi vnímají rozdíl studentů či absolventů Specializačních studií od těch, co studium vůbec nemají.** Všichni oblastní metodici se shodli v tom, že absolventi jsou jednoznačně kompetentnější k výkonu své funkce (nedělají zbytečné chyby, přesně vědí, co práce obsahuje, o čem je, pracují systematicky, jsou stabilnější v preventivním týmu školy a obecně pohotovější), k řešení krizových situací a k tvorbě MPP. MPP, které tvoří absolventi jsou lepší, konkrétnější, systematictější a efektivnější. Absolventi mají vytvořenou funkční síť kontaktů na odborné instituce, případně jiné ŠMP. Absolventi mají lepší teoretické znalosti, konkrétní praktické zkušenosti a zažili sebezkušenost, což jim umožňuje lépe pochopit děti, být citlivější k jejich problémům a pochopit, co znamená, když se řekne, že prožitek spojuje. Jednotlivě se pak v odpovědích OMP ještě objevily tyto přínosy: schopnost propojovat oblasti, vnímat přesah, lepší znalost zdrojů a literatury, posílení sebejistoty v dané profesi, potvrzení správnosti vlastního počínání, vstřícnější a aktivnější ke spolupráci s OMP a nevykonávání funkce ŠMP pouze formálně.

Co se týče **kvalitativních rozdílů mezi absolventy studií různých poskytovatelů,** tak OMP shodně odpovídali, že rozdíly nevnímají nebo nedokáží posoudit. Odpovědi doplnili tím, že pokud rozdíly jsou, tak se jedná spíše o osobnostní charakteristiky. Jediný rozdíl byl zaznamenán u Specializačního studia poskytovaného ICV UP, které bylo zaměřeno pouze teoreticky a rozdílný přístup v praxi pak byl znatelný.

Pro několik dalších otázek by se dalo použít souhrnného názvu – **spolupráce ŠMP a OMP.** Všichni OMP pravidelně organizují pro ŠMP setkání. Další otázka se ptala na počet účastníků daných setkání, ale vzhledem k rozmanitosti odpovědí, které se rozčlenily na menší počty, je otázka nevyhodnotitelná. Co ale ze získaných údajů lze tvrdit je, že ve všech regionech je účast vždy minimálně 50%.

Pro přehlednější odpověď na otázku, jakým způsobem a jak často spolupracuje OMP se ŠMP využijeme tabulku. Četnosti ukazují, kolik OMP za dané časové období možnost zvolilo. Příklad – emailovou nebo telefonickou konzultaci v každodenní frekvenci poskytují čtyři z pěti OMP. Osobní poradenství poskytuje jeden OMP denně, dva několikrát za měsíc a dva pouze několikrát za rok atd.

Tabulka č.10 Způsob a četnost spolupráce OMP a ŠMP

Způsob a četnost spolupráce OMP a ŠMP						
	denně	několikrát	několikrát	několikrát	1x za rok	nikdy

		za týden	za měsíc	za rok		
emailové či telefonické poradenství	4	-	1	-	-	-
osobní poradenství	1	-	2	-	2	-
preventivní programy	1	-	1	3	-	-
programy intervence	-	-	1	4	-	-
setkání s cílem řešení organizačních povinností	-	-	-	4	-	1
setkání za cílem předání informací	-	-	-	5	-	-
intervizní setkání	-	-	-	3	1	1
tématická setkání	-	-	-	4	1	
poskytnutí kontaktu na jiné odborné pracoviště	-	1	3	1	-	-
poradenství k MPP	-	-	2	3	-	-
jiná spolupráce	1	2	-	1	-	1

Vyhodnocení otázky „V čem skutečně nejvíce spočívá Vaše práce vůči ŠMP?“ bylo obtížné, protože odpovědi se různily. Pokusili jsme se opět vypomoci graficky. Každý rámeček odpovídá jednomu respondentovi-OMP.

konzultace MPP – 30%
zprostředkování a organizace vzdělávacích seminářů – 30%
další poradenství – 20%
intervence - 10%
prevence - 10%

přímá práce se třídami - 40%
emailová komunikace - 20%
osobní a telefonická konzultace - 20%
předávání informací - 20%

individuální konzultace problémů dětí,
případně návštěva školy - 40%
intervence - 20%
MPP + legislativa a předávání teoretických informací - 20%
ostatní - vzdělávání, přednášky, krizové intervence, administrativa - 20%

všeobecná prevence, vzťahová depistáž, zpětná vazba pro ŠMP a TU - 30%

intervence - 20%

předávání informací - organizační, k legislativě, vzdělávání - 10%

odpovědi na dotazy - 10%

konzultace při řešení problémů ve školách - 10%

vzdělávání - nejen pro ŠMP, ale TU a další ped.pracovníky - 10%

programy všeobecné prevence pro mimopřerovské školy na žádost školy - 5%

kontrola a zpětná vazba na MPP, pošlou-li mi jej - 5%

konzultace – bez uvedení %

intervence - bez uvedení %

supervize - bez uvedení %

Školní metodici prevence **tvorbě letošního MPP** věnovali podle odhadu dvou OMP do 8-mi hodin, podle dalších dvou do 20-ti hodin a podle jednoho do 60-ti hodin. Tato otázka je také nevyhodnotitelná, neexistuje žádné hodnotící kritérium a navíc se vztahuje na celou populaci ŠMP, přičemž jde o záležitost víceméně individuální.

Otázka č. 21 zjišťovala, zda se podle OMP **liší znalosti absolventů „250“ a ŠMP**, kteří dlouhodobé vzdělání nemají, v konkrétních oblastech rizikového chování. Pro přehledný popis se opět jeví účelné použít tabulku. Četnosti říkají, kolik OMP zvolilo danou možnost na škále.

Tabulka č.11 Rozdíl znalostí absolventů a neabsolventů podle názorů OMP

Rozdíl znalostí absolventů a neabsolventů				
	rozhodně ano	spíše ano	spíše ne	rozhodně ne
1 Návykové látky a závislosti (poznají osobu pod vlivem drogy, rozliší stimulant x opiát x halucinogen, ví, jak se vyvíjí závislost atd.)	1	3	1	-
2 Problematika šikany a kyberšikany (znají postupy při řešení šikany, ví kam se přesně obrátit atd.)	1	3	1	-
3 Syndrom CAN	1	3	1	-
4 Další rizikové projevy chování	1	3	1	-
5 Vývojová psychologie (znají vývojové etapy žáků, vzájemné odlišnosti, atd.)	1	2	2	-

6 Sociální psychologie (ví, co jsou postoje, předsudky, specifika skupin, vrstevnické skupiny atd.)	2	2	1	-
7 Monitoring a evaluace primární prevence ve škole (umí použít dotazníky, testy, umí vyhodnocovat, znají etiku s tím spojenou atd.)	1	3	1	-
8 Legislativní rámec ŠMP (znají zákony, vyhlášky, metodické pokyny, národní strategie)	1	3	1	-
9 Zásady práce se skupinou (umí pracovat s motivací, citlivými tématy, reflexí, pravidly)	2	2	1	-
10 Metody expresivních terapií s využitím pro Vaši práci (umí vhodně použít, doporučit kolegům)	-	3	2	-
11 Vedení krizového rozhovoru (umí pracovat s emocemi, rozeznají typ krize, umí použít techniky krizové intervence)	-	4	1	-
12 Předcházení vlastnímu profesnímu vyhoření, relaxace (znají metody, jak odpočívat a používají je, od odborných, přes sport až po procházky v přírodě)	1	3	1	-

Další otázka byla zaměřena na zjištění, zda se **absolventi studií reálně prokazují** níže uvedenými oblastmi? Hodnocení na škále jako ve škole, 1 =nejlepší, 5=nejhorší:

Tabulka č.12 Prokázané znalosti ŠMP podle názorů OMP

Prokázané znalosti					
	1	2	3	4	5
1 Nové teoretické znalosti	1	2	2	-	-
2 Nové praktické dovednosti	1	2	2	-	-
3 Nové techniky, metody práce	1	1	3	-	-
4 Zkušenosti	-	1	4	-	-
5 Sdílení s kolegy ŠMP	1	2	2	-	-
6 Kompetence	1	2	2	-	-
7 Celkový systém práce	1	1	3	-	-

Otázka č.23 mapovala **celkovou spokojenost OMP s nabídkou** Specializačních studií v Olomouckém kraji. Všichni shodně odpověděli, že jsou spokojeni. Jeden metodik

dodal, že by mohla být větší kapacita.

Otázka č.24 se zaměřila na **ideální představu vzdělávání pro ŠMP**. Čeho by tam mělo být více? Čeho naopak méně? Zde se OMP lišili, někteří byli spokojeni se současným systémem, několikrát zaznělo více sebezkušenosti, dále pak vzdělání na bázi terapeutického výcviku, vyvážený poměr teorie a praxe, přímé nácviky, odborní lektoři, zaměření na komunikaci a práci s kolektivem a přidání intervizí a supervizí. Podle jedné OMP záleží více na motivaci studenta, jak bude vypadat jako absolvent než na konkrétní obsahové náplni.

Otázka č.25 zněla „**Jak by měly být průběžně hodnoceny znalosti a dovednosti ŠMP**“? OMP si o tom myslí, že by měli číst literaturu, aby se sami podíleli na vytváření programu, zařazovat v průběhu nebo na konci test (bloku, výuky), sebezdokonalování formou přinášení nových věcí, dále konzultace případů z praxe a způsobů jejich řešení, přehrávání situací, teoretické znalosti ověřovat ústní formou a diskuzí, praktické zkoušky například na víkendovém pobytu (ze zkušenosti v rámci A neba: měsíc předem byli rozděleni do týmů a měli za úkol vymyslet a realizovat se zbytkem skupiny preventivní program, jakoby pro třídu, na vylosované téma prostřednictvím vybrané techniky, poté dostali zpětnou vazbu od skupiny i od zkušených lektorů). Zajímavý názor je také ten, že nejde o hodnocení, ale o možnost supervizního vedení.

Otázka č.26 se zaměřila na to, jak OMP vnímají **ideální podobu závěrečných zkoušek**. Úplná shoda názorů nenastala. OMP odpovídali, že by to mělo být prakticky a teoreticky / test formou kolokvia, praktická zkouška jako tvorba konkrétního programu / vyhovující je systém P-centra / ústní zkouška formou kolokvia a následné supervizní skupiny.

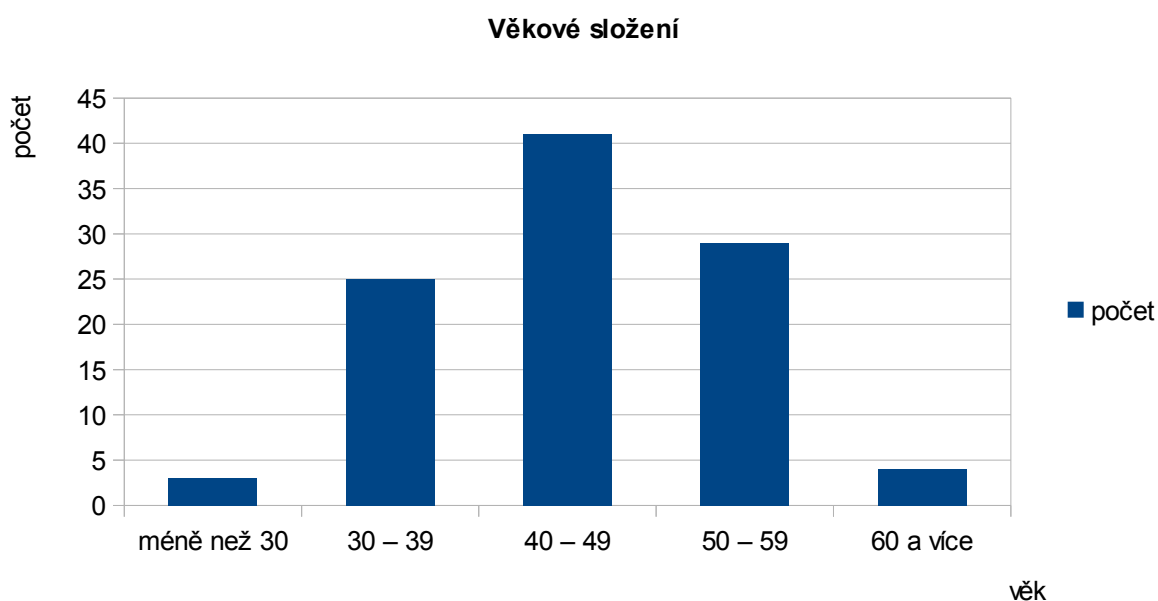
Poslední otázka č. 27 zjišťovala, zda by podle mínění OMP měl mít ŠMP ještě nějakou **další základní formu vzdělání nad rámec 250**? Zde se tři respondenti shodli na supervizi a dále se objevila účast na pravidelných schůzkách ŠMP realizovaných OMP, sebezkušenost, konference, intervize v rámci školy, preventivní porady v rámci školy a základy terapeutického výcviku nebo modifikovanou formu terapeutického výcviku

8.1.3 Školní metodici prevence – popis výsledků

Dotazník byl rozeslán emailovou formou, konkrétním odkazem. Dle údajů ze serveru vyplnto.cz je návratnost 50%, v poměru zobrazených ku vyplněným. Průměrný čas vyplňování byl 15 minut.

Dotazník se zaměřoval na názory samotných školních metodiků prevence a to bez ohledu na účast nebo neúčast ve Specializačních studiích. Tomu byla vyčleněna až závěrečná část dotazníků, kde mohli absolventi zhodnotit své absolvované studium. Dotazník je k dispozici v příloze č.3. Výzkumu se zúčastnilo 102 respondentů, školních metodiků prevence Olomouckého kraje, z toho 85 žen a 17 mužů. Věkové rozložení bylo následující:

Graf č.1 Věkové složení respondentů

Z grafu lze vyčíst, že nejpočetnější věkovou skupinou byli ŠMP mezi 40.a 49.rokem věku. Nejvíce školních metodiků, celkem 40, pracuje pro 1. i 2.stupeň ZŠ.

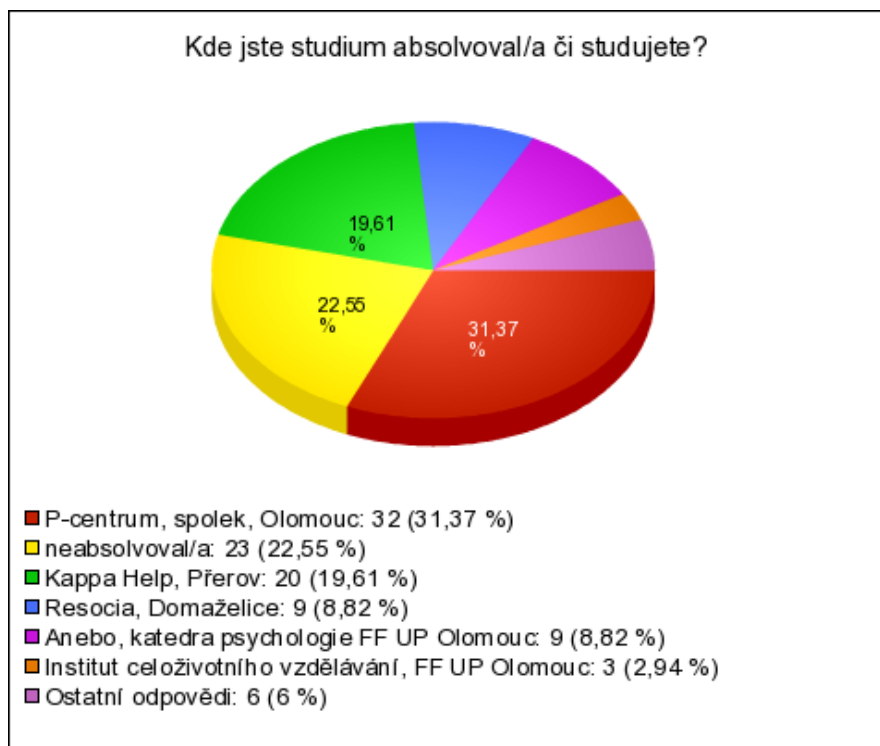
Graf č.2 Absolventsví

(vyplnto.cz, 2017)

Otázka č.5 zjišťovala, **kde respondenti studium studovali nebo studují**. Ve velké většině bylo zastoupeno P-centrum Olomouc – celkem 31,3% zúčastněných. Dále KAPPA-HELP – 19,61%. O třetí pozici se dělila Resocia Domaželice a Anebo - katedra psychologie FF UP – obě po 8,82% respondentech. Zastoupen byl také Institut celoživotního vzdělávání FF UP – 2,94% respondentů. Dalších 6 odpovědí již bylo v řádu jednotlivců - Centrum Nové naděje Frýdek Místek, UK Praha, Pedagogická fakulta, Prev - Centrum, KÚ Moravskoslezského kraje, Centrum celoživotního vzdělávání Masarykovy univerzity Brno, Pf UP - obor sociální péče (magisterské studium). 24 respondentů nikde nestudovalo.

Graf č.3 Organizace, poskytující studium

(vyplnto.cz, 2017)

Další otázka zjišťovala, **kdy studium absolvovali**. Velmi zajímavé je, že dvě osoby uvedly rok ještě před revolucí v roce 1989. Další dva respondenti uvedli vzdělání před rokem 2000. Dalo by se usuzovat, že nešlo o Specializační studium v pravém slova smyslu tak, jak ho vnímáme v tomto výzkumu. Poměrně velkou skupinu tvořili absolventi Specializačního studia v rámci projektu A nebo v roce 2007, celkem 7 respondentů. V letech 2008, 2009 a 2010 ukončilo studium 8 respondentů. Poté již vnímáme přelomovou dobu v rámci projektu VYNSPI a počet absolventů výrazně roste. V roce 2012 ukončilo 12 respondentů, v roce 2013 a 2014 také 12 respondentů, v roce 2015 a 2016 již 23 respondentů a momentálně studuje 10 respondentů. 24 respondentů uvedlo, že studium neabsolvovalo.

Co se týče **vykonávání funkce školního metodika prevence**, ukázal výzkum také zajímavá data. Zejména to, že je 5 respondentů, kteří zastávají pozici 20 a více let. Dalších 8 respondentů vykonává funkci 12-17 let. Stejně početná je i skupina, kteří jsou ve funkci 9-11 let, taktéž 8 respondentů. Velký nárůst je pak u skupiny, kteří se věnují preventivní pozici 6-8 let, 19 respondentů. Ještě o něco více je těch, kteří pracují 3-5 let, 24 respondentů. Poté počet mírně klesá, 2 roky na pozici preventisty pracuje 10 respondentů. Specifickou skupinou jsou respondenti, kteří pracují 1 rok, nebo jsou teprve v průběhu prvního roku a mají za sebou je několik měsíců. Těch je poměrně hodně, 17 z celkového

počtu respondentů. Samostatnou skupinu pak tvoří dvě respondentky, které momentálně v pozici ŠMP nejsou.

Otázka č.8 se zaměřila na zjištění, jaké **výhody** by měly, ideálně, plynout z toho, že **ŠMP absolvuje Specializační studium**? Pro názornost výsledků využijeme tabulku, která je vhodná i pro několik dalších vyhodnocených otázek. Je možné vyčíst, že je patrný rozdíl ve vnímání jakýchkoliv zisků, které Studium nabízí. Přesto se však objevily i názory, které poukazují na to, že by daná oblast po absolvování Studia výhodou a ziskem být neměla. Četnost opět ukazuje počet respondentů, kteří zvolili danou možnost.

Tabulka č.13 *Benefity za studium „250“*

Benefity za studium				
	Rozhodně ano	Spíše ano	Spíše ne	Rozhodně ne
Peníze za vykonávání funkce	76	23	3	2
Nové teoretické znalosti	73	26	2	1
Nové praktické zkušenosti	82	15	4	1
Nové kontakty s jinými institucemi	72	26	3	1
Nové kontakty s jinými ŠMP	76	23	2	1
Považuji studium obecně za přínosné	65	27	9	1

Další otázka zjišťovala, jaká je **motivace** ŠMP do jejich práce. Poměrně velkou skupinu tvoří respondenti, kteří označili na možnost volby „žádná, dostal jsem funkci přidělenou“, rozhodně souhlasí nebo spíše souhlasí 56 respondentů. Odkazuje nás to do teoretické části, kde jsme pro efektivní prevenci předestřeli motivovanost a angažovanost. Poměrně očekávaným výsledkem jsou odpovědi na otázku financí, kde je menšina respondentů, kteří by funkci dělali především kvůli dobré finanční odměně.

Tabulka č.14 *Motivace k práci ŠMP*

Motivace k práci				
	Rozhodně souhlasím	Spíše souhlasím	Spíše nesouhlasím	Rozhodně nesouhlasím
1 žádná, dostal/a jsem funkci přidělenou	18	38	28	18
2 finanční odměna	8	34	30	30
3 je to zajímavá a užitečná práce	38	51	12	1
4 zajímá mě oblast prevence	39	54	8	1
5 pomoc kolegům a práce v týmu	32	56	13	1
6 vlastní vzdělání a sebezdokonalování	48	47	6	1

Otázka č.10 se ptala, jak často jako ŠMP **spolupracují s ostatními pozicemi ve škole**. Opět nám poslouží tabulka, na jejímž základě se dá předpokládat, že jednoznačně nejméně je zastoupená pozice školního sociálního pedagoga, kde se to ale dalo očekávat, vzhledem k délce ustanovení pozice. Poměrně překvapivý je závěr, že pozice školního psychologa a školního speciálního pedagoga na mnoha školách stále není, i přes zavedení inkluze a již mnohem déletrvající ustanovení.

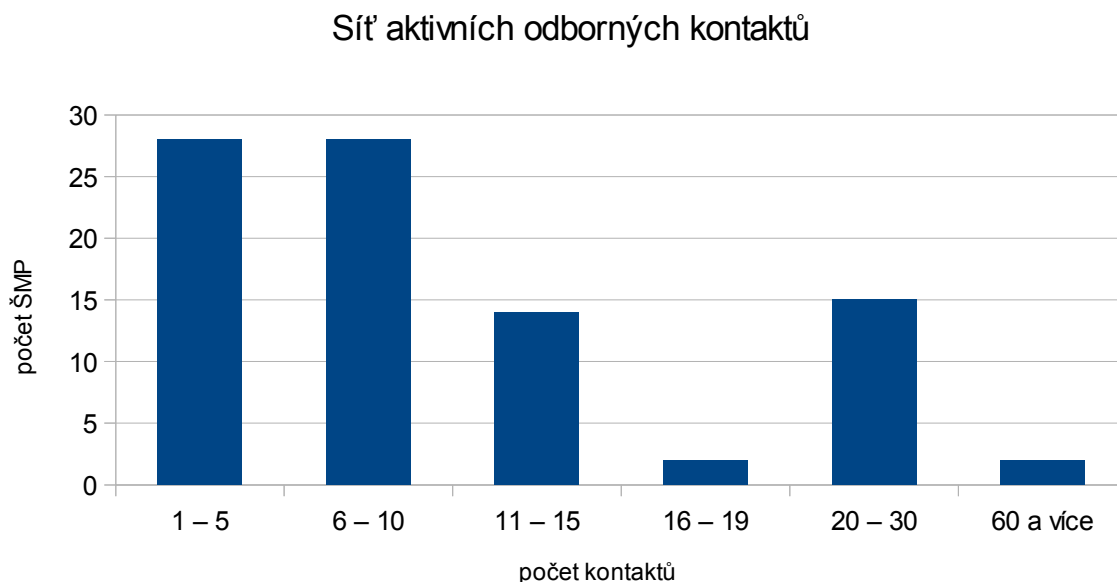
Tabulka č.15 Spolupráce ŠMP v týmu školy

Spolupráce ŠMP v týmu školy							
	denně	několikrát za týden	několikrát za měsíc	několikrát za rok	1x za rok	nikdy	tato pozice u nás není
1 s výchovným poradcem	28	33	21	11	1	3	5
2 se školním psychologem	4	6	21	10	1	21	39
3 se školním speciálním pedagogem	3	4	9	9	0	28	49
4 se školním sociálním pedagogem	0	1	4	4	0	35	58
5 s celým poradenským pracovištěm	7	9	30	32	3	9	12
6 s třídními učiteli	24	39	27	12	0	0	0
7 s ostatními učiteli	17	39	25	20	1	0	0
8 se školními asistenty	14	17	23	14	1	13	20
9 s ředitelem	15	30	37	19	0	1	0

Následující otázky se zabývají **sítí odborných aktivních kontaktů ŠMP**. Počty nakontaktovaných organizací se velmi lišily, proto jsme je seskupili do intervalů. Mezi jedním a pěti kontakty má 28 respondentů. Šest až deset kontaktů má také 28 respondentů. V dalším intervalu počet klesá na polovinu, čili 11-15 kontaktů napsalo 14 respondentů. 16-19 kontaktů mají pouze dva respondenti, 20 kontaktů má 12 respondentů, takže se zde nabízí tyto dva intervaly spojit. Konečně dva respondenti napsali, že mají 60 a druhý 100 aktivních kontaktů. Zde se nabízí otázka, co je těmi posledně zmíněnými vše myšleno. Po tomto zhodnocení se dá ještě více kategorizovat, a to počet kontaktů do deseti včetně – 56 metodiků, počet kontaktů do 20 včetně – 28 metodiků, a nad 20 již pak pouze 5 školních metodiků.

Graf č.4 Síť aktivních odborných kontaktů

Další otázka mapovala, **kolik aktivních kontaktů** mají respondenti **mezi jinými ŠMP**. Odpovědi se opět různily a výsledky ukázaly zajímavá fakta. Předpokladem bylo, že množství kontaktů bude spíše velmi nízké. Což do velké míry potvrdil fakt, že 16 respondentů uvedlo, že nemají žádný jiný kontakt na ŠMP, 4 respondenti uvedli 1 kontakt, 16 respondentů uvedlo 2 aktivní kontakty, 12 respondentů uvedlo 3 aktivní kontakty, 6 respondentů uvedlo 4 aktivní kontakty a 18 respondentů uvedlo 5 aktivních kontaktů. Na druhou stranu, 13 respondentů uvedlo 10 kontaktů, 5 respondentů uvedlo počet mezi 11 a 19 a 7 respondentů dokonce 20 a více! Zde se tedy opět nabízí otázka, jakou souvislost mají získané kontakty se studiem.

Následující skupinu otázek tvoří témata kolem **Minimálního preventivního programu**, který do velké míry, podle odpovědí OMP i poskytovatelů, poukazuje na úroveň znalostí, dovedností a kompetencí ŠMP.

Otázka č.11 mapuje dobu školního metodika prevence strávenou nad letošním MPP. Vidíme, že celá polovina respondentů věnovala MPP do 8-mi hodin času. Dalo by se zamýšlet nad tím, zda je to proto, že víc času nebylo třeba, protože MPP je již dostatečně kvalitní a pouze se aktualizoval a evaluoval, anebo patřičné kvality prozatím nedosahuje. Druhá nejčastější možnost, tedy do 20-ti hodin, podle našeho mínění, vyjadřuje skutečné

nároky na dobrý MPP a je v tom započítána i průběžná práce během roku. Méně než 1 hodinu a více než 60 hodin tvoří v našem spektru extrémní hodnoty.

Graf č.5 Doba strávená tvorbou MPP

(vyplnto.cz, 2017)

Dále jsme se zajímali, zda ŠMP svůj MPP představili kolegům a pokud ano, jakým způsobem. Zjistili jsme, že 81 respondentů kolegy s MPP seznámilo, ale 21 naopak ne. Nejčastěji představení MPP proběhlo na poradě v rozsahu 5-30 minut a dále je k dispozici ve sborovně. Přehledně ukazuje výsledky následující tabulka.

Tabulka č.16 Seznámení kolegů s MPP

Seznámení kolegů s MPP	
Způsob seznámení	Četnost případů
Porada 5-30 minut + k dispozici ve sborovně	29
Porada 10-60 minut + elektronicky	21
Porada + následně jednotlivě 2-10 hodin	12
Email + k dispozici na webu	8
Email + podpis o pročetí	5
Metodické sdružení	4
Vyvěšen ve sborovně	1
Teprve proběhne	1

Dalším bodem k MPP bylo zjišťování, zda ŠMP pracují **aktivně se zdroji k primární prevenci** (webové odkazy, časopisy, knihy). Zde bylo pozitivní zjištění, že 32 respondentů uvedlo rozhodně ano a 50 respondentů uvedlo spíše ano. V záporné kategorii spíše ne bylo 18 respondentů a pouze 2 se zdroji rozhodně nepracují. Dále nás, jako doplňková otázka, zajímalo, zda mají ŠMP možnost sdílení svých nejistot a případů v rámci MPP s někým jiným (kolega, ředitel, supervize)? Zde byla skutečná převaha kladných odpovědí – 57 rozhodně má možnost sdílení, 29 respondentů spíše ano, 15 respondentů spíše ne a pouze 1 respondent rozhodně nemá žádnou možnost sdílení.

Poslední oblastí vztahující se k MPP byla **tvorba krizových plánů**. Tabulka přehledně a sestupně ukazuje poměry zpracovaných plánů. Téměř 100% respondentů má, podle svých odpovědí, zpracované krizové plány k výskytu šikany a kyberšikany ve škole. Dalšími, početně hojně zastoupenými oblastmi je zneužívání návykových látek, záškoláctví a agresivita ve škole. O něco méně jsou zastoupeny krizové plány k postupu při krádeži a vandalismu a v případě témat rasismu, syndromu CAN a poruch příjmu potravy už se počet zpracovaných a nezpracovaných přibližně vyrovnává nebo až překládá.

Tabulka č.17 Krizové plány

Krizové plány		
	ano	ne
1 šikana a kyberšikana	100	2
2 zneužívání návykových látek	88	14
3 záškoláctví	87	15
4 násilí a agresivita ve škole	81	21
5 krádeže	72	30
6 vandalismus	66	36
7 rasismus a xenofobní chování	56	46
8 syndrom CAN	45	57
9 poruchy příjmu potravy	42	60

Doplňkovou otázkou tvoří sonda mezi ŠMP, zda se **orientují v problematice**

Čtyřúrovňového modelu kvalifikačních stupňů pro pracovníky v primární prevenci. Vzhledem k faktu, že se jich přímo týká, dalo by se očekávat, že ano. Výsledky však ukázaly, že znalost modelu má pouze 26,47% respondentů. Možnost „nevím“ zvolilo 34,31% respondentů a 39,22% respondentů se v modelu neorientuje nebo ho nezná. Poslední otázka, která byla věnovaná souhrnně všem ŠMP, tedy těm co absolvovali, studují i neabsolvovali, byla zaměřena na sebenáhled. Její název zní „Máte potřebné znalosti a dovednosti v problematice níže uvedených témat“?

Tabulka č.18 Sebenáhled

Sebenáhled – Máte potřebné znalosti a dovednosti?				
	rozhodně ano	spíše ano	spíše ne	rozhodně ne
1 návykové látky a závislosti (poznáte osobu pod vlivem drogy, rozlišíte stimulant x opiát x halucinogen, víte, jak se vyvíjí závislost atd.)	15	68	19	0
2 problematika šikany a kyberšikany (znáte postupy při řešení šikany, víte kam se přesně obrátit atd.)	50	48	4	0
3 jednotlivé formy rizikového chování (poruchy příjmu potravy, xenofobie, záškoláctví, atd.)	25	68	9	0
4 syndrom CAN (týrání, zneužívání, zanedbávání, ohlašovací povinnost)	8	56	29	9
5 sociální psychologie (víte, co jsou postoje, předsudky, specifika skupin, vrstevníci atd.)	31	57	14	0
6 vývojová psychologie (znáte vývojové etapy žáků a studentů, vzájemné odlišnosti, atd.)	30	68	4	0
7 monitoring a evaluace primární prevence ve škole (umíte použít dotazníky, testy, umíte vyhodnocovat, znáte etiku s tím spojenou atd.)	23	58	20	1
8 legislativní rámec ŠMP (znáte zákony, vyhlášky, metodické pokyny, národní strategie)	13	67	19	3
9 zásady práce se skupinou (umíte pracovat s motivací, citlivými tématy, reflexí, pravidly)	26	57	19	0
10 metody expresivních terapií s využitím pro Vaši práci (umíte je vhodně použít, doporučit kolegům)	2	30	52	18
11 vedení krizového rozhovoru (umíte pracovat s emocemi, rozeznáte typ krize, umíte použít techniky krizové intervence)	6	56	38	2
12 předcházení vlastního profesnímu vyhoření, relaxace (znáte metody, jak odpočívat a používáte je, od odborných, přes sport až po procházky v	20	61	18	3

přírodě)				
----------	--	--	--	--

Poslední oblastí, na kterou se výzkum zaměřil, byla možnost **reflexe na absolvování daného studia**. Hodnocení bylo stanoveno jako ve škole, 1=nejlepší, 5=nejhorší:

Tabulka č.19 Hodnocení studia ŠMP z hlediska následné užitečnosti

Hodnocení studia z hlediska následné užitečnosti (četnost odpovědí absolventů)					
	Známka 1	Známka 2	Známka 3	Známka 4	Známka 5
1 nových teoretických znalostí	37	27	10	0	5
2 nových praktických dovedností	41	19	9	4	4
3 nových technik a metod práce	41	20	10	3	4
4 zkušeností	45	15	11	3	4
5 sdílení s kolegy ve studiu	54	14	4	2	4
6 kompetencí	31	26	13	2	6
7 celkového systému práce	29	27	15	2	5

Tabulka č.20 Hodnocení studia ŠMP z hlediska formy a organizace

Hodnocení studia z hlediska formy a organizace (četnost odpovědí absolventů)					
	Známka 1	Známka 2	Známka 3	Známka 4	Známka 5
1 s prací a přístupem organizátorů kurzu	55	13	2	0	4
2 s prací a přístupem lektorů kurzu	43	23	3	0	4
3 s prostředím a zázemím organizace, ve kterém se setkání konají	50	16	4	1	3
4 se systémem výuky (den, čas, členění témat, množství lektorů)	47	18	5	0	4
5 se systémem a způsobem praxí	35	24	8	1	4
6 se systémem a způsobem písemných kontrolních prací	37	21	8	2	3
7 se způsobem řešení absencí	46	16	7	1	3
8 s materiály, které jste v průběhu kurzu obdrželi od lektorů	47	21	1	1	4
9 s celkovou atmosférou kurzu	67	7	3	0	3

Účastníci kurzů byli také dotázáni, zda **absolvovali nějaké praxe** a případně kde. 7 absolventů odpovědělo, že žádnou praxi nikde neabsolvovalo. Dva studenti zatím ještě nic neabsolvovali protože studium začalo, ale praxe je čeká. Nejpočetnější skupinu tvořili

absolventi kteří navštívili Pedagogicko-psychologickou poradnu – 17 respondentů. Druhá nejčastější byla praxe na OSPOD – 8 absolventů. 10 absolventů navštívilo jinou základní školu než svou, nebo jiný typ školy (SOŠ, praktická škola). 6 absolventů navštívilo jiného školního metodika prevence. A dále již jen výčet Dětský domov (4), věznice (4), P-centrum (3), K-centrum (3), Policie ČR a Městská policie (3), výchovný poradce (3), středisko výchovné péče (2), Credo (1), diagnostický ústav (1), KAPPA-HELP, Krajská konference (1), Krizové centrum (1), PL Šternberk – léčebna pro drogově závislé (1), Dobrá Vyhlídka Šumperk (1), Do Světa – PP pro ZŠ (1), manželská poradna (1), Sdružení Gaudolino a Jasněnka (1), Středisko sociální prevence Olomouc (1) a Sport Hotel Tesák (1). Dva respondenti uvedli nekonkrétní odpověď – semináře a odborné pracoviště.

Poslední, již nečíslovaná otázka dávala **prostor pro vyjádření toho, co v dotazníku nezaznělo**. Objevily se v podstatě dvě skupiny otevřených odpovědí. Jedna skupina byla pozitivní zpětnou vazbou s výčtem přínosů. Druhá byla potřebou respondentů vyjádřit nespokojenost se systémem pracovní pozice školního metodika tak, jak je nastaveno MŠMT. Doslovný přepis těchto podnětných poznámek zde uvádíme.

Celý kurz 250 byl veden formou komunity, uzavřené skupiny a práce ve skupině. Praktické činnosti, reflexe konkrétních případů z praxe, práce s vlastním pohledem na věc. Pro komunitní práci ve školství není prostor; není podpořena v zákoně. Navíc má metodik prevence stále plný úvazek, takže může mít zkušenosti a absolvované kurzy jaké chce, ale je to jen člověk a nerozkrájí se.

Hledám vhodné studium, které bych ráda absolvovala.

250 byla super.

Chválím P-centrum, ráda jsem tam jezdila. Velmi přínosná praxe a prevence vyhoření. Škoda, že už končíme.

Myslím si, že studium mi poskytlo nejen nové informace, ale také mi umožnilo vyzkoušet si některé praktické dovednosti. Velkým obohacením byla i možnost praxí v různých organizacích a v neposlední řadě možnost kontaktu s jinými kolegy, kteří se věnují této oblasti. Studium by bylo nepochybně přínosné i pro "běžné" pedagogy, nejen pro ŠMP.

Myslím, že olomoucké vzdělávání metodiků prevence má tradici a daří se držet vysokou úroveň, zároveň se velmi soustřeďuje na praktické dovednosti, což je pro budoucí metodiky prevence nesmírně cenné!!!!

Studium, které jsem absolvovala bylo pro mě velmi přínosné, načerpala jsem nové metody práce, naučila jsem se pracovat s dětmi pomocí kom. kruhů, navázala jsem přátelství s metodiky, kteří jsou z jiného typu škol. Sebezkušenostní výcvik mi pomohl v rozvoji své osoby. Je nutné snížení úvazku metodika prevence

Máme málo prostoru pro práci s dětmi ve škole (plný úvazek metodika a ani jedna hodina vyčleněná na práci s dětmi, skupinami ...) a samozřejmě - finanční ohodnocení ....

Metody expresivních terapií s využitím pro Vaši práci (umíte je vhodně použít, doporučit kolegům)- největším problémem šmp je rozdílný přístup odborníků a mšmt. Naše činnost v rámci školy je poměrně přesně definována ve vyhlášce, ovšem odborníci z nás chtějí mít terapeuty, psychology, vyšetřovatele, ale neberou v potaz fakt, že my jsme především učitelé s plným úvazkem a minimální odměnou. Proto otázka na expresivní terapie mi přijde více než úsměvná a význam dotazníku je zbytečný. Většina šmp odpoví tak, jak se očekává, bez ohledu na skutečnost.

Potřebné informace jsem si zjistila i bez dlouhého studia. Na práci bych uvítala více času - snížení úvazku a lepší finanční ohodnocení.

Při této časově náročné práci, která opravdu vyžaduje spoustu znalostí, umění vnímat problémy dětí na škole...klíma třídy, vztahy ve třídách ...problémy rodičů a zvládat krizové situace...řešení těchto situací ...spolupracovat s různými institucemi .... dobře tuhle funkci zvládat ..JE NEUSTÁLE NA ÚKOR VOLNÉHO ČASU MP..CO TAKHLE SNÍŽENÍ ÚVAZKU !!!!!!!!!!!!!neustále se jen o tom mluví, spoustu ŠMP už tato práce vyčerpává...i takový koordinátor PC má úlevu na hodinách a myslím, že ta jeho práce není tak náročná jako MP....nad tímto by bylo vhodné se taky zamýšlet ...

Uvítala bych, kdyby metodik prevence byl finančně ohodnocen stejně jako výchovný poradce s tím, že by měl zkrácený úvazek a byl bez třídnictví jako VP. Metodici jsou velmi finančně i výhodně (úvazek, třídnictví) podhodnoceni, nemají čas na svou práci...

8.2 Analýza dat a hledání souvislostí

Vzhledem k velkému množství získaných dat je možné se pokusit nejen popsat, ale také zanalyzovat, kde se jednotlivé skupiny probandů názorově potkaly a kde naopak ne. Ústřední pozicí se v tuto chvíli jeví oblastní metodik prevence, který může

zprostředkovávat informaci o efektivitě oběma směry, tedy i k poskytovatelům i ke školním metodikům. V začátku kapitoly 8.2 jsme zjistili, že skupina respondentů-OMP je rozhodně heterogenní, zastoupena jak genderově, tak také věkově. Případné zkreslení názorů vlivem stejného věku či pohlaví je tedy vyloučeno. Také jednotlivá, jimi absolvovaná studia, se různí, což vylučuje případný sklon k preferování či posuzování pouze jedné organizace.

Druhou oblastí, kterou můžeme analyzovat je vnímání vzájemné spolupráce OMP a ŠMP. Otázky č.11 - 13 nám pomohly zjistit, kolik ŠMP je zastoupeno v jednotlivých okresech Olomouckého kraje a jaké je rozvrstvení mezi ŠMP se studiem a bez studia. To samo o sobě tvoří platformu pro možnost zpětné vazby, zda mezi těmito dvěma skupinami je rozdíl. Pokud ano, ptáme se v čem. K tomu nám slouží navazující otázky. A jestliže zjistíme, že rozdíl je, má konkrétní podobu, můžeme se ještě dále ptát, čím je to způsobeno. Někteří OMP na tuto možnost již narazili v rámci rozhovoru. Mají za to, že se jedná o specifické osobnostní charakteristiky. Resp. studium může být více či méně kvalitní, ale záleží na dané osobě, jak se ke vzdělávání postaví a co si z toho odnese. Dozvěděli jsme se, jaké formy pomoci a vzájemné spolupráce OMP školním metodikům prevence nabízí. Jistě se nedá říct, že by toho bylo málo. Přesto je podle slov OMP přibližně třetina ŠMP, kteří kontakt nenavazují, ničeho se neúčastní a OMP je dokonce ani nikdy neviděli. Na tomto místě je vhodné podotknout, že několik metodiků vyplnilo v připomínkách poznámky k nastavení pozice ŠMP jako takové. Málo času, málo peněz, nezkrácený úvazek, příliš mnoho požadavků na tuto funkci aj. Systémové záležitosti prozatím nejsme schopni ovlivnit, ale třeba je tento výzkum další krok, jak dát vědět o tom, co se děje, jaká je situace, co vyhovuje a co je naopak potřeba. Záleží na motivaci všech dotčených stran, na snaze něco měnit, tvořit, přijmout. Motivace všech respondentů by se dala souhrnně vyjádřit jako pozitivní vzhledem k prevenci, zajímavé práci, práci se vztahy. Naopak peníze zásadním hybatelem nebyly. V začátku bylo řečeno, že preventista by měl být do své práce motivován, aby Studium nebo školská prevence byla efektivní. Tento předpoklad se z velké míry naplnil.

OMP doporučují zájemcům absolvovat studium v P-centru nebo KAPPĚ-HELP, na tom se shodli ve 100% odpovědí. AZ-Help nedoporučuje nikdo.

Oblastí, která propojuje všechny tři skupiny probandů je otázka na MPP. Poskytovatelé je požadují v různé formě jako výstup v podobě písemné závěrečné práce. OMP a ŠMP se poměrně dobře shodli na odhadu času tvorby letošního MPP. Dva OMP

tvrdili, že ŠMP strávili tvorbou MPP do osmi hodin. Tuto možnost zvolilo 51% ŠMP. Další dva OMP odhadovali, že čas se pohybuje do 20-ti hodin. Do této skupiny by se zařadilo 31,4% ŠMP. Jeden OMP si myslí, že do 60% hodin. Takovou možnost zvolilo 11,8% účastníků. Krajní hodnoty neoznačil nikdo a mezi ŠMP se také jednalo o málo zastoupení kategorie.

8.4 Odpovědi na výzkumné otázky, interpretace

- **prozkoumání aktuální situace v oblasti dlouhodobého vzdělávání ŠMP v Olomouckém kraji, jak jsou nastaveny podmínky a okolnosti a tím i efektivita**

Zjistili jsme, že dvě ze tří poskytujících organizací vedou studia s ohledem na aktuální dění, staví na dlouholetých zkušenostech, neustále studia zlepšují, podrobují je průběžnému i komplexnímu zhodnocení, snaží se podmínky přizpůsobovat tak, aby vyhovovaly studentům a jejich potřebám a zároveň naplňovaly požadavky systému. Pracují ve stabilním týmu, který spolu aktivně komunikuje a spolupracuje. Ke školení zároveň přibírají mnoho externích lektorů, kteří zajišťují odbornost, profesionalitu a propojení s praxí. Pokud se objeví v rámci studia problémy organizačního charakteru, snaží se poskytovatelé vycházet vstříc. Stejně tak vychází oba poskytovatelé vstříc vůči nejasnostem či dotazům studentů a nabízí konzultace nad rámec samotných hodin školení. Cíleně pracují na pozitivně laděné atmosféře a vzájemných dobrých vztazích ve studijní skupině. Snahou obou organizací je kvalitně vybavit účastníky do praxe, aby měli nejen znalosti, ale také dovednosti a především kompetence k vykonávání své funkce.

Stejně tak se shodují i v tom, že další formu vzdělání nad rámec „250“ metodici nepotřebují. Co je ale velkou potřebou, tak jsou navazující průběžná setkávání, za cílem již výše zmíněné intervize, supervize, sdílení novinek apod. K tomu se přidávají i OMP, sami možnost schůzek ŠMP nabízí a nad rámec výše zmíněného doporučují ještě navštěvování konferencí, preventivní porady v rámci školy nebo základy terapeutického výcviku.

Obě organizace jsou se současnou situací poskytování studií v Olomouckém kraji spokojeny, jen s tou výhradou, že je malá kapacita. Stejně tak to vidí i OMP. Jako ideální studium se poskytovatelům jeví co nejvíce praktické, přizpůsobené potřebám zvláště ŠMP ze základních škol a potřebám ŠMP ze středních škol a s přidáním více času na intervize, supervize a kazuistické setkání. OMP byli se současným systémem poskytování studií

rovněž ve většině spokojeni. Ideální formu vzdělávání vidí ve vyváženém poměru teorie a praxe, větším podílu sebezkušenosti, přímých nácvicích, cíleném zaměření na komunikaci a přidání prostoru pro intervize a supervize.

Závěrem se dá říci, že poskytovatelé jsou s nastavenou formou studií momentálně spokojeni a v nejbližší budoucnosti se nechystají nic zásadně měnit. Poměrně dobře nastavenou podobu svými výpověďmi OMP potvrzují.

- **porovnání jednotlivé nabídky poskytovatelů "250", zaměření se na formu i obsah provedení studia a hodnocení ze strany respondentů**

Z pohledu formy a organizace byli ve většině studenti a absolventi spokojeni na známky 1 a 2. Velmi pozitivní hodnocení měla celková atmosféra kurzu – 67 respondentů z 78 hodnotilo jako výbornou. Porovnání jednotlivých nabídek nám přehledně ukazují tabulky č.6, 7, 8 a 9. Zde se zaměříme na porovnání výstupů a hodnocení znalostí, dovedností a kompetencí, tak jak je vnímají OMP a ŠMP.

OMP si myslí, že **hodnocení znalostí a dovedností ŠMP** by mělo probíhat spolupodílením se na vytváření programů, zařazovat v průběhu nebo na konci testy (bloku, výuky), sebezdokonalováním formou přinášení nových podnětů, dále konzultace případů z praxe a způsobů jejich řešení, přehrávání situací, teoretické znalosti ověřovat ústní formou a diskuzí a praktické zkoušky například na víkendovém pobytu. I když jsou požadavky na hodnocení ze stran poskytovatelů nastaveny poměrně přísně, tak konkrétní výstupy ŠMP ze studia hodnotili OMP spíše průměrně. Všichni OMP udělili známky 1-3 (viz.tab.12), známky 4 a 5 neudělil nikdo.

Zjišťovali jsme také **náhled OMP na orientaci ŠMP v konkrétních typech rizikového chování**. 4 z 5 OMP si myslí, že rozhodně je nebo spíše je rozdíl mezi absolventy a neabsolventy. U témat vývojové psychologie, metod expresivních terapií a předcházení burnout syndromu si to myslí 3 z 5 respondentů.

V porovnání s tím jsme zjišťovali, **jak na sebe nahlíží sami ŠMP**. Rozdíl mezi absolventy a neabsolventy se neprokázal, obě skupiny byly různorodé. Prokazatelně však vyšlo, ve kterých oblastech se ŠMP cítí jistí a ve kterých se naopak neorientují. Úplně nejméně je to oblast technik expresivních terapií, kterou zvolilo 70% respondentů. Dále oblast vedení krizového rozhovoru a oblast syndromu CAN, které označilo totožně přibližně 40%. Poté se výsledky překlápí, přibližně 80% respondentů se orientuje v tématech návykových látek, legislativy, monitoringu a evaluace a syndromu burnout. Ještě

lépe je na tom sociální psychologie a jednotlivé formy rizikového chování a úplně nejvíc respondentů-ŠMP má potřebné znalosti a dovednosti v oblasti řešení šikany a kyberšikany a vývojové psychologie. Rozdíl mezi názory ŠMP a OMP je tedy pouze v oblastech metod expresivních terapií a syndromu CAN.

Poslední výzkumná otázka se zaměřila na to, **jak by měly probíhat zkoušky**. Úplná shoda konkrétních názorů OMP zde nenastala, ale v obecné rovině se shodli v tom, že by to mělo být prakticky i teoreticky.

- **analyzování a porovnání výpovědí respondentů vztahující se k dlouhodobému vzdělávání, zda v absolvování Studia spatřují zisk či výhody pro sebe či situace v každodenní praxi a účast na Studiu vidí jako efektivní**

Poskytovatelé považují za důležité, aby si **absolventi ze studia odnesli** důvěru sám v sebe a poznání sebe, vymezování svých hranic, zázemí kolegů ze studia pro sdílení a síť odborných institucí, schopnost dobře se zorientovat v praxi, schopnost pohotově řešit výskyt rizikového chování u žáků a podat jim i jejich rodině pomocnou ruku, čili kompetentnost k výkonu funkce. **OMP** se poměrně dobře shodují v tom, co **očekávají za výstupy** u absolventů „250“. Jsou to orientace v základních teoretických pojmech primární prevence a rizikového chování, dobrá znalost legislativního rámce, vytvořená kvalitní síť spolupracujících organizací, včetně konkrétních osob; zažití sebezkušenosti, schopnost vést kolektiv, dovednost pracovat se skupinovou dynamikou, dovednost vést rozhovory, efektivně komunikovat a vést základní krizovou intervenci a umět vytvořit a realizovat MPP na škole.

OMP nevnímají nebo **nedokáží posoudit rozdíly mezi absolventy studií různých poskytovatelů**, s výjimkou studia v rámci ICV UP, které bylo zaměřeno čistě teoreticky. Někteří dodali, že pokud jsou nějaké rozdíly, tak se to týká spíše osobnostních charakteristik.

V čem ale **vidí velký rozdíl**, tak je **mezi ŠMP, kteří studium mají a těmi, co ho nemají**. Rozdíl je v kompetentnosti k výkonu funkce ŠMP, v řešení krizových situací, v konkrétnější, systematičtější a efektivnější tvorbě a realizaci MPP, v rozsahu aktivních kontaktů odborných i kolegiálních. Mají lepší znalosti, zkušenosti a velkou výhodou je zažití sebezkušenosti, která jim umožňuje lépe pochopit žáky. Někteří OMP ještě dodali, že absolventi jsou pohotovější, stabilnější v rámci preventivního týmu, vnímají přesah a propojení témat v oblasti prevence, a jsou aktivnější ve spolupráci s OMP (viz tab.15).

Sami poskytovatelé se také shodují v tom, že rozdíl mezi studenty na začátku a na konci studia je v dobré znalostní teoretické výbavě, kompetentnosti řešit jednotlivé situace na pracovišti a sebevědomější pozici a sebejistotě vlastního počínání.

Samotní respondenti z řad všech školních metodiků prevence ve většině považují **studium za obecně přínosné** a myslí si, že přínosem a ziskem absolvování studia by měly být jak finanční odměna, tak i teoretické znalosti, praktické zkušenosti, a kontakty se ŠMP i odbornými institucemi (viz.tab.13).

Rozdíl mezi absoventy a neabsolventy „250“ v **množství aktivních kontaktů ŠMP s odborníky** se nepotvrdil, obě skupiny měly různorodé výsledky, přičemž nejčastější odpovědí bylo 1-5 kontaktů a 6-10 kontaktů s odborníky. Významný rozdíl naopak ukázala **síť kontaktů s jinými ŠMP**, zde neabsolventi uváděli výrazně nižší čísla, s výjimkou jednoho respondenta, který uvedl 10 kontaktů, měli ostatní pouze 0-5 kontaktů.

Co se týče **předání informací o MPP** (viz.tab.16), výzkum nepotvrdil žádný významný rozdíl mezi absolventy a neabsolventy. Nejčastějším způsobem předání byla porada a k tomu ještě další doplňky (vyvěšen ve sborovně, rozeslán elektronicky, konzultován individuálně). Nabízí se otázka nastavení systému, nakolik se mohou ŠMP v této oblasti realizovat podle svých představ.

Zajímavým zjištěním bylo i to, že pouze dva z respondentů-neabsolventů aktivně spíše nepracují se zdroji k primární prevenci a rovněž dva spíše nemají možnost sdílení s někým jiným.

Co se týče **vytvořených krizových plánů**, nedá se jednoznačně říci, zda má absolvování studia vliv. Nabízí se předpoklad, že zde hraje větší roli kontakt a spolupráce s příslušným oblastním metodikem prevence. Jednoznačně však vyplynulo, že 98% respondentů má zpracován krizový plán pro řešení šikany; 86,3 % zpracovalo postup při zneužívání návykových látek; 85,3 má krizový plán pro záškoláctví; 79,4 respondentů zpracovalo krizový plán pro výskyt násilí a agresivity ve škole; 64,7% má krizový plán pro vandalismus a 54,9% zpracovalo postup pro výskyt rasismu a xenofobie. Krizové plány pro syndrom CAN a poruchy příjmu potravy již byly pod 50% nicméně ne rapidně – 44,1% a 41,2%.

Hodnocení studia absolventy z pohledu užitečnosti již mělo o něco skeptičtější názory. Známkou 1, čili výbornou, udělovali přibližně ve třetinovém poměru ke známkám ostatním. Nejlépe bylo z pohledu užitečnosti hodnoceno sdílení s kolegy ve studiu. Nejméně pak hodnotili celkový systém práce v rámci studia. Oproti očekávání autorky výzkumu se objevili i respondenti, kteří studium hodnotili známkou 4 a 5, čili jim studium

nepřineslo žádné nové teoretické poznatky, ani zkušenosti nebo nové techniky a metody práce. V takovém případě by bylo zajímavé zjištění, jak tito respondenti vnímají efekt studia s odstupem ve své praxi.

Naopak poměrně dobře dopadlo **hodnocení formy a organizace studií** (viz.tab. 19). Znamky 1 a 2 udělovalo vždy více jak 50% respondentů.

Poslední oblastí, kterou bychom chtěli zmínit, je **možnost respondentů se k čemukoliv volně vyjádřit** v závěru dotazníku. Je potřeba říci, že mnoho z nich se zde vyjádřilo k systému jako takovému, s nespokojeností podmínek, které ŠMP ke své práci má. Velmi to chápeme a oceňujeme ochotu se výzkumu zúčastnit a poskytnout tak hard data, se kterými je možné dále pracovat.

V závěru vyplývá, že pokud hodnotíme z pohledu ŠMP dohromady absolventy a neabsolventy, tak výsledky říkají, že zásadní rozdíl mezi nimi není a studium příliš přínosné není. Bylo by velmi zajímavé podrobně zkoumat pouze absolventy a jejich náhled před a po studiu. Naopak OMP zásadní rozdíl mezi absolventy a neabsolventy vidí zcela jasně.

9. Diskuze

V této části předložíme samotnou problematiku, zjištěné výsledky, přednosti a úskalí či nedostatky výzkumu.

Výzkum potvrdil předpoklady, že v Olomouckém kraji jsou poskytovány kvalitní služby a organizace se stále snaží studia rozvíjet. Zároveň je, na základě porovnání dat z kapitol 4.4 a 8.1.1, patrné, že poskytovatelé následují cestu projektu VYNSPI. Účast na výzkumu je projevem dobré vůle, ochoty a směřování ke spolupráci.

Stěžejní kapitolu k výzkumu tvoří Vzdělávání školních metodiků prevence. V této kapitole se nachází Čtyřúrovňový model, který se v současné době začíná na Olomoucku praktikovat. Ten poskytuje návodné způsoby ověřování znalostí a dovedností, které vychází ze zkušeností již mnoha odborníků. Příklady dobré praxe posloužily jako výchozí vodítko pro tvorbu dotazníků a interview a po analýze dat slouží i k porovnání, jak si olomoucké organizace stojí vůči celonárodnímu projektu.

Velmi uspokojivý je přesah výzkumu do praxe. Vzhledem k zapojení všech tří stran participujících subjektů se jedná o kvalitní data, se kterými je možno dále pracovat. Možným doporučením do další práce je rozpracování jednotlivých odpovědí školních metodiků prevence, zhodnotit, jaké odpovědi dávali absolventi, jaké studenti apod. Náš výzkum se na to zaměřil spíše okrajově, jen v nejpodstatnějších otázkách a tak možnosti jistě nejsou vyčerpány.

Na základě výzkumu je možné zprostředkovat výsledky zájemcům o služby v oblasti vzdělávání školních metodiků prevence, kteří mají možnost porovnat nabídku daných poskytovatelů. Dále může výzkum posloužit samotným poskytovatelům jako zpětná vazba na jejich práci. Pro oblastní metodiky prevence jde rovněž o zpětnou vazbu, jaká studia skutečně doporučují, jak je vnímají absolventi a jaké jsou objektivní výstupy. Protože OMP jsou pokračovateli zprostředkování dalšího vzdělání a vedení ŠMP. V neposlední řadě je možné informace zprostředkovat veřejnosti laické i odborné. Jedná se o jedinečný výzkum na poli prevence v Olomouckém kraji.

Na základě výzkumu je možné stanovit příklady dobré praxe, podobně jako tomu bylo v kapitole 4.4. To vidíme jako konkrétní výstupy z této práce.

Během realizace výzkumu jsme narazili také na několik úskalí.

Při spuštění sběru dat byla ještě dodatečně provedena jedna úprava. První respondenti nás upozornili, že otázky v internetovém prostředí jsou nastaveny všechny jako povinné a bez jejich zodpovězení nelze dotazník ukončit. Oni sami volili střední hodnoty a v připomínkách to sdělili. Po úpravě již k dalším problémům v zadávání nedošlo.

Rizikovým místem byl obsah teoretické části. V původním plánu byla témata mírně jiná a více podrobněji popsána. Během popisu a analýzy dat se mnoho z těchto informací ukázalo jako zbytečných a neúčelných, proto byly dodatečně z teoretické části vymazány a nahrazeny jinými. Celkový vzhled teoretické části v současné finální podobě je pro nás velmi uspokojivý.

Drobným úskalím bylo hledání zahraničních zdrojů. Vzhledem k tématu práce jsme se omezili spíše na zdroje české, aplikované na naše podmínky. Práce si kladla za cíl nedělat kompilát témat, které se v podobně zaměřených pracích objevují, ale naopak poskytnout širší teoretickou základnu a to tak, aby čtenář, laik i odborník, porozuměl záměru výzkumu a dokázal jej zasadit do širšího rámce souvislostí.

Při vyhodnocování jsme narazili na několik otázek, které byly zjevně špatně formulovány a nedaly se uspokojivě vyhodnotit.

Podobného charakteru byly některé nedomyšlené vztahy mezi otázkami a nepromyšlené kombinace, napříč cílovými skupinami, např. nezařazení otázky na spokojenost s poskytováním vzdělávání do dotazníku pro ŠMP apod.

Dalším nedostatkem byla při administraci vědomá záměna rozhovoru za dotazník, kde ve vyhodnocování dat citelně a opakovaně chyběla možnost se doptat a odpovědi tak konkretizovat. Z toho důvodu je i organizace P-centrum na několika místech popsána podrobněji než KAPPA-HELP.

Nepodařilo se navázat spolupráci s AZ-Help, což může významně ovlivnit čtenáře, ve smyslu výběru specializačního studia.

A slabou stránkou výzkumu je jistě i to, že nebyla použita řádná statistická metoda, která by podložila metody deskripce a interpretace.

10. Závěry

V této práci jsme se zabývali tématem evaluace a ověřování znalostí a dovedností účastníků specializačních studií pro školní metodiky prevence v Olomouckém kraji. Vytyčili jsme si tři konkrétní výzkumné cíle, jejichž naplnění zde zhodnotíme. Pro stručnost předkládáme jejich přehled a okomentujeme jejich splnění. Podrobnější informace jsou uvedeny v kapitole Výsledky.

- 1) Prozkoumat aktuální situaci v oblasti dlouhodobého vzdělávání ŠMP v Olomouckém kraji, jak jsou nastaveny podmínky a okolnosti a tím i jejich efektivita.
- 2) Porovnat jednotlivé nabídky poskytovatelů "250", zaměřit se na formu i obsah provedení studia a hodnocení ze strany respondentů.
- 3) Analyzovat a porovnat výpovědi respondentů, vztahující se k dlouhodobému vzdělávání, zda v absolvování Studia spatřují zisk či výhody pro sebe či situace v každodenní praxi a účast na Studiu vidí jako efektivní.

Díky poměrně velkému zastoupení probandů ze všech cílových skupin se dá říci, že jsme naplnili podstatu všech tří definovaných cílů. U prvního cíle je však zásadním nedostatkem chybějící třetí poskytovatel Specializačních studií v Olomouckém kraji. U dalších dvou, které se zapojily, můžeme tvrdit, že situace byla zmapována velmi podrobně a kvalitně a zjištěné informace mohou případným zájemcům dobře posloužit.

U druhého cíle byly zjištěny konkrétní i ideální požadavky na výstupy absolventů studií ze strany poskytovatelů i OMP. Sami ŠMP hodnotili studia průměrně.

Třetí cíl bylo zjistit, jaká je skutečná situace, zda odpovídá studium nárokům a požadavkům v rámci každodenní praxe. Ukázalo se, že ano. Oblastní metodici vnímají zásadní rozdíly mezi absolventy studií a školními metodiky prevence, kteří toto studium nemají.

11. Souhrn

Bakalářská práce vznikla z popudu autorky samotné, která se vzděláváním školních metodiků prevence dlouhodobě věnuje. Studium psychologie jí umožňuje vnášet do této tématické oblasti širší souvislosti a odborné informace. Jedná se o vzdělávání učitelů, různorodých typů osobností dospělých osob. Tito lidé mají velké zkušenosti z praxe. Pro kvalitní poskytování Specializačního studia je nutné, aby poskytovatel sám byl odborníkem na úrovni.

Práce je koncipována s ohledem na logickou návaznost textu. Snahou autorky je podat přehled pojmů, vztahujících se ke vzdělávání v prevenci. Teoretické informace tvoří pomyslnou pyramidu. Základním zdrojem byly publikace vydané v rámci projektu VYNSPI, editorované prof. Miovským. Nejprve práce představuje základní pojmy a systém prevence, doplněný textem o formování prevence v průběhu 20. století. Následující rozšiřující pojmy se již vztahují přímo ke vzdělávání pedagogů, tak, jak je v současnosti nastaveno. Další kapitolu tvoří popis konkrétních pracovních pozic, které se na školské prevenci podílejí a nástin jejich vzájemné spolupráce. Stěžejními pozicemi jsou školní a oblastní metodik prevence, na něž je přímo zaměřen výzkum v praktické části. Součástí této kapitoly je i přesah k osobnostním kvalitám daných pracovníků, popsány jsou tzv. life skills, dovednosti pro život. Poslední kapitola teoretické části obsahuje témata týkající se konkrétních forem vzdělávání a jeho možného posuzování a vyhodnocování efektivity. Jedná se o témata čtyřúrovňového modelu kvalifikačních stupňů, konkrétní organizace v Olomouckém kraji, poskytující Specializační studium, popis Specializačních studií z pohledu legislativy a dva konkrétní a osvědčené příklady Specializačních studií z praxe.

Následuje praktická část. Nejprve je vymezen výzkumný problém, jímž jsou evaluační postupy ověřování znalostí a dovedností účastníků Specializačních studií pro školní metodiky prevence v Olomouckém kraji. Dále jsou specifikovány jednotlivé výzkumné otázky, čili cíle výzkumu. Týkají se prozkoumávání, porovnávání a analyzování situace v dané oblasti.

Cílovými skupinami výzkumu jsou školní metodici prevence, oblastní metodici prevence a poskytovatelé Specializačních studií v Olomouckém kraji. Důvodem takto široké cílové skupiny byl záměr porovnat jednotlivé výpovědi mezi sebou navzájem a dosáhnout tím jisté objektivizace a validity výsledků.

K výběru výzkumného vzorku byla použita metoda totálního výběru a metoda

záměrného účelového výběru. Jedná se o smíšený design. Jako metoda k získání a tvorbě dat byl použit dotazník vlastní konstrukce a polostrukturované interview. Oba vzory jsou k dispozici v příloze. Získaná data byla zpracována a analyzována pomocí metody vytváření trsů, kategorizace, propojování, komentování a doplňování. K vyhodnocení byl použit deskriptivní přístup a částečná interpretace.

Ústřední kapitolu praktické části tvoří Výsledky. Přehledně jsou shrnuty v Závěru. Jedná se o popis jednotlivých výpovědí respondentů a jejich uvádění do vzájemných vztahů a souvislostí. Celkově můžeme konstatovat, že obě zúčastněné organizace poskytují kvalitní služby, s ohledem na aktuální situaci i požadavky studentů. Obě jsou inspirovány projektem VYNSPI, na němž alespoň zprostředkovaně participovaly. Některé prvky mají společné, jiné rozdílné. Různorodost poskytuje zájemcům možnost si vybrat pro sebe nejvíce vyhovující studium. Organizace se liší v ceně, prostoru, kde studium probíhá, školících dnech, způsobu testování znalostí a dovedností, povolené absenci a počtu víkendových pobytů. Společné nebo podobné pak mají harmonogram studia, přibližná témata školení, zařazení teorie, praxe i sebezkušenosti, povinné stáže nebo praxe, spolupracující organizační tým, širokou základnu externích lektorů a způsob průběhu obhajob a závěrečných ústních zkoušek. Obě koordinátorky jsou v současnosti s nastavením studia spokojené, zásadní změny nechystají. Sdílí názor, že jako forma základního vzdělání pro ŠMP je „250“ dostačující.

Mezi OMP a ŠMP byla zjišťována motivace k práci, vzájemná spolupráce, její četnost, náhled na znalosti a zkušenosti vzhledem ke Specializačnímu studiu, názor na ideální formu a poskytování studia a také hodnocení.

Práce přináší pohled na stav a možnosti současného systému vzdělávání ŠMP v Olomouckém kraji. Výsledky práce mají sloužit jako informace pro ŠMP, kteří mají zájem studovat, ŠMP absolventům, k porovnání možností, co jim může být nabídnuto jinde, OMP ke zmapování, jak vypadá studium, kam odkazují zájemce; a zároveň jejich výpovědi dávají zpětnou vazbu i poskytovatelům na skutečnou situaci v praxi. Užitečný může být výzkum i pro krajské metodiky prevence či nadřízené orgány, které mají možnost poprvé nahlédnout, co a jak se přesně v rámci Specializačních studií odehrává.

Seznam použitých zdrojů a literatury

Asistent pedagoga (nedat.) Portál pro školní asistenty a asistenty pedagogů. Dostupné 2.3.2017 z <http://www.asistentpedagoga.cz/prace-s-zaky>.

Bendl, S. (2005). Reinterpretace kázně v současné škole. *Pedagogická orientace*, 15(2), 2-14.

Blatný, M., Polišenská, V. A., Balaščíková, V., & Hrdlička, M. (2005). Problematika rizikového chování vývoje dětí a dospívajících: hlavní témata a implikace pro další výzkum. *Československá psychologie*, 49(6), 524-539.

Botvin, G. J., & Griffin, K. W. (2004). Life skills training: Empirical findings and future directions. *Journal of Primary Prevention*, 25(2), 211-232.

Čablová, L. (2015). Dovednosti pro život. In Miovský, et al., *Výkladový slovník základních pojmů školské prevence rizikového chování (s.34-39)*. Praha: Univerzita Karlova v Praze & Togga.

Čáp, J. (1993). *Psychologie výchovy a vyučování*. Praha: Karolinum.

Čapek, R. (2010). *Třídní klima a školní klima*. Praha: Grada Publishing.

Čepa, M. (2014). *Školní metodik prevence a tvorba minimálních preventivních programů na základních školách v Olomouci*. (Diplomová práce). Olomouc: PdF UP

Černý, M. (2012). Základní úrovně provádění školské prevence. In M.Miovský, et al., *Prevence rizikového chování ve školství (s.60-61)*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny/Univerzita Karlova v Praze.

Dolejš, M. (2010). *Efektivní včasná diagnostika rizikového chování u adolescentů*. (Disertační práce). Olomouc: FF UP.

Ferjenčík, J. (2000). *Úvod do metodologie psychologického výzkumu. Jak zkoumat lidskou duši*. Praha: Portál.

Gallà, M., Aertsen, P., Daatland, C., DeSwert, J., Fenk, R., & Fischer, U. (2005). Jak ve škole vytvořit zdravější prostředí. *Příručka o efektivní školní drogové prevenci*. Praha: Úřad vlády ČR.

Hamplová, D. (2006). Životní spokojenost, štěstí a rodinný stav v 21 evropských zemích. *Sociologický časopis/Czech Sociological Review*, 42(01), 35-55.

Havrlantová, L. (2010). *Funkce školního metodika prevence na středních školách ve městě Opava* (Diplomová práce). Olomouc: PdF UP

Hendl, J. (1999). *Úvod do kvalitativního výzkumu*. Praha: Univerzita Karlova.

Horáček, Jan. (2007). Dokumentace školního metodika prevence. *Prevence*, roč. 4, č. 6, s. 4-5.

Charvát, M., Jurystová, L., & Miovský, M. (2012). *Čtyřúrovňový model kvalifikačních stupňů pro pracovníky v primární prevenci rizikového chování ve školství*. Klinika adiktologie, 1. lékařská fakulta Univerzity Karlovy v Praze a Všeobecná fakultní nemocnice v Praze ve vydavatelství Togga.

Chráska, M. (2007). *Metody pedagogického výzkumu*. Praha: Grada Publishing.

Jurystová, L. & Charvát, M. (2012). Vzdělávání v primární prevenci. In M. Miovský, et al., *Výkladový slovník základních pojmů školské prevence rizikového chování (s.199-203)*. Praha: Univerzita Karlova v Praze & Togga.

Kantorková, H. (2000). Nové možnosti vzdělávání učitelů, vychovatelů a žáků pro učící se společnost 21. století. Sborník výzkumného záměru organizace. Ostrava: PdF OU.

Kalous, M. (2015). *Srovnání evaluačních nástrojů preventivních programů na základních*

školách. (Bakalářská práce). Olomouc: FF UP

KAPPA-HELP (nedat.). Dostupné 25.2.2017 z <http://kappa-help.cz/>

Kaufová, T. (2011). *Metodické vedení školních metodiků prevence s důrazem na kvalitu a efektivitu práce s rizikovou mládeží ve školách*. (Bakalářská práce). Dostupné z: <http://hdl.handle.net/10563/20213>.

Kohnová, J. (2004). *Další vzdělávání učitelů a jejich profesní rozvoj*. Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta.

Kolařík, M., Bendová, K., Dolejš, M., Dostál, D., Charvát, M., Pechová, O., & Vtípil, Z. (2015). *Manuál pro psaní diplomových prací na katedře psychologie FF UP v Olomouci. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci*.

Koubek, J. (2007). *Řízení lidských zdrojů: základy moderní personalistiky*. Praha: Management press.

Krajský plán primární prevence rizikového chování v Olomouckém kraji na léta 2015-2018

Krestová, J. (1998). *Koncepce prevence MŠMT a minimální preventivní program. Primární prevence sociálně patologických jevů v pedagogické praxi: sborník přednášek pro školní metodiky protidrogové prevence a prevence sociálně patologických jevů*, 11-12.

Kubíčková, V., (2015). *Komplexní preventivní program pro žáky základních škol na Šumpersku*. (Diplomová práce). Olomouc: PdF UP.

Macková, L., Skácelová, L., a kol. (2012). *Specializační studium pro školní metodiky prevence – metodická příručka. Příklad dobré praxe*. Praha: Centrum adiktologie, psychiatrická klinika.

Majtnerová Kolářová, S. (2015). *Úloha nestátních neziskových organizací v primární prevence*. In M.Miovský, et al., *Prevence rizikového chování ve školství (s.137-139)*.

Praha: Nakladatelství Lidové noviny/Univerzita Karlova v Praze. V tisku.

Martanová, P. (2012). *Standardy odborné způsobilosti poskytovatelů programů školské primární prevence rizikového chování*. Praha: Univerzita Karlova v Praze and Togga.

Martanová, P. (2012). Certifikace kvality v primární prevenci. In M.Miovský, et al., *Výkladový slovník základních pojmů školské prevence rizikového chování (s.15-19)*. Praha: Univerzita Karlova v Praze & Togga.

Matějček, Z., Dytrych, Z., & Dunovský, J. (1995). *Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě*. Praha, Grada–Avicenum.

Miovský, M. (2006). *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada Publishing.

Miovský, M., Skácelová, L., Čablová, L., Veselá, M., & Zapletalová, J. (2012). *Návrh doporučené struktury minimálního preventivního programu prevence rizikového chování pro základní školy*. Praha: Univerzita Karlova v Praze & Togga.

Miovský, M., & Čablová, L. (2012). Cílové skupiny v primární prevenci. In Miovský, et al., *Výkladový slovník základních pojmů školské prevence rizikového chování*. Praha: Univerzita Karlova v Praze & Togga.

Miovský, M., Skácelová, L., Čablová, L., Zapletalová J. & Veselá, M. (2015). Dovednosti pro život. In Miovský, et al. *Programy a intervence školské prevence rizikového chování v praxi (s.47-51)*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny/Univerzita Karlova v Praze.

Miovský, M., Skácelová, L., & Zapletalová, J. (2015). Zásady efektivní prevence rizikového chování u dětí a mládeže. In M.Miovský, et al., *Prevence rizikového chování ve školství (s.58-59)*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny/Univerzita Karlova v Praze. V tisku.

Martanová, V., Skácelová, L., Slavíková, I., Braun, R., Valentová, K., & Heider, D. (2007). *Učební texty ke specializačnímu studiu pro školní metodiky prevence*. Praha: Centrum

adiktologie, Psychiatrická klinika, 1.

MŠMT (2013) Korych, M.: Manuál k minimálnímu preventivnímu programu. Dostupné 20.3.2017 z <http://www.msmt.cz/file/16437?highlightWords=MINIM%C3%81LN%C3%8D+PREVENTIVN%C3%8D+PROGRAM>

MŠMT (2013) Metodický pokyn k poskytování supervize ve školských zařízeních pro výkon ústavní výchovy nebo ochranné výchovy a ve školských zařízeních preventivně výchovné péče

MŠMT (2016) Metodický pokyn ministryně školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikany ve školách a školských zařízeních. Dostupné 17.3.2017 z <http://www.vzdelavacisluzby.cz/dokumenty/administrativa-a-dokumentace-ve-skolstvi/metodiky-a-postupy/1281721.pdf>

MŠMT (2016) Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních. Č.j.: MSMT-21291/2010-28

MŠMT ČR (2005). Věstník. *Koncepce poradenských služeb poskytovaných ve škole. Sešit*, 7, 1-9.

Národní strategie primární prevence rizikového chování dětí a mládeže na období 2013 – 2018. Praha: MŠMT, 2013.

Nařízení vlády č.75/2005 Sb., o stanovení rozsahu přímé vyučovací, přímé výchovné, přímé speciálně pedagogické a přímé pedagogicko-psychologické činnosti pedagogických pracovníků

Nejedlá, M., (2015). Program Škola podporující zdraví. In Miovský, et al. *Programy a intervence školské prevence rizikového chování v praxi* (s.85-96). Praha: Nakladatelství Lidové noviny/Univerzita Karlova v Praze.

Nešpor, K. (2011). *Jak překonat hazard: prevence, krátká intervence a léčba*. Praha: Portál.

Nešpor, K., Csémy, L., & Pernicová, H. (1999). *Zásady efektivní primární prevence*. Praha: Sportpropag, 40, 2-3.

Nevoralová, M. (2011). Vymezení rizikového chování. Dostupné z: www.adiktologie.cz/cz/articles/detail/377/3074/Vymezeni-rizikoveho-chovani.

Osobní asistent.cz (nedat.) Péče v domácím prostředí. Dostupné 21.2.2017 z <http://www.osobniasistent.cz/osobni-asistence/>

P-centrum (nedat). Dostupné 27.2. 2017 z <http://www.p-centrum.cz/>

Pedagogicko psychologická poradna Olomouc (nedat). Oblastní metodici prevence. Dostupné z <http://ppp-olomouc.cz/metodika-prevence/oblastni-metodici-prevence/>

Pedagogicko psychologická poradna Opava (nedat). Oblastní metodici prevence. Dostupné 15.2.2017 z <http://ppp.opava.cz/prevence/>

Perkins, D. N. (2001). *The eureka effect: The art and logic of breakthrough thinking*. WW Norton & Company.

Petrová, O. (2015). *Vnímání primární prevence z pohledu osob podílejících se na činnosti primární prevence* (Diplomová práce). Olomouc: PdF UP

Pilař, J., Budínská, M., Holická, N. (2015). Organizační rámec školské prevence v ČR. In Miovský, et al. *Prevence rizikového chování ve školství (s.101-112)*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny/Univerzita Karlova v Praze. V tisku.

Portál prevence rizikového chování. Centrum sociálních služeb Praha. PCPP (nedat.). Zahájení projektu VYNSPI. Dostupné 18.2.2017 z <http://www.prevence-praha.cz/index.php/vynspi>

Prevence info (nedat). Nespecifická primární prevence. Dostupné 17.2.2017 z <http://www.prevence-info.cz/p-prevence/nespecificka-primarni-prevence>

Průcha, J. (2009). *Pedagogická encyklopedie*. Praha:Portál.

Průcha, J., Walterová, E., & Mareš, J. (2003). *Pedagogický slovník*. Praha: Portál.

Slavíková, I. & Zapletalová, J. (2015). Školní metodik prevence. In Miovský, et al., *Prevence rizikového chování ve školství (s.121-126)*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny/Univerzita Karlova v Praze. V tisku.

Rejzek, J. (2001). *Český etymologický slovník*. Nakladatelství LEDA

RVP – Metodický portál inspirace a zkušenosti učitelů (nedat). *Wiki školní psycholog*. Dostupné 20.2.2017 z http://wiki.rvp.cz/Knihovna/1.Pedagogick%C3%BD_lexikon/S/%C5%A0koln%C3%AD_psycholog

Skopalová, J. (2014). Stereotypy a předsudky v učitelské praxi. Sborník z konference. Olomouc: PF UP

Spurná, A. (2014). *Analýza vzdělávání školních metodiků primární prevence v resortu školství Olomouckého kraje (Bakalářská práce)*. Olomouc: Pdf UP.

Strategie primární prevence rizikového chování na období 2013-2018

Sušičová, I. (2011). *Úloha učitele v rámci prevence sociálně patologických jevů na základní škole*. (Diplomová práce). Olomouc: Pdf UP.

Středisko volného času Ostrov Poznání (nedat.) Nespecifická prevence. Dostupné z <http://www.ostrovzl.cz/prevence/nespecificka-a-specificka/>

Širůčková, M. (2009). *Psychosociální souvislosti rizikového chování v adolescenci: role vrstevnických a rodinných vztahů*. (Disertační práce). Brno: Fakulta sociálních studií MU

Širůčková, M. (2012) Rizikové chování. In M. Miovský, et al., *Výkladový slovník základních pojmů školské prevence rizikového chování (s.161-166)*. Praha: Univerzita

Karlova v Praze & Togga.

Tomanová, K., Charvát, M. a kol. (2012). *Specializační studium pro školní metodiky prevence – metodická příručka. Příklad dobré praxe*. Praha: Univerzita Karlova v Praze & Togga.

Tomyn, A. J., & Cummins, R. A. (2011). The subjective wellbeing of high-school students: Validating the personal wellbeing index—school children. *Social Indicators Research*, 101(3), 405-418.

Tureckiová, M., & Veteška, J. (2008). *Kompetence ve vzdělávání*. Praha: Grada publishing.

Vaničková, E. (2009a). *Interpersonální násilí na dětech*. Úřad vlády ČR.

Vaničková, E. (2009b). Deklarace práv dítěte. Informační centrum vlády. Dostupné z <http://icv.vlada.cz/cz/tema/deklarace-prav-ditete-63749/tmplid-560>

Veselá, A. (2012) *Školní metodik prevence a možnosti jeho dalšího vzdělávání v neziskových organizacích v Olomouckém kraji*. (Bakalářská práce). Olomouc: PdF UP.

Vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních

Vyhláška č. 116/2011 Sb., kterou se mění vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních

Vyhláška č. 317/2005 Sb., o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditační komisi a kariérním systému pedagogických pracovníků

Zapletalová, J. (2015). Školní poradenské pracoviště. In M.Miovský, et.al., *Prevence rizikového chování ve školství* (s.116-120). Praha: Nakladatelství Lidové noviny/Univerzita Karlova v Praze. V tisku.

Zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách

Zákon č. 179/2006 Sb., o ověřování a uznávání výsledků dalšího vzdělávání a o změně některých zákonů (zákon o uznávání výsledků dalšího vzdělávání)

Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů

ZŠ A MŠ Brno (nedat.) Sociální pedagog. Dostupné 28.2.2017 z <https://www.osmec.cz/poradenske-pracoviste/socialni-pedagog/>

ZŠ Javorník (nedat.) Sociální pedagog. Dostupné 28.2.2017 z <http://www.zsjavornik.cz/clanky/socialni-pedagog>

Seznam tabulek a grafů

Tabulka č.1 Rizikové a protektivní faktory

Tabulka č.2 Life skills

Tabulka č.3 Systém úrovní Čtyřúrovňového modelu

Tabulka č.4 Kvalifikační standard pro 3. úroveň

Tabulka č.5 Příklady dobré praxe "250"

Tabulka č.6 Srovnání formy a organizačních parametrů Specializačních studií

Tabulka č.7 Srovnání personálního zabezpečení Specializačních studií

Tabulka č.8 Srovnání evaluačních postupů ověřování znalostí a dovedností „250“

Tabulka č.9 Ideální představy v rámci Specializačních studií

Tabulka č.10 Způsob a četnost spolupráce OMP a ŠMP

Tabulka č.11 Rozdíl znalostí absolventů a neabsolventů podle názorů OMP

Tabulka č.12 Prokázané znalosti ŠMP podle názorů OMP

Tabulka č.13 Benefity za studium „250“

Tabulka č.14 Motivace k práci ŠMP

Tabulka č.15 Spolupráce ŠMP v týmu školy

Tabulka č.16 Seznámení kolegů s MPP

Tabulka č.17 Krizové plány

Tabulka č.18 Sebenáhled

Tabulka č.19 Hodnocení studia ŠMP z hlediska následné užitečnosti

Tabulka č.20 Hodnocení studia ŠMP z hlediska formy a organizace

Graf č.1 Věkové složení respondentů

Graf č.2 Absolventsví

Graf č.3 Organizace, poskytující studium

Graf č.4 Síť aktivních odborných kontaktů

Graf č.5 Doba strávená tvorbou MPP

Seznam zkratek

250 – zkrácený hovorový název pro Specializační studia pro ŠMP

CAN – Child abuse and neglect

ČŠI – Česká školní inspekce

DVPP – Další vzdělávání pedagogických pracovníků

FF UP – Filozofická fakulta Univerzity Palackého

IVP – Individuální vzdělávací plán

KMP – Krajský metodik prevence

MPP - Minimální preventivní program

MŠMT – Ministerstvo mládeže a tělovýchovy

NNO – Nestátní nezisková organizace

OMP – Oblastní metodik prevence

OSPOD - Orgán sociálně právní ochrany dětí

PČR – Policie České republiky

PK VFN 1.LF UK – Psychiatrická klinika Všeobecné fakultní nemocnice 1.lékařské fakulty Univerzity Karlovy

PPP – Pedagogicko-psychologická poradna

PPRCH – Primární prevence rizikového chování

RCH – Rizikové chování

SPC – Speciálně-pedagogické centrum

SVP – Středisko výchovné péče

ŠMP – Školní metodik prevence

ŠPP – Školní poradenské pracoviště

ZO – Způsob ověření

ZŠ – Základní škola

Seznam příloh

Příloha č.1 Formulář zadání bakalářské diplomové práce

Příloha č.2 Český a anglický abstrakt bakalářské diplomové práce

Příloha č.3 Dotazník pro školní metodiky prevence

Příloha č.4 Dotazník pro oblastní metodiky prevence

Příloha č.5 Polostrukturované interview pro poskytovatele Specializačních studií pro školní metodiky prevence

Příloha č.1

Univerzita Palackého v Olomouci

Filozofická fakulta

Akademický rok: 2014/2015

Podklad pro zadání BAKALÁŘSKÉ práce studenta

Obor/komb.: Psychologie (PSYB)

Forma: Kombinovaná

PŘEDKLÁDÁ: Mgr. ŠKAROHLÍDOVÁ Jitka

ADRESA OSOBNÍ ČÍSLO: Rožňavská 18, Olomouc F130985

TÉMA ČESKY: Evaluační postupy ověřování znalostí a dovedností účastníků Specializačních studií pro školní metodiky prevence v Olomouckém kraji.

TÉMA ANGLICKY: Evaluation procedures for verifying the knowledge and skills of participants of specialization studies for school prevention methodology in the Olomouc Region

VEDOUCÍ PRÁCE: Mgr. Miroslav Charvát, Ph.D. - PCH

ZÁSADY PRO VYPRACOVÁNÍ: Cílem práce je zmapovat Specializační studia pro ŠMP v Olomouckém kraji, zhodnotit jejich efektivitu a na základě dlouhodobé práce stanovit reálně efektivní postupy ověřování znalostí a dovedností účastníků a absolventů těchto studií. Tyto postupy pak mohou být aplikovány v každém dalším zahájeném studiu nejen v Olomouckém kraji. Dle metodologie se bude jednat o smíšený design.

1. Seznámení se s manuálem pro psaní diplomových prací a citačních norem APA a jeho dodržování
2. Nastudování literatury, zaměřené na oblast primární prevence, vzdělávání školních metodiků prevence a evaluačních nástrojů
3. Zmapování dosavadních již existujících odborných a vědeckých prací na tomto poli
4. Konzultace s vedoucím BP nad provedením práce
5. Rámcová osnova teoretické části popis primární prevence v ČR, základní pojmy PP, popis Specializačních studií pro ŠMP, legislativní zakotvení PP, pozice ŠMP z pohledu zákona, požadavky MŠMT na studium pro ŠMP, čtyřúrovňový model, standardy PP, příklady dobré praxe, popis evaluace a efektivity. Výčet evaluačních nástrojů používaných k hodnocení tohoto typu studia.

6. Příprava na praktickou část metody výběru vzorku, metody sběru dat, metody vyhodnocení dat, stanovení přínosu pro praxi
7. Provedení praktické části
8. Integrace teoretické a praktické části, diskuze, závěr a zhodnocení, včetně přínosu pro praxi
9. Po celou dobu realizování výzkumného projektu dodržování základních etických pravidel výzkumu a zavázání se k ochraně osobních údajů.

SEZNAM DOPORUČENÉ LITERATURY:

(c) IS/STAG , Portál - Podklad kvalifikační práce , F130985 , 30.03.2017 07:12

Miovský, M., Štastná, L. (2012). Evaluace preventivních programů a intervencí.

Miovský, M. a kol. (2012). Výkladový slovník základních pojmů školské prevence rizikového chování. Praha: UK v Praze & Togga.

MŠMT (2008). Standardy odborné způsobilosti poskytovatelů programů primární prevence užívání návykových látek. Praha: MŠMT.

Nešpor, K., Csémy, L., & Pernicová, H. (1999). Zásady efektivní primární prevence. Praha: Sportpropag.

EMCDDA (2012). EMCDDA Manuals No 8 Guidelines for the evaluation of drug prevention. A manual for programme planners and evaluators. (Second edition). Luxembourg: The Publications Office of the European Union.

Charvát, M., Jurystová, L., & Miovský, M. (2012). Čtyřúrovňový model kvalifikačních stupňů pro pracovníky v primární prevenci rizikového chování ve školství. Praha: Univerzita Karlova v Praze & Togga.

Podpis studenta:

Podpis vedoucího práce:

Datum:

Datum:

(c) IS/STAG , Portál - Podklad kvalifikační práce , F130985 , 30.03.2017 07:12

(ci)

Příloha č.2

ABSTRAKT DIPLOMOVÉ PRÁCE

Název práce: Evaluační postupy ověřování znalostí a dovedností účastníků Specializačních studií pro školní metodiky prevence v Olomouckém kraji

Autor práce: Mgr. Jitka Škarohlíková

Vedoucí práce: Mgr. Miroslav Charvát PhD.

Počet stran a znaků: 103 stran 192172 znaků

Počet příloh: 5

Počet titulů použité literatury: 88

Abstrakt (800–1200 zn.): Výzkum se zabývá evaluací a postupy ověřování znalostí a dovedností účastníků Specializačních studií pro školní metodiky prevence v Olomouckém kraji. Tito lidé mají velké zkušenosti z praxe. Pro kvalitní poskytování Specializačního studia je nutné, aby poskytovatel sám byl odborníkem na úrovni.

Teorie podává přehled pojmů, vztahujících se ke vzdělávání v prevenci. Základním zdrojem byly publikace vydané v rámci projektu VYNSPI. Práce představuje základní pojmy a systém prevence, doplněný textem o formování prevence v průběhu 20.století. Následující rozšiřující pojmy se již vztahují přímo ke vzdělávání pedagogů. Další kapitola tvoří popis konkrétních pracovních pozic, které se na školské prevenci podílejí. Poslední kapitola teoretické části obsahuje témata týkající se konkrétních forem vzdělávání.

Následuje praktická část. Nejprve je vymezen výzkumný problém, jímž jsou evaluační postupy ověřování znalostí a dovedností účastníků Specializačních studií pro školní metodiky prevence v Olomouckém kraji. Dále jsou specifikovány jednotlivé výzkumné otázky, čili cíle výzkumu. Týkají se prozkoumávání, porovnávání a analyzování situace v dané oblasti.

Cílovými skupinami výzkumu jsou školní metodici prevence, oblastní metodici prevence a poskytovatelé Specializačních studií v Olomouckém kraji. Důvodem takto široké cílové skupiny byl záměr porovnat jednotlivé výpovědi mezi sebou navzájem a dosáhnout tím jisté objektivizace a validity výsledků.

K výběru výzkumného vzorku byla použita metoda totálního výběru a metoda záměrného účelového výběru. Jedná se o smíšený design. Jako metoda k získání a tvorbě

dat byl použit dotazník vlastní konstrukce a polostrukturované interview. Oba vzory jsou k dispozici v příloze. Získaná data byla zpracována a analyzována pomocí metody vytváření trsů, kategorizace, propojování, komentování a doplňování. K vyhodnocení byl použit deskriptivní přístup a částečná interpretace.

Ústřední kapitolu praktické části tvoří Výsledky. Přehledně jsou shrnuty v Závěru. Jedná se o popis jednotlivých výpovědí respondentů a jejich uvádění do vzájemných vztahů a souvislostí. Celkově můžeme konstatovat, že obě zúčastněné organizace poskytují kvalitní služby, s ohledem na aktuální situaci i požadavky studentů. Obě jsou inspirovány projektem VYNSPI, na němž alespoň zprostředkovaně participovaly. Některé prvky mají společné, jiné rozdílné. Různorodost poskytuje zájemcům možnost si vybrat pro sebe nejvíce vyhovující studium. Organizace se liší v ceně, prostoru, kde studium probíhá, školících dnech, způsobu testování znalostí a dovedností, povolené absenci a počtu víkendových pobytů. Společné nebo podobné pak mají harmonogram studia, přibližná témata školení, zařazení teorie, praxe i sebezkušenosti, povinné stáže nebo praxe, spolupracující organizační tým, širokou základnu externích lektorů a způsob průběhu obhajob a závěrečných ústních zkoušek. Obě koordinátorky jsou v současnosti s nastavením studia spokojené, zásadní změny nechystají. Sdílí názor, že jako forma základního vzdělání pro ŠMP je studium dostačující.

Mezi OMP a ŠMP byla zjišťována motivace k práci, vzájemná spolupráce, její četnost, náhled na znalosti a zkušenosti vzhledem ke Specializačnímu studiu, názor na ideální formu a poskytování studia a také hodnocení.

Práce přináší pohled na stav a možnosti současného systému vzdělávání ŠMP v Olomouckém kraji. Výsledky práce mají sloužit jako informace pro ŠMP, kteří mají zájem studovat, ŠMP absolventům, k porovnání možností, co jim může být nabídnuto jinde, OMP ke zmapování, jak vypadá studium, kam odkazují zájemce; a zároveň jejich výpovědi dávají zpětnou vazbu i poskytovatelům na skutečnou situaci v praxi. Užitečný může být výzkum i pro krajské metodiky prevence či nadřízené orgány, které mají možnost poprvé nahlédnout, co a jak se přesně v rámci Specializačních studií odehrává.

Klíčová slova: školní metodik prevence, specializační studium, oblastní metodik prevence, evaluace, znalosti, dovednosti, kompetence, P-centrum, KAPPA-HELP

ABSTRACT OF THESIS

Title: Evaluation methods of examining knowledge and skills of participants of specialist study programme for school counsellors for prevention in Olomouc Region.

Author: Mgr. Jitka Škarohlídová

Supervisor: Mgr. Miroslav Charvát PhD.

Number of pages and characters: 103 pages 192172 characters

Number of appendices: 5

Number of references: 88

Abstract (800–1200 characters):

The research deals with the evaluation and verification procedures knowledge and skills of participants specialized studies for school prevention methodologists in the Olomouc region. These people have great practical experience. To provide quality specialized study is necessary that the provider himself was an expert level. Theory gives an overview of concepts related to education in prevention. The basic source of the publications produced under the project VYNSPI. Work presents the basic concepts and prevention system, complete text of the formation of prevention during the 20th century. The following concepts are already expanding relate directly to teacher education. Another chapter is a description of the specific jobs that are to participate in prevention education. The last chapter includes topics related to specific forms of education and its potential assessment and evaluation of effectiveness. It is a four-level model qualification levels, an organization providing Specialization study, a description of specialized studies in terms of legislation and two concrete examples and best practices of specialized studies. Followed by a practical part. First, it defined the research problem, which are evaluation procedures verifying the knowledge and skills of participants specialized studies for school prevention methodologists in the Olomouc region. Further they specify individual research questions or research objectives. Concern exploring, comparing and analyzing the situation in the region. The target groups of the research are school prevention, prevention methodologists and regional providers of specialized studies in the Olomouc region. The reason for such a broad target group of the project was to compare individual notice to each other and thus achieve a certain objectification and validity of the results. The research sample selection method was used and the method of selecting the total purpose of deliberate choice. It is a mixed design. As a method for obtaining and formation data of questionnaire own

construction and semistructured interview. Both models are available in the Appendix. The data were processed and analyzed using the methods of clustering, categorization, linking, commenting and replenishment. The evaluation was used descriptive approach and partial interpretation. The central part forming section practical results. They are summarized in the conclusion. This is a description of the individual respondents' answers and putting them into relationships and connections. Overall, we can say that both participating organizations provide quality services, with regard to the current situation and requirements of students. Both are inspired VYNSPI project, in which at least indirectly participated. Some elements have in common, other differences. Diversity offers the possibility to choose for themselves the most suitable study. Organizations vary in cost, space where learning takes place, training days, a method of testing knowledge and skills, absences and the number of weekend stays. Common or similar then have a schedule of studies, approximate training topics, including theory, practice and self-experience, compulsory internship or practice, collaborative organizational team, a broad base of external lecturers and the way the course defenses and final oral exams. Both coordinators are currently setting up studios happy, not about fundamental changes. It shares the view that as a form of basic education for SMP is studying enough. Between OMP and SMP was determined motivation to work, mutual cooperation, its frequency, preview of knowledge and experience in relation to the study Specialist opinion on the ideal form and provide studies and assessments. Work offers insights into the status and opportunities of the current education system SMP in the Olomouc region. The results serve as information for SMP, who are interested in studying SMP graduates, compared to the possibility that they may be offered elsewhere, OMP for mapping, as well as the study, which refer to the candidate; while their statements give feedback to providers and the actual situation on the ground. May be useful for regional research and prevention methodology or higher authorities, which have the first opportunity to see what and how exactly within the specialized studies going on.

Key words: school counsellor for prevention, district counsellor for prevention, specialist study programme, education, evaluation, knowledge, skills, qualification, non-profit organization, research, P-centrum, KAPPA-HELP.

Příloha č.3

UNIVERZITA PALACKÉHO OLOMOUC

Filozofická fakulta, katedra psychologie a P-centrum, spolek, Olomouc

Specializační studia pro školní metodiky prevence

Dobrý den,

jmenuji se Jitka Škarohlíková a pracuji jako koordinátor Specializačních studií pro prevenci sociálně patologických jevů v P-centru, spolek v Olomouci.

Cílovou skupinou tohoto dotazníku jsou všichni školní metodici prevence Olomouckého kraje (dále jen ŠMP).

Celý výzkum nese název Evaluační postupy ověřování znalostí a dovedností účastníků Specializačních studií pro školní metodiky prevence v Olomouckém kraji a klade si za cíl zjistit, zda jsou pro ně Specializační studia v rozsahu 250 hodin potřebná a žádaná a co jim přináší. A také, zda existuje významný rozdíl mezi ŠMP, kteří studium nemají a absolventy.

Prosím Vás tedy o spolupráci a vyplnění tohoto dotazníku. Dotazník je anonymní a řídí se zákonem č.101/2000 Sb. „O ochraně osobních údajů“.

Pokud není uvedeno jinak, označte **křížkem vždy pouze jednu odpověď**. Pokud potřebujete odpověď změnit, původní zbarvíte a novou opět označte křížkem.

V případě Vašeho zájmu o výsledky můžete na konci dotazníku uvést email, na který budou výsledky po ukončení výzkumu zaslány.

Vyplnění dotazníku Vám zabere maximálně 15 minut.

Děkuji Vám předem za ochotu a spolupráci!

© Jitka Škarohlíková,

jitka.skarohlidova@p-centrum.cz

1. Pohlaví:

- muž
- žena

2. Věk: (doplňte číslo) _____

3. V roli ŠMP působíte na:

- ZŠ, 1.stupeň
- ZŠ, 2.stupeň
- ZŠ, 1. i 2.stupeň
- SŠ, SOŠ OU, SOU
- gymnázium
- jiné (prosím, doplňte) _____ -

4. Co se týče Specializačního 250-ti hodinového studia pro ŠMP, jste:

- 4 . absolvent
- 5 . momentální student
- 6 . ani absolvent ani student

5. Kde jste studium absolvoval/a či studujete?

- Kappa Help, Přerov
- P-centrum, spolek, Olomouc
- Resocia, Domaželice
- Anebo, katedra psychologie FF UP Olomouc
- Institut celoživotního vzdělávání, FF UP Olomouc
- neabsolvoval/a
- Jiná _____ organizace _____ (prosím, _____ doplňte)

6. Kdy jste absolvoval/a či studujete? (doplňte roky studia, např. 2015/2016)?

_____

7. Kolik let vykonáváte funkci ŠMP?

_____

8. Jaké výhody by měly, ideálně, plynout z toho, že ŠMP absolvuje Specializační studium?

1 peníze za vykonávání funkce	rozhodně ano	spíše ano	spíše ne	rozhodně ne
2 nové teoretické znalosti	rozhodně ano	spíše ano	spíše ne	rozhodně ne
3 nové praktické zkušenosti	rozhodně ano	spíše ano	spíše ne	rozhodně ne
4 nové kontakty s jinými ŠMP	rozhodně ano	spíše ano	spíše ne	rozhodně ne
5 nové kontakty s odbornými institucemi	rozhodně ano	spíše ano	spíše ne	rozhodně ne
6 považujete studium obecně za přínosné?	rozhodně ano	spíše ano	spíše ne	rozhodně ne

9. Jaká je Vaše motivace k vykonávání funkce ŠMP?

1 žádná, dostal/a jsem funkci přidělenou	rozhodně souhlasím	spíše souhlasím	spíše nesouhlasím	rozhodně nesouhlasím
2 finanční odměna	rozhodně souhlasím	spíše souhlasím	spíše nesouhlasím	rozhodně nesouhlasím
3 je to zajímavá a užitečná práce	rozhodně souhlasím	spíše souhlasím	spíše nesouhlasím	rozhodně nesouhlasím

	souhlasím	souhlasím	nesouhlasím	nesouhlasím
	rozhodně	spíše	spíše	rozhodně
4 zajímá mě oblast prevence	souhlasím	souhlasím	nesouhlasím	nesouhlasím
	rozhodně	spíše	spíše	rozhodně
5 pomoc kolegům a práce v týmu	souhlasím	souhlasím	nesouhlasím	nesouhlasím
	rozhodně	spíše	spíše	rozhodně
6 vlastní vzdělání a sebezdokonalování	souhlasím	souhlasím	nesouhlasím	nesouhlasím

10. Jak často jako ŠMP spolupracujete s ostatními pozicemi ve škole?

(pro zjednodušení uvedeno pouze v mužském rodě)

1 s výchovným poradcem	denně	několikrát za týden	několikrát za měsíc	několikrát za rok	1x za rok	nikdy	tato pozice u nás na škole není
2 se školním psychologem	denně	několikrát za týden	několikrát za měsíc	několikrát za rok	1x za rok	nikdy	tato pozice u nás na škole není
3 se školním speciálním pedagogem	denně	několikrát za týden	několikrát za měsíc	několikrát za rok	1x za rok	nikdy	tato pozice u nás na škole není
4 se školním sociálním pedagogem	denně	několikrát za týden	několikrát za měsíc	několikrát za rok	1x za rok	nikdy	tato pozice u nás na škole není
5 s celým školním poradenským pracovištěm	denně	několikrát za týden	několikrát za měsíc	několikrát za rok	1x za rok	nikdy	tato pozice u nás na škole není
6 s třídními učiteli	denně	několikrát za týden	několikrát za měsíc	několikrát za rok	1x za rok	nikdy	tato pozice u nás na škole není
7 s ostatními učiteli	denně	několikrát za týden	několikrát za měsíc	několikrát za rok	1x za rok	nikdy	tato pozice u nás na škole není
8 se školními asistenty	denně	několikrát za týden	několikrát za měsíc	několikrát za rok	1x za rok	nikdy	tato pozice u

		za týden	za měsíc	za rok	rok		nás na škole není
9 s ředitelem	denně	několikrát za týden	několikrát za měsíc	několikrát za rok	1x za rok	nikdy	tato pozice u nás na škole není

11. Zkuste odhadnout, kolik hodin trvalo, než jste vytvořili Váš letošní Minimální preventivní program?

- méně než 1 hodinu
- přibližně do 8 hodin
- přibližně do 20 hodin
- přibližně do 60 hodin
- více než 60 hodin

12. Orientujete se v problematice Čtyřúrovňového modelu kvalifikačních stupňů pro pracovníky v primární prevenci?

- ano
- nevím
- ne

13. Kolik máte odhadem aktivních odborných kontaktů ve své síti institucí (jednotlivé poradny, neziskové organizace, sdružení, specializovaná centra, policie, ospod, atd.)?

_____

14. Kolik máte odhadem aktivních kontaktů s jinými ŠMP?

_____

15. Máte vytvořeny níže uvedené krizové plány, které jsou součástí Vašeho MPP?

1 šikana a kyberšikana	ano	ne
2 syndrom CAN	ano	ne
3 vandalismus	ano	ne
4 záškoláctví	ano	ne
5 krádeže	ano	ne

6 zneužívání návykových látek	ano	ne
7 poruchy příjmu potravy	ano	ne
8 násilí a agresivita ve škole	ano	ne
9 rasismus a xenofobní chování	ano	ne

16. Seznámil/a jste kolegy s Vaším letošním Minimálním preventivním programem?

6. ano

7. ne

17. Pokud ano, jakým způsobem jste tak učinil/a a kolik času jste tomu věnoval/a?

Prosím,

vypište:

---

18. Máte možnost sdílet své nejistoty a případy s někým jiným (kolega, ředitel, supervize)?

11) rozhodně ano

12) spíše ano

13) spíše ne

14) rozhodně ne

19. Pracujete aktivně se zdroji k primární prevenci (webové odkazy, časopisy, knihy)?

4) rozhodně ano

5) spíše ano

6) spíše ne

7) rozhodně ne

20. Máte potřebné znalosti a dovednosti v problematice níže uvedených témat?

1 návykové látky a závislosti (poznáte osobu pod vlivem drogy, rozlišíte stimulant x opiát x halucinogen, víte, jak se vyvíjí závislost atd.)	rozhodně ano	spíše ano	spíše ne	rozhodně ne
2 problematika šikany a kyberšikany (znáte postupy při řešení šikany, víte kam se přesně obrátit atd.)	rozhodně ano	spíše ano	spíše ne	rozhodně ne
3 jednotlivé formy rizikového chování (poruchy příjmu potravy, xenofobie, záškoláctví, atd.)	rozhodně ano	spíše ano	spíše ne	rozhodně ne
4 syndrom CAN (týrání, zneužívání, zanedbávání, ohlašovací povinnost)	rozhodně ano	spíše ano	spíše ne	rozhodně ne
5 sociální psychologie (víte, co jsou postoje, předsudky, specifika skupin, vrstevníci atd.)	rozhodně ano	spíše ano	spíše ne	rozhodně ne
6 vývojová psychologie (znáte vývojové etapy žáků a studentů, vzájemné odlišnosti, atd.)	rozhodně ano	spíše ano	spíše ne	rozhodně ne
7 monitoring a evaluace primární prevence ve škole (umíte použít dotazníky, testy, umíte vyhodnocovat, znáte etiku s tím spojenou atd.)	rozhodně ano	spíše ano	spíše ne	rozhodně ne
8 legislativní rámec ŠMP (znáte zákony, vyhlášky, metodické pokyny, národní strategie)	rozhodně ano	spíše ano	spíše ne	rozhodně ne
9 zásady práce se skupinou (umíte pracovat s motivací, citlivými tématy, reflexí, pravidly)	rozhodně ano	spíše ano	spíše ne	rozhodně ne
10 metody expresivních terapií s využitím pro Vaši práci (umíte je vhodně použít, doporučit kolegům)	rozhodně ano	spíše ano	spíše ne	rozhodně ne
11 vedení krizového rozhovoru (umíte pracovat s emocemi, rozeznáte typ krize, umíte použít techniky krizové intervence)	rozhodně ano	spíše ano	spíše ne	rozhodně ne
12 předcházení vlastnímu profesnímu vyhoření, relaxace (znáte metody, jak odpočívat a používáte je, od odborných, přes sport až po procházky v přírodě)	rozhodně ano	spíše ano	spíše ne	rozhodně ne

• **Prostor pro Vaše další postřehy, připomínky, nápady, kritiku, pochvalu k dotazníku:**

Zde také můžete uvést email, na který si přejete zaslat výsledky výzkumu.

—

Následující čtyři otázky vyplní pouze studenti a absolventi Specializačních studií pro ŠMP.

21. Vámi studované/absolvované Specializační studium pro Vás je/bylo užitečné z hlediska (ohodnoťte jako ve škole, 1=nejlepší, 5=nejhorší):

1 nových teoretických znalostí	1	2	3	4	5
2 nových praktických dovedností	1	2	3	4	5
3 nových technik a metod práce	1	2	3	4	5
4 zkušeností	1	2	3	4	5
5 sdílení s kolegy ve studiu	1	2	3	4	5
6 kompetencí	1	2	3	4	5
7 celkového systému práce	1	2	3	4	5

22. Vaše spokojenost s probíhajícím/absolvovaným studiem (ohodnoťte jako ve škole, 1=nejlepší, 5=nejhorší):

1 s prací a přístupem organizátorů kurzu	1	2	3	4	5
2 s prací a přístupem lektorů kurzu	1	2	3	4	5
3 s prostředím a zázemím organizace, ve kterém se setkání konají	1	2	3	4	5
4 se systémem výuky (den, čas, členění témat, množství lektorů)	1	2	3	4	5
5 se systémem a způsobem praxí	1	2	3	4	5
6 se systémem a způsobem písemných kontrolních prací	1	2	3	4	5
7 se způsobem řešení absencí	1	2	3	4	5
8 s materiály, které jste v průběhu kurzu obdrželi od lektorů	1	2	3	4	5
9 s celkovou atmosférou kurzu	1	2	3	4	5

23. Jaký podle Vás je/byl poměr teoretických bloků a praxe ve Vašem studiu? Vyjádřete v procentech.

1 teorie (přednášky, výklad):	_____
2 praxe (modelové situace, kazuistiky, stáže, vlastní aktivní tvorba, sebezkušenost):	_____

24. Jaká jiná místa / pozice / organizace jste během praxí v rámci studia pro ŠMP absolvoval/a? Prosím, vypište všechny:

_____ -

_____

Děkuji za vyplnění

© Jitka Škarohlíková

jitka.skarohlidova@p-centrum.cz

Příloha č.4

UNIVERZITA PALACKÉHO OLOMOUC

Filozofická fakulta, katedra psychologie a P-centrum, spolek, Olomouc

Dotazník pro oblastní metodiky prevence

Dobrý den,

jmenuji se Jitka Škarohlíková a pracuji jako koordinátor Specializačních studií pro prevenci sociálně patologických jevů v P-centru, spolek v Olomouci.

Cílovou skupinou tohoto dotazníku jsou oblastní metodici prevence Olomouckého kraje (dále jen OMP). Celý výzkum nese název Evaluační postupy ověřování znalostí a dovedností účastníků Specializačních studií pro školní metodiky prevence v Olomouckém kraji a klade si za cíl zjistit, zda jsou pro ně Specializační studia v rozsahu 250 hodin potřebná a žádaná a co jim přináší. A také, zda existuje významný rozdíl mezi ŠMP, kteří studium nemají a absolventy. A to můžete odborně posoudit právě Vy.

Prosím Vás tedy o spolupráci a vyplnění tohoto dotazníku. Dotazník je anonymní a řídí se zákonem č.101/2000 Sb. „O ochraně osobních údajů“.

V případě Vašeho zájmu o výsledky můžete na konci dotazníku uvést email, na který budou výsledky po ukončení výzkumu zaslány.

Vyplnění dotazníku Vám zabere maximálně 25 minut.

Děkuji Vám předem za ochotu a spolupráci!

© Jitka Škarohlíková,

jitka.skarohlidova@p-centrum.cz

1. Pohlaví:

muž žena

povinná otázka

2. Věk:

(číslo)

povinná otázka

3. Kolik let vykonáváte funkci OMP?

(číslo)

povinná otázka

4. Kromě funkce OMP jste zaměstnán/a jako:

povinná otázka

5. Jaká je Vaše motivace k vykonávání funkce OMP?

U každé podotázky prosím zvolte odpověď na dané škále:

žádná, dostal/a jsem funkci rozhodně přidělenou	rozhodně	spíše	spíše	rozhodně
	souhlasím	souhlasím	nesouhlasím	nesouhlasím
	rozhodně	spíše	spíše	rozhodně
je to celkově zajímavá práce	souhlasím	souhlasím	nesouhlasím	nesouhlasím
	rozhodně	spíše	spíše	rozhodně
zajímá mě oblast prevence	souhlasím	souhlasím	nesouhlasím	nesouhlasím
	rozhodně	spíše	spíše	rozhodně
finanční odměna	souhlasím	souhlasím	nesouhlasím	nesouhlasím
	rozhodně	spíše	spíše	rozhodně
práce v týmu	souhlasím	souhlasím	nesouhlasím	nesouhlasím
vlastní vzdělání a	rozhodně	spíše	spíše	rozhodně
sebezdokonalování	souhlasím	souhlasím	nesouhlasím	nesouhlasím
povinná otázka				

6. Co se týče Specializačního 250-ti hodinového studia pro ŠMP, jste:

absolvent/ka momentální student/ka ani absolvent/ka ani student/ka

povinná otázka

7. Kde jste studium absolvoval/a či studujete?

Kappa Help, Přerov P-centrum, Olomouc Resocia, Domaželice Anebo, katedra psychologie FF UP Olomouc Institut celoživotního vzdělávání, FF UP Olomouc neabsolvoval/a Jiná organizace (prosím, doplňte)

povinná otázka

8. Kdy jste absolvoval/a či studujete? (doplňte roky studia např. 2015/2016):

(text)

povinná otázka

9. Kterou z organizací, poskytujících Specializační studium, nyní nejvíce doporučujete ŠMP, kteří projeví o studium zájem? Z jakého důvodu?

povinná otázka

10. Co je, podle Vás, důležité, aby absolvent studia uměl a znal (jaké dovednosti, znalosti, kompetence)?

povinná otázka

11. Kolik ŠMP máte ve své působnosti (odhadem)?

povinná otázka

12. Kolik z nich má absolvované studium 250 (odhadem)?

povinná otázka

13. Kolik z nich má právě probíhající studium 250 (odhadem)?

povinná otázka

14. V čem v praxi vnímáte rozdíl studentů či absolventů Specializačních studií od těch, co studium vůbec nemají?

(např. praktické dovednosti, získané zkušenosti, systematičnost práce, navázané kontakty s jinými šmp, navázané kontakty s odbornými institucemi, pohotovost k řešení situací, tvorba mpp, není rozdíl, jiný rozdíl)

povinná otázka

15. Vnímáte kvalitativní rozdíly mezi absolventy jednotlivých poskytujících organizací? V čem?

povinná otázka

16. Organizujete pravidelná setkání se ŠMP?

povinná otázka

17. Pokud ano, kolik ŠMP na tato setkávání průměrně chodí?

povinná otázka

18. Jakým způsobem a jak často jako OMP spolupracujete se ŠMP?

U každé podotázky prosím zvolte odpověď na dané škále:

emailové či telefonické poradenství	několikrát denně	několikrát za týden	několikrát za měsíc	několikrát za rok	1x za rok	jiná možnost
osobní poradenství	několikrát denně	několikrát za týden	několikrát za měsíc	několikrát za rok	1x za rok	jiná možnost
preventivní programy	několikrát denně	několikrát za týden	několikrát za měsíc	několikrát za rok	1x za rok	jiná možnost
programy intervence	několikrát denně	několikrát za týden	několikrát za měsíc	několikrát za rok	1x za rok	jiná možnost
setkání s cílem řešení organizačních povinností	několikrát denně	několikrát za týden	několikrát za měsíc	několikrát za rok	1x za rok	jiná možnost
setkání za cílem předání informací	několikrát denně	několikrát za týden	několikrát za měsíc	několikrát za rok	1x za rok	jiná možnost
intervizní setkání	několikrát denně	několikrát za týden	několikrát za měsíc	několikrát za rok	1x za rok	jiná možnost
tématická setkání poskytnutí kontaktu na jiné odborné pracoviště	několikrát denně	několikrát za týden	několikrát za měsíc	několikrát za rok	1x za rok	jiná možnost
poradenství k MPP	několikrát denně	několikrát za týden	několikrát za měsíc	několikrát za rok	1x za rok	jiná možnost
jiná spolupráce	několikrát denně	několikrát za týden	několikrát za měsíc	několikrát za rok	1x za rok	jiná možnost

19. V čem skutečně nejvíce spočívá Vaše práce vůči ŠMP? Pokuste se prosím vyjádřit procenty (např. rady ohledně MPP - 60%, konzultace programů PP - 30%, řešení intervencí 10% apod.)

povinná otázka

20. Kolik hodin průměrně, podle Vás, věnovali ŠMP tvorbě letošního minimálního preventivního programu?

méně než 1 hodinu přibližně do 8 hodin přibližně do 20 hodin přibližně do 60 hodin
více než 60 hodin jiná odpověď, prosím doplňte

povinná otázka

21. Liší se znalosti a dovednosti absolventů studií od neabsolventů v následujících tématech?

U každé podotázky prosím zvolte odpověď na dané škále:

1 návykové látky a závislosti (poznají osobu pod vlivem drogy, rozliší stimulant x opiát x halucinogen, ví, jak se vyvíjí závislost atd.)	rozhodně ano	spíše ano	spíše ne	rozhodně ne
2 problematika šikany a kyberšikany (znají postupy při řešení šikany, ví kam se přesně obrátit atd.)	rozhodně ano	spíše ano	spíše ne	rozhodně ne
3 syndrom CAN	rozhodně ano	spíše ano	spíše ne	rozhodně ne
4 další rizikové projevy chování	rozhodně ano	spíše ano	spíše ne	rozhodně ne
5 vývojová psychologie (znají vývojové etapy vzájemné odlišnosti, atd.)	rozhodně ano	spíše ano	spíše ne	rozhodně ne
6 sociální psychologie (ví, co jsou postoje, předsudky, specifika skupin, vrstevnické skupiny atd.)	rozhodně ano	spíše ano	spíše ne	rozhodně ne
7 monitoring a evaluace primární prevence ve škole (umí použít dotazníky, testy, umí vyhodnocovat, znají etiku s tím spojenou atd.)	rozhodně ano	spíše ano	spíše ne	rozhodně ne
8 legislativní rámec ŠMP (znají zákony, vyhlášky, metodické pokyny, národní strategie)	rozhodně ano	spíše ano	spíše ne	rozhodně ne
9 zásady práce se skupinou (umí pracovat s motivací, citlivými tématy, reflexí, pravidly)	rozhodně ano	spíše ano	spíše ne	rozhodně ne
10 metody expresivních terapií s využitím pro Vaši práci (umí vhodně použít, doporučit kolegům)	rozhodně ano	spíše ano	spíše ne	rozhodně ne

11 vedení krizového rozhovoru (umí pracovat s emocemi, rozhodně rozeznají typ krize, umí použít techniky krizové intervence)	ano	spíše ano	spíše ne	rozhodně ne
12 předcházení vlastnímu profesnímu vyhoření, relaxace (znají metody, jak odpočívat a používají je, od odborných, rozhodně přes sport až po procházky v přírodě)	ano	spíše ano	spíše ne	rozhodně ne

povinná otázka

22. Prokazují se reálně absolventi studií níže uvedenými oblastmi? Ohodnoťte na škále jako ve škole, =nejlepší, 5=nejhorší:

U každé podotázky prosím zvolte odpověď na dané škále:

1 nové teoretické znalosti	1	2	3	4	5
2 nové praktické dovednosti	1	2	3	4	5
3 nové techniky a metody práce	1	2	3	4	5
4 zkušenosti	1	2	3	4	5
5 sdílení s kolegy ŠMP	1	2	3	4	5
6 kompetence	1	2	3	4	5
7 celkový systém práce	1	2	3	4	5

povinná otázka

23. Jaká je vaše spokojenost se současným způsobem a systémem vzdělávání pro ŠMP v Olomouckém kraji?

povinná otázka

24. Jak byste si představovali ideální vzdělávání pro ŠMP? Čeho by tam mělo být více? Čeho naopak méně?

povinná otázka

25. Jak by měly být průběžně hodnoceny jejich znalosti a dovednosti?

povinná otázka

26. Jak by měly probíhat zkoušky?

povinná otázka

27. Měl by mít ŠMP ještě nějakou další základní formu vzdělání nad rámec 250?

nepovinná otázka

28. Prostor pro Vaše další postřehy, připomínky, upřesnění, nápady, kritiku, pochvalu:

Zde také můžete uvést email, na který si přejete zaslat výsledky výzkumu.

Děkuji za vyplnění

© Jitka Škarohlíková,

jitka.skarohlidova@p-centrum.cz

Příloha č.5

Dobrý den,

patříte ke stálícím, co se týče poskytování studia pro ŠMP. Děkuji za Vaši ochotu udělat rozhovor. Cílem je sdílení příkladů dobré praxe a hledání nejefektivnějšího modelu vzdělávání, užitečného jak pro poskytující organizace, tak pro samotné ŠMP a také porovnání nabídky jednotlivých poskytovatelů v Olomouckém kraji (ne hodnocení!!!).

Jak dlouho vaše organizace studium poskytuje? Byli jste někdy zapojeni v projektech typu VYNSPI, spolupracovali jste někdy s nějakou jinou organizací v rámci ladění studia?

Jak dlouho studium koordinujete vy? Nebo již máte za sebou více běhů? Jak dlouho vaše běhy trvají? Jedná se o studium akreditované MŠMT? Jak vám byly předány informace od předchozích koordinátorů?

Jaká je vaše motivace pro tuto práci?

Děláte ještě něco jiného než koordinátora 250?

Budeme se bavit zejména o přítomnosti, cílem tohoto výzkumu není sledovat vývoj v historii, ale zaměření na současnou situaci, nicméně – je něco, co byste chtěl/a z minulosti zmínit? Něco významného na co navazujete, nebo naopak negativní věci, ze kterých jste se poučili a na základě toho současné studium vylepšili?

Kolik peněz vaše studium účastníky stojí?

Jak vypadají prostory, ve kterých školení probíhají?

Jak vypadá systém setkávání? Které dny, v jakých hodinách? Proč jste takový způsob zvolili? Jsou součástí studia víkendové pobyty? Pokud ano, co je jejich náplní?

Kolik hodin přesně vaše studium má – 250, 260...?

Jak je rozdělena teorie a praxe? Co spadá do praxe a v jaké podobě a co do teorie? Jaké okruhy či témata jsou stanovena ve vašem učebním plánu?

Je součástí studia i sebezkušenost? V jaké podobě?

Máte v rámci studia povinné praxe? Pokud ano, v jakém rozsahu? Pokud ne - proč? Pracujete s nimi nějak dále? Diskuze, sdílení, prezentace?

Kolik účastníků je pro studium maximum a kolik minimum?

Vycházíte z aktuálního dění? Co si myslíte o tom, že odborníci požadují něco, co ale podle slov ŠMP samotných není reálné zvládnout? Jinak řečeno ono příslovečné - za málo peněz hodně muziky...

Jak vypadá váš tým, který se o 250 stará? Kolik vás je a jak máte rozdělené povinnosti? Účastníte se všech setkání společně se studenty? Je nějaká osoba, která se účastní všech setkání, aby byla zajištěna návaznost? Je někdo, kdo se stará zvláště o občerstvení?

Kolik máte lektorů-odborníků? Jak s nimi spolupracujete? Jak dlouho dopředu je domlouváte? Co od nich vše požadujete? (dohoda, vykaz, materialy, reflexe...?). Jsou v nějakém kontaktu oni mezi sami sebou?

Jakou povolenou absenci docházky studenti mají? Jak řešíte, pokud ji překročí?

Mají studenti povinné nějaké písemné seminární práce? Průběžné, závěrečné? Jakým způsobem je zadáváte? Jak si je volí oni? V jakém rozsahu? Zaměřujete se na MPP? Požadujete nějaké normy? Pracujete s nimi nějak dále? Diskuze, sdílení, prezentace...?

Píší studenti v průběhu studia nějaké testy? Nebo na začátku? Nebo na konci? Nebo mají nějaké průběžné zkoušení? Jak posuzujete jejich pokroky nebo naopak nepokroky?

Musí sami aktivně vytvořit nějaké aktivity/programy? Jaké? Proč ne?

Jak u vás probíhají závěrečné zkoušky, na základě jejichž úspěšného složení absolvent dostane osvědčení o absolvování? Kolik členů je v komisi? Jsou zkoušky i praktické?

Stalo se vám už někdy, že jste osvědčení nevydali? Proč?

Co vy sám/sama považujete za nejdůležitější a nejpřínosnější, aby si ze studia odnesli?

Proč by si zájemci měli vybrat právě vaše studium?

Dokázal/a byste popsat atmosféru vašich kurzů?

Dokázal/a byste popsat vývoj vašich skupin od začátku do konce studia?

Víte o nějaké slabíně, na které by se dalo v rámci vašeho studia zapracovat?

Jak evaluujete vaše studium? Jak průběžně? Jak celkově?

Pořádáte nějaká setkání pro bývalé studenty? Jak často? A kde? S jakým cílem? Proč ne?

Dokázal/a byste popsat studenta na začátku vašeho studia a na konci? V čem je rozdíl?

Vaše spokojenost obecně se současným způsobem a systémem vzdělávání ŠMP 250 v Olomouckém kraji?

Jak byste si představoval/a ideální vzdělávání pro ŠMP? Co by tam mělo být? čeho víc, čeho méně?

Jak by měly být průběžně hodnoceny jejich znalosti a dovednosti?

Jak by měly probíhat zkoušky?

Měl by mít ŠMP ještě nějakou další základní formu vzdělání nad rámec 250?

Plánujete do budoucna nějaké zásadní změny ve studiu?

Prostor pro Vaše další postřehy, připomínky, upřesnění, nápady, kritiku, pochvalu.

Děkuji velice za váš čas!

Jitka Škarohlíková